

.....
179.823

OSZK

Dr Hoffmann Edithnek

T Ö R Ö K S O P H I E

HINTZ TANÁRSEGÉD ÚR

REGÉNY

53

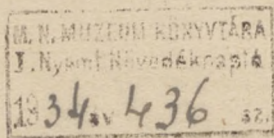
Török Sophie

BUDAPEST, 1934
KÁLDOR KÖNYVKIADÓVÁLLALAT

P. o. hung
36,281

179823

1.

Félkönyökkel betaszítva az ajtót, a klinikai szolga jött be a laboratóriumba, két kézzel óvatosan nagy tálcát emelve, mint szobalány a füstölgő pecsenyét. Ám tálcáján csak egyforma üvegek sorakoztak, aranysárga tartalmuk csillogva lötyögött az átlátszó palackban.

— Itt a reggeli, uraim! — kiáltott patriarkális vigyorral, de ezen a mindennap elhangzó viccen már senki sem nevetett.

— Maga is ihat egy üveggel — mondta az egyik fehérköpenyes doktor únottan. Az orvosok felugráltak a hosszú pultok mellől, kapkodva nyúltak a címkés üvegekért s kiki megszerezve zsákmányát, némi vita és vicces civódás után újra elhelyezkedtek asztalaiknál.

Sistergett és füstölgött a klinikai kis laboratórium, mint kékes tüzekben villódzó boszorkánykonyha. Misztikus formájú műszerek és edények tornyosultak a fal mentén végighúzódo asztalokon, üvegesövek, görebek, csipeszek, lombikok, tálak, tölcsérek heverték nyomasztó összevisszaságban a gőzölgő melegvizes csövek alatt. A falipolcok roskadva tartották titkos kis gépek egész arzenálját, s mint aranycsináló bűvös műhelyben: mérlegek, homokórák, forrasztólámpák és desztillálókészülékek álldogáltak mindenfelé. Különös párák és illatok úsztak a helyiség levegő-

jében kiszellőztethetetlenül, idegtépő hangok, melyeket a betévedt idegen alig tudott elviselni. S e kínzó és vonzó atmoszférában fehérköpenyes alakok sűrögtek, ülve, állva s kibefutva, kórházi csendhez méltatlanul vaggalva be az ajtót. Legnagyobbbrészt fontoskodó fiatal orvosok, akik úgynevezett cselédkönyves gyakorlóévüket szolgálták s egy-egy betévedt stréber medikus. Fontosabb munkák mellett a klinika kinevezett orvosai szorgoskodtak, oktatta a fiatalabb kollégákat.

Aranyosan csillogó, zavaros és színes folyadékok csordogáltak vékony üveg-epruvettákba, ügyes kezek rázták az átlátszó fiolákat, a Bunsen-láng vergődve röpködött, mint fogoly lepke, s tűzében bugyborogva forrtak a titkos nedvek. E misztikusnak látszó munka minden reggel nagy vehemenciával indult meg. Mindenféle csunya vizsgálatok folytak itt tüdő-, vese- és cukorhaj kórokozóinak és tüneteinek keresésére; gyomorváladék, vér, vizelet, köpet kerültek lombikba, mikroszkóp alá s apró csövekbe cseppentve a Bunsen-láng oldó fényeibe.

Tíz órára mindenkinek el kellett készülnie az anyagával, akkor kezdődött a vizit. A klinika teljhatalmú ura, a professzor végigjárta a kórtermeket, fejedelmien különállva a tanársegédek és osztályorvosok hódoló körében s e fényes kör mögött, mint üstökös halvány uszálya, rohant mögöttük a cselédkönyvesek és medikusok drukkoló csoportja, egymás sarkába lépve. Volt ebben a felvonulásban valami komikusan nagyképű és színpadias, a betegek mindenesetre úgy nézték, mint mulatságos eseményt, mely kellemesen törte meg végtelen óráik unalmát. E mozdulatok és szigorú sorrendi illeszkedések gépiessége sok-

szor úgy hatott, mint operettbodyi balett-felvonulás.

De ilyen nagy vizit szerencsére nem volt mindennap, átlag csak egyszer hetenként. A viziteket legtöbbször az adjunktus vezette; a professzor, ha be is jött az intézetbe, az igazgatósági szobában tartotta félórás cercle-jét s pár percre bement egyik-másik különszobába, hogy a kitüntetett betegnek joviális mosollyal kopogjon a vállára s elmondja a hét legújabb viccét.

A professzor nagyhatalom volt, de érdektelen hatalom és jelentéktelen ember. Tudták róla, hogy valamelyik főherceg kedvelt orvosa, innen származott szavainak jós- és jelentős hangsúlya, egyébként a klinika ifjú orvosai nem sokat tartottak tudománya felől. Valamikor, fiatalabb éveiben, feltűnést keltettek kutatásai, melyeket az ulcus aetiológiájának felderítéséért folytatott; ekkoriban sok harc és vita dült a kérdés körül, vajjon a vér hidrogénión-koncentrációja ulcusos embernél tényleg megváltozott-e? De ez a küzdelmes szép idő rég elmúlt, most már helyzete túlságosan magas és előkelő volt, sem hogy még csillogni, vagy ámulást aratni kívánt volna. Köpcös, nehéz teste volt, húsos, kerek feje, s ha hümmögve megszólalt, ez inkább kegyének jelzésére szolgált, semmint gyakorlati célból. Mindenki tudta, hogy a súlyos és fontos eseteket a professzor jóelőre lereferáltatja magának, szobája kényelmes foteljében ülve. Az adjunktus rajongó hívei pontosan tudni vélték, miként folynak le az ilyen referátumok. A professzor a katedrán gépiessé gyakorolt terminus technikákban hümmögve kérdez, s az adjunktus illedelmesen kollokváló diák modorában szépen

elmondja egyes esetekről véleményét, megfigyelését s a tennivaló módozatait. Aztán lassanként lelkesedése jőve, jól megfogalmazott szavakkal rágja a pislogó professzor szájába a kész diagnózist. Ezeket a szavakat aztán a grand-vizitek ünnepi perceiben a professzor a maga könnyed fölényességével ismétli meg, odavetve egy-egy csóvát a tisztelettel szomjas füleknek.

Az adjunktusról különben (aki tanársegédi rangban viselte a helyettes vezető nehéz szerepét s akit az orvosok maguk között röviden csak adjunktának neveztek), egész legendák jártak a klinikán. Fiatal orvostanítványai szinte már a szerelmi frazeológia heves szólamaival kommentálták az adjunkt egy-egy ragyogó diagnózisát. Ha nagycsontú, hosszúkás fejével a verejtékes beteg fölé hajolt, extatikusan elváltozó arcának minden rezzenését lélegzetfojtva, halotti csendben figyelték. S mikor megszólalt, pattogó, rövid mondatait csillapíthatatlan csodálat itta fel. Tudásukra rátarti ifjú bölcsek is szívesen elismerték, hogy ott, ahol ők alig észleltek valami figyelemreméltó jelenséget, az adjunktus kötetre való érdekes és fontos dolgot talált, hatalmas tudását csak ámulattal lehetett elismerni. Különben furcsa, indulatos és goromba ember volt, nyers modorú, mogorva és félszeg. A betegek hitték csodatevő erejét, de az általános imádat dacára mindenki félt tőle. Hitték, hogy mindent tud, feltűnően túlméretezett koponyájában tévedhetetlen logika fészkelte s ha valakit hibán vagy mulasztáson ért, a büns vacogva várta az adjunktus rettenetes tekintetét. Sokszor nem is szólt, csak kidüllesztette nagy szemgolyóit — e csunya fintort szinte csak egy hajszál választotta el a nevet-

ségestől, mégis mindig dermesztően hatott. Olyan állkapcsa volt, mint egy ragadozónak, de homloktól szájig hirtelen keskenyülő arcán a magányosság és szenvedés jegyei látszottak, mint régi, primitív faragványok Krisztus-arcán. Vékony ajkai befelé fordult nyugtalan hullámvonallal rajzolódtak, de ez az aszketikus száj szélesre duzzadva feszült ki az indulat fellobbanó pillanataiban. Nagy állán kedves és naiv kis gödör mélyült, egy csipet bájjal fűszerezve és zavarva e sokféle, különös és bálványszerűen merev arcot, melynek legeredetibb s legjelentékenyebb sajátása mégis a szemekből áradt. Nagy, barna szemei kissé ferde vonalban illeszkedtek a dudoros homlok alatt, groteszkül húzódva a halánték felé s a dúsredőjű szemhéjban villogó óriás szemgolyók minden impulzusra gyors és meglepő változatossággal reagáltak. Ha haragjában kiáltott, öblös hangja úgy rázta végig a termeket, mint félelmes nagy állat. Tulajdonképpen nehezen lehetett kiismerni őt, talán nem is volt olyan nagyindulatú és félelmetes, mint amilyennek látszott. Csak túlerős hangja s túlsok ereje hatott rémítően, sokszor talán nem is akart bántani, csak hangjának és tekintetének erejét nem tudta az övénél gyengébb idegzetek számára kellőleg adagolni. Félelmesre merevült vonásai mögött olykor mintha valami pajzán kis mosoly is bujkált volna, mint mikor szakállas, csunya emberek kisgyermekket ijesztgetnek s közben lopva mosolyognak saját félelmetességükön.

Alakjában is volt valami szokatlan: túl magas volt, kissé komikusan hosszú karokkal nagy kezei vörösek és ínasak, mint hentes keze, lábai is nagyok voltak, s nehézkes

léptűek. Mégis, e minden tagjában kissé túl-méretezett ember mozdulatai váratlanul gyorsak és hevesek voltak, a nyugalmi helyzet merev mozdulatlanságát sajátságos módon szokta hirtelen heves mozdulattal megszakítani. Ha mozgását jelezni lehetett volna, mint a lázgörbét, leginkább egyforma időtartamba szaggatott áramhoz volt hasonlítható. Szórazottsága képtelen dolgokba sodorta, de csak olyasmiben, mi érdeklődésén kívül esett. Únott vagy eltompult arccal senki sem látta őt, ritkán ment el a szembejövő mellett, hogy egyetlen éles pillantással végig ne fűr-késsze. Szinte pillanatok alatt volt képes meglátni az elmenő test minden sajátságát, baját, vagy rejtett deformációit s ily futó megfigyeléseire még hónapok múlva is részletesen emlékezett. Férfi, nő, öreg, fiatal egyformán és szenvedélyesen érdekelte s szemei, melyekben naiv és gyermeki kedvesség is fénylett, ijesztő és felháborító objektivitással tudtak ilyenkor nézni. Akik nem ismerték, e kihívó tekintete miatt aszfaltbetyárkodással gyanúsították, de az adjunktus távol állt ilyesmitől. Ő egyformán nézett mindenkire, merészen kíváncsi tekintetétől még a tiszteletreméltó ápolóapácákat sem kímélte meg. — Kultúrember nem mustrál így bele az ember arcába! — mondta róla egyszer egy felháborodott orvosnő, aki híres volt folytonos sértődéseiről.

— Az adjunkt nem *néz*, hanem *lát*! — mondta lelkesen Soltész doktor, felállva a laboratóriumi asztal mellől s a polcra egy négyszögletes üveget emelt le, melyből a cédrusolaj vastag szaga áradt.

— Igazi ves'be látó! — mondta a csinos és karcsú Hajdú doktor, valami cukorvizsgálat-tal bibelődve. Csipesszel tartott egy kis epru-

vettát a láng fölé, a sárga folyadék lassan zavarossá vörösödött.

— Nagyon differenciált ez a preparátum! integrálja meg! — hallatszott egy másik szögletből két viccelő kamasz hangja.

— Tudja — mondta Hajdú doktor egyik szomszédnőjéhez fordulva —, a középkorban úgy állapították meg a cukorbetegséget, hogy az orvos megkóstolta a vizeletet.

A kolléganő fuldokolva nevetett.

— Jaj, micsoda alak maga! Még kifordul a reggelim!

Hajdú doktor másik oldalán sovány, fekete, szemüveges leány ült, abból a típusból, mely már csecsemőarcán is a vénlányság keserű jelét viseli.

— Hallja, kolléga úr! — kiáltott idegesen —, én nem bánom, ha maga viccel, de a karjait ne lóbálja, mintha tangózna, mert az egész vegyanyagot az arcomba fröccsöli!

— Annyi baj legyen, kedves, van még bőven az üvegben — felelt a viccelő s szavaira az egész laboratórium nevetni kezdett.

Az ajtó berobbant, nyurga medikus jött, lobogó új fehér köpenyben, méregtől kivörösödött arccal:

— Mondja, Hajdú kolléga, miért küldött be engem a kilences beteghez vérnyomást mérni, hisz az már az éjjel exitált!

— Ja? — vágott csodálkozó képet Hajdú —, akkor dunsztkötést kellett volna neki adni!

A doktorok kórusban nevettek. Járatlan gyakorló medikust hullához küldeni vérnyomásmérővel: obligát vice volt, de változatlanul mulatságos.

— Tudniillik — vágott bele komikus fontoskodással Soltész — dunsztkötést olyankor

szokás alkalmazni, mikor az orvosnak dunsztja sincs a kór mibenlétéről.

— Az ilyen betegeket aztán — tódította egy másik fehérköpeny — előbb-utóbb átteszik a bonctani osztályra diagnózis beszerzése végett, talán ezt jegyezze fel, kolléga úr!

Lompos, sárgabajuszú ember lépett be, Bartha, második tanársegéd.

— Mi van azzal a 12-es vizelettel, Kasper kisasszony? — fordult az ablaknál ülő szőke orvosnőhöz.

— Kérem, tanársegéd úr, ólomacetátos szűrletben nem redukál — felelte a leány zavart iskoláslányhangon, helyéről felugorva.

— A próbareggelit kivette már a 24-es betegből? — érdeklődött tovább a tanársegéd.

— Igen, a gyomorbennéket már leszűrtem.

— Mutassa! Pontosan 10 köbcentimétert öntsön a mérőhengerbe. Hol az indikátor? Jól van, vörösödik. Most nátronlúggal titráljuk. Látja, szabad sósav lúggal közömbösítve elsárgítja a váladékot — mondta oktató fölény-nyel. — Na, és a 30-as vizeletében van ma is urobilinogén?

— Még nem néztem meg, tanársegéd úr kérem!

— Jó, hát siessen vele! — Bartha kiment, jól bevágva az ajtót.

— A 30-as a kedvenc nője, ügylátszik — mondta Kovács doktorkisasszony. — Sürgősen tudni szeretné, mit rejt a szívében?

— Fenét! Ez a Bartha tele van privát betegekkel, a honorárium sürgős neki — felelte egy externista, aki már túl volt a cselédkönyves éven, de még nem volt kinevezve s gyakorolni járt be a klinikára.

— Látja, kolléga úr, ebben is nagyszerű ember az adjunkt. Az fütyül a privátbete-

gekre. Mentül pénzesebb, annál gorombább hozzájuk. Neki csak a betegség fontos; ha egy jól kifejlett vesedaganatot lát, sugárzik az örömtől. — Ezt Polgár doktor mondta, Hintz tanársegéd egyik legaktívabb rajongója.

Kasper kisasszony megindította a centrifugagépet, de a cső lazán volt beszorítva s a forgás ereje kiröpítette az epruvettát. Nagy sikoltozás támadt, a folyadék körben keresztelte végig a körülállók fehér köpenyeit.

— No látja, kolléganő — fordult Hajdú doktor Birkman Józsához, a szemüveges és ideges szomszédhoz —, Kasper kolléganő ugyancsak szétfroccsólta a drága vegyanyagot, pedig órá nem lehet mondani, hogy viccel, sőt, ki sem nyitja a száját naphosszat, tudtommal nem is tangózik, mégis veszélyes szomszéd. Hát látja!

— Vagy szemtelen valaki, vagy ügyetlen! Rendes munka mellett ilyesmi nem fordulhat elő! — replikázott Birkman doktornő, erélyes lendülettel rázogatva a magasra tartott epruvettát.

— Kasper kolléga! — kiáltott át Hajdú — a szemtelen én vagyok, nehogy félreértse!

Kasper Irma nem felelt. Szorosán bezárva halvány ajkait, leeresztett pillák alól követte a centrifugagép játékos pörgését.

Egy távolibb sarokban albinó-szőke medikus mesélt vicces eseteket az egyetemről. Munka nélkül lábatlankodott itt, egyre cigarettázva, otthonos kényelemmel az asztalra ült fel, hosszú lábai földig lógtak.

— Ismeri azt a kis vörös leányt, aki a prof rokona? — kezdte s szemtelenül hangoz szavaira mindenki felfigyelt. — Nahát, az folyton ott lóg a laboratóriumban és báméskodik. Egyik kolléga éppen széket

vizsgált a mikroszkóp alatt, ő odaáll és mindenféle butaságot kérdez. Egyszer csak rákezd nagy kíváncsian: jó, mit lát, kolléga úr?

— Na és mit felelt neki? — nevetgéltek a hálás hallgatók.

— Hát, Cambronne szavával felelt, magyarul és tömören — mondta röhögve a medikus.

Vajda doktor már osztályorvos volt, de azért ő is szerette magára irányítani a figyelmet.

— Olvasta kolléga úr a Klinische Wochenschrift legújabb számát? Egy érdekes cikk van benne, a hólyaghurutnak egy homeopata gyógymódja. Nem olvasta? Hát hólyaghurutnál kitűnő homeopata szer a Pischinger-torta.

— Hát ez nagyon jó! — röhögött az albinó medikus. — Ezt holnap leadom az egyetemen, mint a kolléga úr új felfedezését.

— Jaj, kedves kolléga úr — nyafogott egy csinos, barna lány —, nem értem, ez a lakmusz nem akar megkékülni nekem.

— Természetes, hisz savtól vörösödnie kell! — felelt a komoly Köhler doktor, aki semmiféle viccben nem vett részt.

— Dehát lúgot tettem rá, mégsem kékül!

— Akkor nem fordított elég gondot arra, hogy a hibalehetőségeket kiküszöbölje. Fontos minden hibalehetőséget gondosan kiküszöbölni.

— Jaj, ne mérgesítsen már a küszöbjeivel! Utálom az ilyen nagyképű férfibeszédet! Mondja meg, miért nem kékül a vörös lakmusz? Mintha azért követnék el hibát, mert nem akarom elkerülni!

— Kérem, Bálint kisasszony, ne nyugtalanodjék! En nem azt tanácsoltam, hogy ne kövessen el hibát, hanem hogy fontolja meg a hibalehetőségeket. Ha például olyan lak-

muszt használ, ami előbb az asztal savas tócsáiban hevert, akkor természetesen nem fogja elérni a kívánt reakciót. És például akkor sem, ha előzőleg vajaskenyeret evett és vajas kézzel bekente a lakmuszt.

— Igazán rémes, hogy miket beszél! Pont itt fogok vajaskenyeret enni! Mondja meg röviden, mért nem kékül! De maga csak dumál nekem a levegőbe!

— Tudja, Katóka — szólt oda Soltész —, ha nem kékül, öntsön rá kékítőt.

— Esetleg kérje meg Kasper kisasszonyt, vessen egy pillantást azúrszemével a lakmuszra, az is kékít biztosan. Kár, hogy nekünk is olyan ritkán mutatja — szellemeskedett régimódisan egy köpcös fiatalember, akit azzal ugrattak, hogy szerelmes a szótlan kolléganőbe.

— Hintz tanársegéd úr! — hallatszott nyujtott kiabálás a folyosóról. — Hintz tanársegéd úr! Telefon!

— Ügylátszik nőügye akadt az adjunktnak! Egy szép szőke női hang minden délelőtt fölhívja — mondta Hajdú Kaszab Sárinak.

A leány fölvetette olajfényes fekete szemeit, melyek örökös érzéki tűzben csillogtak. Pillantása mindig sóvár volt és kínálkozó, bárkivel beszélt, de még a tárgyakra is ezzel a furesa, tapadó érzékiséggel nézett.

— Én tudom, ki az a nő. Ismerte maga azt a házaspárt, akik egész télen át a nyolcas különszobában laktak? Ja, maga Hajdú kolléga, akkor a sebészeten volt! Úgy hívják a nőt, hogy Manheim Anna, színésznő. Az ura tábeszes, de nagyon gazdag. Hát ez a nő az adjunkt szerelme. Az ura el is akart válni tőle.

Izgatott hangok csapódtak föl innen-onnan, valaki hirtelen kikapcsolta a zúgó centrifuga-gépet, hogy jobban hallhassa a beszédet.

— No, ne mondja! Megfőzte az adjunktot? Én is ismertem ezt a nőt! Rém gyönyörű dög, egész nap festette magát, míg itt volt.

— Honnan tudja, Kaszab kolléga?

— A sógornóm házivarrónője szokott neki is varrni, az mesélte, hogy most is minden héten találkoznak az adjunkttal.

— Á, hisz már itt a klinikán is folyton együtt lógtak. Ahogy a girhes ura elszunyókált, már szökött ki a szobából az adjunktot keresni. Egyszer láttam, mikor az egyik ablakmélyedésben csókolództak.

Kasper Irma hirtelen fölállt, széke nagy robajjal dőlt el a földön, de föl sem emelte, sietős léptekkel kiment a laboratóriumból.

— Hát ezt mi leli? — kérdezte Birkman Józsa, állandóan ingerült hangján.

— Nem tudja? — vihogott Kaszab Sári. — Hát szerelmes az adjunktba! Figyelje csak meg, ha Hintz tanársegéd kerül szóba, mingyárt leejt valamit, vagy kiszalad a szobából.

A komoly Köhler doktor szokatlanul éles hangon szólt közbe:

— Maguknak mindenki mindenkibe szerelmes! Igazán komolyabban viselkedhetnének. Ez az egész pletykálás itt ostobaság. Én rég ismerem az adjunktus urat és tudom, hogy nincs semmiféle nőérdekeltsége. Ilyesmi meg éppen föl sem tételezhető róla, amiről maguk eszmécszerűnek.

— De igazán, Köhler kolléga, Kasper Irma olyan szerelmes az adjunktba, mint egy házi liba! Csak látná, hogy mászkál utána a folyosón! — bizonykodott Kaszab Sári.

— Na, erről én is tudok valamit — nevetgélt Hajdú doktor, aki a klinikán a bonvivant szerepét játszotta. — Hát az adjunkt tegnap délután jó darabig bennült a hatos kórteremben, a nővér asztalánál olvasgatta a kórtörténeteket. A Kasper azalatt folyton ki-bejött, mintha fontos dolga volna éppen a hatosban. Az apáca is csak nézte, hogy mért kezd el újra lázat mérni, meg pulzust számolni, és ilyeneket. Aztán meg nekiállt kitakarítani a gyógyszersekreényt, szóval minden áron benn akart maradni a kórteremben. Egyszer az adjunkt fölnéz és látja, hogy a Kasper Bierkötést rak a saját karjára, csupa kék volt a bőre. — Mi baja? — kérdezte az adjunkt. — Megszúrt egy darázs — dadogja neki. — Kélek a kedvenc színünk, úgy-e? — mondja erre az adjunkt. A Kasper meg olyan vörös lett, mint a pulyka. Akkor az adjunkt kiment, na, és én meg kinn álltam a folyosón, az adjunkt még tőlem kért tüzet és a nyitott ajtón át láttam, hogy a Kasper leül az adjunkt helyére és elkezdi simogatni az asztalt. Majd megpukkadtam a röhögéstől, a Kasper olyan ábrándos pofával ült ott, mint egy Lilien Gish.

— Mért kellett ezen magának röhögni? — bosszankodott Köhler doktor, s jófiú arcáról le lehetett olvasni, hogy majd előnti a szána-lom a szegény kis Kasper miatt.

— Hát én sohasem állhattam ezt a leányt! — szögezte le Birkman Józsa. — Olyan savanyú képpel ül köztünk, mintha derogálna neki a társaság.

— Báronő a mamája! Gyerekszobából hozta a finomságot.

— Én azt hallottam, hogy nagyon kétségbeestek, mikor a lány orvos lett. Ismertem egy kollégát, aki járt hozzájuk, az mondta, hogy

mikor a Kasper este hazamegy, nem szabad neki a lakásba menni, hanem egyenesen a fürdőszobába; a szobalány mindennap megsúrolja tetőtől talpig és csak aztán mehet be vacsorához.

— Estélyi ruhában! Csakis! — vihogott két orvosnő, akiknél otthon nem volt fürdőszoba a lakásban.

— Na, ez meglátszik rajta! Még nem is láttam orvosban ilyen kiállhatatlanul finnyásat. Olyan, mint egy operettorvos.

— Megfigyelték már, mikor kifújja a pipetát? Úgy graciózkodik, mintha szappanbuborékot akarna fújni aranytálból!

— Jól tudnak szapulni, hölgyeim! — mondta a köpcös Szőlőssy doktor. — Hát én megmondom, ha meg is haragusznak, hogy Kasper kisasszony a legkülönb úrihölgy, akit ismerék!

— Ó jaj, a bárónő! — sipított nevetve Kaszab Sári. — Glaszékesztyűben ad beöntést!

— Pfuj! micsoda hang ez? — méltatlankodott Birkman Józsa. — Maguk úgy pletykálnak itt, mint a mosónők.

— Mondok én magának valamit, Köhler kolléga — szólt Kaszab Sári, gömbölyű vállát óvatosan a komoly kolléga karjához érintve. — Maga szerelmi dolgokban nagyon naiv, mint általában az egyenes karakterű férfiak. Nem mondom, ez a Kasper tényleg csinos leány. Nem nagyon intelligens, kicsit édeskés, de nagyon dekoratív hatást tesz. Hanem frigid. Tipikus frigid. Magának, úgylátszik, még nem volt dolga frigid nővel, szerencséjére. Hanem ha ilyen az esete, adok egy jó tanácsot. Kerülje a frigid nőket, mert ilyen szerelemre rámegegy a karrierje. Nem képzeled, tiszta idegbaj az ilyen nő. Az sohasem tudja,

mit akar, de folyton akar valamit. Rendes szerelem nem kell neki, csak valami különös botrányos, vagy örült dolog, csakis perverzitással lehet izgatni az ilyent. Nézze csak meg a pupilláit, úgy mozgatja ki-be, mint egy macska. És figyelje meg, az ilyen merev és átlátszó kék szem tipikus jele az idegbajnak. Ez egy igazi hiszterika! Hihet nekem, a bátyám anyósának is pont ilyen porcellánkékszeme volt és az egész családot vadította a bolondságaival.

— No, Kaszab kolléga, ez remek diagnózis volt! — kiáltott Soltész doktor, hajladozva a nevetéstől. — Kár, hogy nem egészen logikus. Tulajdonképpen mitől óvakodjék szegény Köhler kolléga? Az idegbajos kék szemektől, vagy az édeskés frigidtől?

— Természetesen, az egész egy komplexum — fontoskodott Kaszab doktornő, hősiesen elnyelve dühét, hogy intím beszélgetése köztema lett. — Nem figyelt elég jól, mert fejtegetésemben minden szorosan összefügg. Súlyosan há ipszilon eset.

— Ja, erről eszembe jut valami vicces — kezdte Polgár doktor. — Medikuskoromban egyszer előadás után Hintz tanársegéd urat keresi egy nő, ambuláns beteg. Azt mondja az adjunkt, írjam én a kórtörténetet. A nő olyan kiöltözött félbolond forma volt, de nem kékszemű. Elkezd mingyárt affektálni, hogy jaj, drága tanár úr, ne hogy azt mondja rám, hogy há ipszilon, mert én értem, hogy az hisztéria, és rám igazán nem lehet mondani, hogy hisztériás vagyok. Azt mondja neki az adjunkt, jó, ne féljen, nem mondom. Hát kezdi nekem diktálni az adatokat, azt mondja: a kór neve: h. d. Képzeltetik, bámultam, mi a csoda lehet? Mikor a nő elment, mondom: ta-

nársegéd úr, bocsánatot kérek, de nem tudom, mi az a há dé?

— Hát hisztériás dög! — mondja az adjunkt.

A kőkockás folyosóról közeledő léptek kopogása hallatszott.

— Pszt! jön a há dé! — csitította a nevetés hullámaint ijedten Kaszab Sári.

De nem Kasper jött, hanem az adjunkt, szélesen belökve az ajtót, póznamagasan. Döngő lépteire ijedt csend lett, mint megriasztott bolyban.

— Még nem készültek el? — csodálkozott az adjunkt az órára pillantva, mely a falon függött, de nem szemben vele, hanem szinte füleivel egyvonalban s ő sajátságosan nem fejét fordította feléje, hanem csak szemeit. — A professzor úr már a házban van, öt perc múlva vizit! Mindenki menjen a kórtermekbe!

Mereven állt a szoba közepén, nagy szemgolyói úgy sepertek végig az arcokon, mint körben mozgó reflektor. Mindig hirtelen, rohánva jött, torpanva állt meg, s míg beszélt, csak szemei mozogtak. Aztán gyors és hirtelen félkörben fordult meg sarkain kifelé s egy lépéssel már elérte az ajtót. Ahogy heves és darabos mozdulattal ellökte a kilincset, az ajtó nekicsapódott a bejövő Kasper Irmának.

— Fáj? — kérdezte az adjunkt, de nem állt meg. Menetközben valami huncut félmosollyal szólt oda a lánynak: — tegyen rá Bierkötést!

Kasper arca mészfehér lett. Bejött a szobába és némán a helyére ült. Egyszer csak rémültre változott arccal, mint aki már nem bírja tovább önuralommal, ráborul az asztalra és elkezd iszonyúan sírni.

Kaszab Sári gyors és jelentős tekintetet

váltott maga körül nedvesen csillogó borjúsze meivel. Köhler odament a zokogó leányhoz.)

— Kérem, kedves kolléganő! — kezdte, félénken érintve a leány rázkódó hátát, — kérem, ne sírjon! Ha ilyen ideges, talán legokosabb, ha most hazamegy. De ni csak, milyen nagy púp lett a homlokán! Ja, hát ezért sír? Mossa meg kérem hideg vízzel.

— Dehát nem értem, mi van ebben különös? — mondta emelt hangon, dühös szemeit végigjáratva a némán bámészkodó kollégákon.

2.

A laboratórium mellett volt egy kis benyíló: fogasok álltak benne, itt függtek a doktorok uccai kabátjai, s mikor hazamentek, ide akasztották fehér munkaköpenyeiket. Köhler doktor Kasper kabátjáért jött ide, az ember nem is hitte volna e komoly és zárkózott fiatalemberről, hogy olyan jól ismeri kolléganője holmiját: habozás nélkül nyúlt a tömött kampókra Kasper zöldes ulsterje után.

Tulajdonkép nem volt okvetlen szükséges hazakísérni őt, a taxi sem volt nélkülözhetetlen, mert a leány váratlan sírásrohamából hamar összeszedte magát, s elutasítva Köhler felajánlott karját, nyugodt léptekkel ment le vele a klinika lépcsőin. De Köhler kapott az alkalmon, hogy lovagi szolgálatot tehessen s tele volt aggódó buzgalommal.

— Hol lakik? — kérdezte, mikor beszálltak az autóba.

— A Vilma királynő úton — mondta Kasper halkán.

— Hány szám? — kérdezte a sofőr.

Kasper összeráncolt homlokkal állt, némán rágva ajkait.

— Most sehogyse jut eszembe — mondta Köhlernek szorongó hangon, tőle várva segítséget.

— Menjen csak a Vilma királynő útra! — rendelkezett Köhler hirtelennyert eréllyel —, a házszámot majd később megtudja!

— Menjek keresztül a ligeten? — kérdezte a sofőr, mert ha fiatal párt szállított és nem mondtak pontos házszámot, akkor rendszerint Kelenföldön vagy Óbudán keresztül kellett visszajutni az indulás helyére.

— Á dehogy! — Köhler nem értette a tapasztalt sofőrt. — Menjen csak egyenesen! — Az autó sebes fordulattal kanyarodott ki az Üllői útra.

— De a házat csak megismeri? — kérdezte gyengéden, mintha gyerekhez beszélne.

— Ó igen! — mondta Kasper kissé felderülve, — olyan rossz számmemóriám van! — megint tünődni kezdett, aggódo homlokráncok alatt. — De mingyárt a Lövölde térnél van, a második ház! Pirostéglás ház, kis kert van előtte. Kovácsolt sienai lámpa lóg a kapu fölött. — Kasper szokatlanul beszédes volt, mintha meg akarná győzni a doktort, hogy helyi memóriája kitűnően működik.

— De hogy én milyen örült vagyok! — kiáltott fel hirtelen világos hangon. — Kettes szám alatt lakunk. Igazán borzasztó ez, néha a legegyszerűbb dolgokat is elfelejtem! Kérem, kopogjon a sofőrnek!

— Érdekes gyerek maga! — mondta Köhler boldog mosollyal —, még kettőig sem tud számolni! Már féltem, hogy ki kell doboltatni,

elveszett egy kislány, nagyon nyulánk és nagyon szőke...

— És nagyon buta, úgy-e? — Kasper belement a tréfába, de arca olyan szomorú volt, mintha egy pillanatig mégis elhitte volna, hogy ő kettőig sem tud számolni, s hogy elveszett gyerekként bolyong a félelmes uccán. Köhler már megbánta tréfáit, simogatva nyúlt mackókezével a lány kezéhez.

— Milyen kedves gyerek maga! Úgy tesz, mintha nem ismerné ezeket a neuraszténiás tüneteket! Nagyvárosi emberrel ilyesmi gyakran előfordul. Kicsit ápolnia kellene magát! Nem volna jó egy arzénos kúra? Vagy inzulin? Tudja, milyen szép eredményt lehet inzulinnal elérni?

— Igaz, egy kicsit ideges vagyok! — Kasper halványan mosolygott.

— Na, úgy-e? És az adjunktus úr néha nagyon is tudja idegesíteni az embert! De ilyen kiváló elme...

Hogy milyen irtózó szemekkel tud nézni! Köhler ijedten elhallgatott.

Az autó túlkölve fordult be a Vilma királynő útra. Kasper kezét nyujtott, köszönve a doktor szívességét. De nem hívta, hogy kísérje fel a szüleihez.

3.

Kasper Irma az utóbbi hetekben általános feltűnést keltett a klinikán örökös jövés-menésével. Mindenütt ott volt, mindenütt látni lehetett őt, s ez annál feltűnőbb volt, mert azelőtt meg éppen azért heccelődtek vele, hogy mindig egyhelyben ül. Órákig kukszolt a laboratóriumban valami kísérlet fölött, vagy vala-

melyik kórteremben az ápolónővér asztala mellett, s helyét csak parancsra és kötelességből változtatta. Újabban nagy meglepetésre cigarettázni kezdett, — persze, hogy oka legyen folyton a folyosón ácsorogni! — mondta Kaszab Sári.

Érthetetlen nyugtalansága percig sem hagyta békén, izgatottan ugrott föl minduntalan és sietett ki a folyosóra. Kollégái háta mögött mulatva tárgyalták, hogy a Kasper egyszerre tíz helyen tud fölbukkanni. Mikor a doktorok különböző termekből és emeletekről a laboratóriumban gyűltek össze, mindegyik emlékezett, hogy az előző öt percben találkozott vele. Ez képtelen volt és nevetséges csoda, mert például a földszinti szertárban hogyan lehetett ugyanakkor, mikor az ambulancián is látták az első emeleten, sőt valaki a harmadik emelet egy kórtermében is összekapott vele. Legtöbbször mégis a végnélküli hosszú folyosókon lehetett őt látni, álldogálva cigarettázott valamelyik ablakmélyedésben, vagy sietve lépkedett végig a végtelen kőkockákon. S azon is rajtacsípték már, hogy olykor, ha egyedül hitte magát, nekilódulva futni kezdett a szabad vágányon; olyan gyerekes mozdulatokkal szaladt, mint egy elemista, ingblúzának csokra lobogott utána, mint kislánycopf.

— Beteg lehet szegényke! — mondta jóindulatú részvéttel Kovács doktorkisasszony. — Igazán, az ember nyugtalan lesz, ha látja ezt a nyugtalanságot. Beszélni kellene vele, hátha megmondja, mi baja tulajdonképpen?

— Halálos baj a szerelem! — énekelte gúnyosan Kaszab Sári.

Köhler doktor sietve szólt közbe:

— Nem, dehogy! Nem szabad őt kérdezős-

ködéssel zaklatni. Tegnap, mikor hazakísértem, megpróbálkoztam ebben az irányban, de láttam, hogy ilyesmi céltalan. Legjobb észrevételek mellőzésével hagyni őt, hogy magában intézze el problémáit.

— De nézze, kolléga úr, ez nem racionális megoldás! — mondta Hajdú doktor. — Nekem van némi járatosságom nőügyekben, s ez a dolog igazán nem probléma. A kolléganő szerelmes és olyan buta, hogy meg van ijedve a szerelemtől. Azt hiszi, hogy reménytelen szerelmes, ez számárság! Csinos nők szerelme sosem reménytelen. Tudják, én mennyire tisztetem az adjunktot, dehát az csak legenda, hogy ő nőgyűlölő. Egészséges, erőteljes férfi, normálisabb, mint akármelyikünk. Egyszer találkoztam vele valami álarcos murin, csak látták volna, milyen szatírképpel mászkált a nők után! Bemutattam neki egy macskát, aki a nyakamon lógott, mingyárt vitte is haza! Nahát, száz pengőbe fogadok, hogy ha a Kasper ajánlatot tesz neki, nem lesz visszautasítva! Ha csak nem ábrándozik házasságról. Ámbár jó famíliából való és talán pénz is, hát ki tudja? Utóbb még a nyakába varrhatja magát. Dehát ilyesmit nem itt a klinikán kell elintézni!

— Kolléga úr egészen helytelen irányban következtet! — mondta Köhler izgatottan. — Itt egy egészen speciális esetről van szó és egy nagyon szenzitív lény belső ügyeiről. Engedje meg, ha nőkhöz ért is, de ehhez a nőhöz nem ért. Különben is megkérem, ne avatkozzék ebbe a dologba. Mindannyiukat kérem, ne említsenek neki semmit, bízzák őt rám, én igyekszem valahogy megnyugtatni.

— Van valami speciális módszere? — kérdezte Kaszab Sári, kéjesen úsztatva szem-

golyóit fehér medrükben. — Valami egészen speciális módszere? — Forró hangja szemtelenül kétértelmű volt.

— Tudják, kire emlékeztet engem ez a Kasper? — kezdte Vajda doktor, elhúzva a Bunsen-láng alól az áttüzesedett epruvettát. — Ahányszor látom, mindig a Fräulein Elsa jut eszembe.

— Inkább Bergnerre hasonlít, aki ezt a szerepet játszotta — mondta Kovács doktornő. — Ahogy végigmegy a folyosón azokkal a gyönyörű bolond szemeivel.

— Van valami hasonlóság a figurában! — mondta Hajdú szakavatottan.

— De hiszen Elisabeth Bergner egészen fekete! — tiltakozott Köhler doktor.

— Ő pedig egészen szőke! Hát látja, ilyenek a nők! — nevetgélt Kaszab Sári, egészen közel hajolva Köhlerhez.

Köhler doktor kedvetlenül ment ki a laboratóriumból. A zárt folyosón, mely teljes négyszögben futott a ház körül, állt az adjunkt két másik tanársegéddel, cigarettázva társalogtak. Cigarettázni tilos volt a klinika helyiségeiben, csak a laboratórium volt a füst számára olyan féltilos hely, de előírás szerint csak a folyosón volt megengedve a dohányzás. Ezért mindig lehetett látni a folyosó valamelyik szögletében néhány fehérköpenyes alakot álldogálni s az ablakokon beömlő fényben kékes gomolyban villódzott körülöttük a jóízű füst.

A három tanársegéd az ápolónők szobája előtt állt s amikor Köhler odaért hozzájuk, látta, hogy Kasper bent van az apácák szobájában. Egy darab sárga billrot-vászon volt kezében és az ajtó üveglapján át szomorú szemeit a háttal álló adjunktra függesztette.

Köhlernek nem volt bátorsága leleplezni magát előtte. Kaspernek nyilván joga volt kötszerekért bemenni az ápolónők szobájába, mégis úgy állt ott, mint lapuló kis állatka, nem látszott tanácsosnak megriasztani őt. Köhler elhatározta, hogy alkalmasabb percre fog várni a lány megnyugtatóását célzó hosszabb beszélgetéssel s vigyázva surrant be az egyik kórterembe, nehogy Kasper megpillanthassa őt.

Kasper Irma persze mitsem tudott arról, hogy gyötrelmesen rejtegetett titka nyílt titok, álmában sem képzelte volna, hogy milyen viccelődések közt pertraktálják az ő szent örületét. Ő maga is örültségnek nevezte állapotát, de mert a dolgokat kívülről és idegen szemek kontrollján át sohasem nézte, nem jutott eszébe, hogy esztelenségeit szégyelje. A klinikán orvosok, ápolók, betegek és látogatók egyre jöttek-mentek, ajtók nyíltak és csapódtak szüntelen, a lány úgy érezte, hogy rejtetten mozoghat ebben a folyton mozgó zűrzavarban. Ha ő is folyton jön-megy, csak azt teszi, amit valamennyien. Hogy voltakép az adjunkt után fut? Igen, ezt maga előtt is rettenetesen szégyelte. Egy sokszor hallott mondás kísértette folyosói csatangolásai közt: „Nem szégyenli magát egy férfi után futni!“ Így hallotta sokszor, fölényesen ítélkező női szájakból s ezt tette most ő, igen, nyilvánvaló, hogy fut az adjunkt után! De már régen túl volt azon, hogy e belső hangra feltoluló szégyenkezése valamelyik bezárt szoba szögletében tudja őt tartani — mikor azalatt az adjunkt talán kinn áll a folyosón, vagy egyedül üldögél a szertárban s látni lehet őt, esetleg szól valamit, vagy véletlenül is tesz valami megjegyzésre valót. Talán hangosan beszélget s

ő arramenőben kileshet valamit, megtudhat róla valamit. Ilyen gondolatok lökték őt fel helyéről minduntalan s űzték teremről teremre.

Szíve mélyén bizonyára azt szerette volna, ha az adjunkt egyszer észreveszi őt, de ugyanakkor egészen kétségbeesetten rettegett, hogy az adjunkt észre talál venni valamit! Nem is élt, ha nem láthatta őt, s jelenlétében kinyílt, mint fénybenyúló palánta. Hozzá akart tartozni valahogy, fullasztó zűrzavaraiból az ő nagy nyugalomához menekülni, beszélni szeretett volna hozzá ömlő, boldog szavakkal, egész nagy szerelmét lábához szerette volna rakni, — de sejtelve sem volt róla, hogyan szokás, hogyan lehet ilyesmit kezdeni! De nem is lehet! Az adjunktot, aki olyan nagy és magányos, nem is lehetne naiv és együgyű szerelmekkel megközelíteni! Így csak járt utána, egyúttal menekülve is előle, mert ha az adjunkt feltűnt valahol, ő rögtön elrejtőzött előle, ijedt és boldog szívdobogás zenekíséréstével.

Most is előle ugrott be az ápolónők szobájába, egy keresztkötés kéznélfekvő ürügyével, s ravaszul friss vattáért küldte el az apácát. Így egyedül leste a pillanatot, hogyha az orvosok majd továbbmennek, magához kaparinthassa az adjunkt elhajított cigarettacsutkáját. Nem, sosem látta magát kívülről, s egész elfogulatlanul hódolt gyerekes szenvedélyeinek, amik boldoggá tették s ő nem kritizált. Minden, ami az adjunkttal összefüggött, drága volt és megbecsülhetetlen; ha a cipőjéről lehulló port fölszedhette volna, boldogan teszi ezt is térdencsúszó alázatban. De csak látni is, hogy milyen gyönyörűséggel cigarettázik, milyen mélyen és élvezettel

szívja a füstöt, ez is különös boldogság volt, s ha nem zavarták meg, az eldobott csutkából még egy lélegzésnyit szívni utána! édes ajka után! aztán az üres papírhüvelyt eltenni kicsi dobozba, mint drága ereklyét, mint az adjunkt lényéhez egészen személyesen hozzátartozó dolgot — ez is boldogság volt! S néha a papírhüvely égésből megmenekült részén ki lehetett betűzni a cigaretta nevét — milyen titkos beavatás volt ez az ő rejtélyes magánéletébe! Egyszer egy kórterembe benyitva, Kasper látta, hogy az adjunkt egy fiatal nőbeteget tréfás erőszakossággal megetet, kanalkint erőszakolva az ételt a vonakodó beteg szájába s különösen kedves, évődő szavakat mondott. Kasper egészen elhalványult, olyan fájdalmat okozott neki a látvány, de mégis boldog volt, hogy láthatta, ez a kép benne maradt felejthetetlenül. Igazán rossz csak az volt, ha távol kellett lennie az adjunkttól. Ilyenek voltak a vasárnapok, melyeknek gyötrelmes ürességére már szombat reggeltől kezdve irtózattal gondolt. S előfordult, hogy az adjunkt hétköznapi is elhagyta a klinikát, valamelyik kitüntetett beteg operációját nézte végig a sebészetben, vagy a professzor előadására ment az egyetemre, ilyenkor Kasper Irma izgatott futkosásai varázsütésre megszűntek. Ült egyhelyben, szótlánul, rózsaszín arca egészen szürkére változott, mint akitől elvonják hirtelen a létezéshez legszükségesebb elemet. Rettenetes órák voltak ezek. Minden perc nehéz volt és végtelen, az egész klinika sivár és kihalt; ilyenkor minden nyögés és jajgatás, ami a kórtermekből kihallatszott, oly gyötrően hatott rá, mint legkedvesebb hozzátartozójának panaszos nyögése. Kasper úgy érezte, hogy valósággal sötét lesz olyan-

kor, ha az adjunkt nincs az épületben, s mikor visszatért, mintha az eleven erekben lüktető meleg vér tért volna vissza: az élet megindult, fásult és álmos arcok felderültek, mozgás támadt, friss és izgalmas munka öröme, események jöttek és vidám várakozás. Már nem volt baj és fájdalom, hogy csak lopott, véletlen percekre láthatja őt, hogy jóformán sohasem kerülhet úgy elébe, hogy az adjunkt észrevegye, hogy a Bier-kötéssel való évődésen kívül még sohasem szólt hozzá, hacsak nem személytelen orvosi parancsal, — ezek a fájdalmak már hálátlanságnak tűntek fel azon perc áradó boldog örömében, mikor az adjunkt végre visszatért. Itt van! ez minden! a legjobb! és mily nagy boldogság! kívánhat-e többet?

Az apáca visszajött a vattával, szinte ugyanegy pillanatban, hogy a tanársegédek végezve cigarettájukkal, továbbmentek a folyosón. A csonk ott feküdt az ablakdeszkán, gyengén füstölögve, elérhetetlenül.

— Majd én megcsinálom a dunsztkötést, tessék bemenni a nyolcas kórterembe, szigorlat lesz.

Kasper majdnem futva ment, mindenfelől ajtók csapódtak, nyugtalan mozgás verte föl a klinika csöndjét, jöttek a fehérköpenyesek a nyolcas kórterem elé.

Egyik különszoba megnyílt ajtaján maga a professzor lépett ki. Egy neves író feküdt benn fájdalmas és hosszadalmas poliartritiszszel. Sok ujságíró járt hozzá, s a lapok többször írtak állapotáról. Ezért a professzor különös gonddal látogatta ezt a betegszobát, olykor egy-egy leereszkedő interjút is adva a riportereknek.

A professzor mögött az adjunkt lépett ki, fiatal, borotvált ujságíró társaságában. Kasper hallotta, hogy az ujságíró az adjunkt nevét kérdi, mint kezelőorvosét.

— Nekem nincs nevem! — mondta az adjunkt dühösen. — Semmi szükség rá, hogy erről írjon! Jónapot!

A fiatal Soltész doktor rajongva lökte meg Polgár kollégáját: — Na, hát mit szól ehhez? Nem nagyszerű ember ez? Mondom, füttyül minden dicsőségre!

Élén a méltósággal lépkedő professzorral, az egész menet bevonult a 8-as kórterembe, benn az ágyak előtt már felsorakozva vártak a medikusok, vigyorgással leplezve drukkolasukat.

Ez húszágyas nagy terem volt, nyúzott-arcú proletárbetegekkel. Kisebb szobák igényesebb betegeit nem volt szokás szigorlatozási tortúrával molesztálni.

Az első ágyban riadt szemű, borotvátalan paraszt feküdt, üszkös tüdővel. A professzor itt állapotodott meg, s az ágyat szoros gyűrűben állták körül a fiatal orvosok és medikusok.

A professzor két fülébe dugva a hallgatósó gombját, elmélázva figyelt a beteg tüdeje fölött, s gondolatainak halk szuszogását halotti csöndben figyelte az egész gyülekezet. Az adjunkt merev mozdulatlansággal állt az ágy másik oldalán, két kezét háta mögött összefogva, irónikus pillantását figyelemmel függesztette a betegre.

A professzor most átadta a vizsgálatot az első medikusnak. Fiatal pattanásos fiú volt, vörös az izgalomtól. A nagyképűség szokványos begyakorolt mozdulataival fogott a vizs-

gálathoz, figyelő szemek kellemetlen kereszt-tüzében.

— Gangraena — mondta megkönnyebbülten, ami aránylag egyszerű válasz volt, mert ez az érdekes szó fel volt írva a beteg névtáblájára, egyéb személyi adataival együtt.

— Eddig félliter köpete volt, de ez a folyamat most megállt — referált a kezelőorvos, belepislogva a kezében tartott kórtörténet rovataiba.

— Miért nem adnak neki köptetőt? — sűgta Hajdú, vicces pofát vágva szomszédnője felé.

A szomszéd ágynál egy lányosarcú szőke orvos trémázott. — Áttéti gőc — mondta, s megállt. — Hangszalagbénulás — kezdte újra a delikvens és elakadt pont nélkül és a mondat befejezése nélkül.

A beteg aggodalmas szemekkel figyelt, kikapart mellén szemek és ujjak kaparásztak, kinyitották a száját, villanyt villantottak a torkába, megrántották szemhéját, karján és nyakán ereket nyomkodtak, hosszadalmasan kinyujtva tartott nyelve fölé öt-hat kíváncsian fürkésző szem hajolt. Megvizsgálták az éjjeliszekrényen álló köpöcsészét, vizeletét és körmeit, ágyában jobbra fordították és balra fordították, végre felhúzott térdeit kis fémkoppantóval hirtelen megütötték. A szegény láb kirúgott, hogy a pokróc legördült az ágyról.

Hajdú doktor megint odafordult a szomszédjához, mozdulatlan, komoly arccal:

— Mikor lesz a szekció? — kérdezte érdeklődve, egyenletes, halk hangon.

Kovács Mancsi a fojtott nevetéstől nyöszörögni kezdett, mint vajúdo macska. Ijedt fe-

jek fordultak feléje, tiltó és megbotránkozott villanások, az adjunkt is fölvetette kemény tekintetét, valósággal lesöpörve a lány arcáról a tilos jókedv alattomos kis görcseit.

A következő ágynál Kaspert jószerencséje közvetlen az adjunkt mellé sodorta. Egész közel állt hozzá s ha karját olykor megmozdította, szinte súrolta a leány haját. Ma vékony csíkozású kék inget viselt, márványos szürke csokornyakkendőt, s hozzá lehajtott dupla keménygallért; az adjunkt mindig ilyen merev gallérokat hordott. Kasper tulajdonképpen utálta az ilyen keménygallért, különösen színes inghez. De az régen volt. Mióta ez a viselet az adjunkt ruházatát jelentette, az ilyen dupla gallérnak egészen különös varázshatása volt reá. Különben azelőtt minden mindegy volt. S ha véletlenül régebbi életében akadt is egy és más dologról kialakult véleménye, ez nem volt már fontos és végleges. Annyi bizonyos, hogy amit az adjunkt tett, mondott, vagy hordott, az szép volt és jó volt s a világ dolgai ő utána igazodtak. Alapjában Kasper alig tudott az adjunktusról valamit. De ami a klinikai érintkezés kapcsán megleshető volt rajta, azt gondosan gyűjtötte emlékezetébe, egyetlen morzsát sem veszített. Az adjunkt ruháit és apró tárgyait sokkal jobban ismerte saját holmijainál, kis piros kézelőgombját úgy köszöntötte, mint kedves, régi ismerőst. Meghitten ismerte ingeit, színiket és mintázatukat, ugyanígy ruhaszöveiteinek különös, aprólékos és jellegzetes szövésmintáit. Hogy az adjunkt milyen nyakkendőt vett fel, ez Kasper egész napjára döntő fontosságú volt; a nyakkendők színe ígért és fenyegetett, anyaguk és formájuk is jóserővel bírt: voltak barátságos, jóindu-

latú és ellenségesen ítélkező nyakkendők. De az adjunkt minderről semmit sem tudott. Ruhaujjához néha hozzáért a kis doktornő könnyű haja, de azt se a ruha, se az adjunkt nem érezte. Kasper nem is remélte ezt. Szerelme igénytelen volt és önmagából táplálkozó. Az adjunktig felérni, ez nemcsak erejét, de fantáziáját is felülmúlta. Ábrándjában sokat beszélgetett vele, meggyőnta neki különös szomorúságát és zavaros fájdalmait, az ábrándok világa még valami naiv és szűzies beteljesülést is ígért. De a valóság lényegesen más dolog volt és közöttük nem vezetett semmiféle híd.

Igy volt ez, ha látta, ha mellette lehetett. De ez a szelíd igénytelenség mingyárt megváltozott, mihelyt az adjunkt hipnotizáló lényétől távol kellett élnie. Otthon az esték kínzóak voltak és rettenetes nap volt minden ünnep- és vasárnap. Ilyenkor olyan erőtlenség szívódott testébe, hogy a legegyszerűbb kérdésre is alig tudott válaszolni. Csak feküdt, sápadtan és tehetetlenül, szorosan összecusukva halavány ajkait.

Valami hiányzik belőlem, hogy élni tudjak — gondolta lelkében —, ez a valami nála van elrejtve. Semmi sem köt, semmi sem fog az életben, semmi sem izgat és semmi nem érdekel. Olyan vagyok, mintha csak álmodnám magamat, nincs hangom, nincs erőm, nincs akaratom, gyenge vagyok, halvány és vértelen, mintha képzelet volnék csak, nem hús és vér. Ha őt látom, csak akkor élek, ha csak messziről látom, fellobogok, mint a halott gép, ha áramot kapcsoltak rá. Nincsenek vágyaim, pedig élni szeretnék, élni, mint a többi ember, szenvedélyes öröm és fájdalom közt, nagy és meleg indulatokkal — s mert általa élhetek

csak, ez szomorú rabságom oka. Szerelem ez? Ha szerelem volna, gyermeket kívánnék szülni neki. De én nem akarnék asszonya lenni. Én magam szeretnék karjaiban megszületni!

4.

Milyen szerelem az, melynek minden tüze és intenzitása kimerül a passzív nyugtalan-ságban, mely Kaspert már hónapok óta s pernyi szünet nélkül az adjunkt közelébe űzte! Érzéki képzelei nem voltak szerelmével, Kasper sokszor tünődött is ezen a hiányon. Más huszonhároméves lány biztosan nem csinál ilyen gyerekes dolgokat! Kasper tudta, hogy kortársnői mind gyakorlati s többé-kevésbé szélsőséges szerelmi ügyekbe vannak bonyolódva, — én valahogy infantilis maradtam! — mondta magának sokszor ezt a szót, önkínzás örömeivel. De egyszerűen büszke is volt érzéseinek anyagtalan tisztaságára; ez a szerelem szép volt és szent volt, titok volt és égi ajándék, szépséges csoda volt, s ő kiválasztott erre a csodára. Kasper mint orvos persze a szexualitásnak egész borzasztó eseteivel is szembekerült már, elméletileg igazán minden szokásos és lehetséges dologról tudomása volt, de ez a tudás semmit sem jelentett az ő felvilágosodottsága vagy érettsége számára. Egészen külön, vastag falakkal elzárva élt benne a dolgokról való reális ismeret, nyers és utálatos megnyilatkozásaival — és külön élt érzékenyen elzárkózva ösztöneinek szűzies világa. Kasper sohasem gondolt arra, hogy az emberiség alacsony és undorító szexualitása reá is érvényes lehet. Nem választotta el magát tuda-

tosan semmi közös sorstól, magát végtelenül jelentéktelennek érezte, s minden nagyobb emberi dolog számára érdemtelennek, — mégis, a maga fejletlen testisége s a világ féltelmes ösztönei között oly mély szakadék volt, hogy soha még gondolatban sem próbálta összekötni őket.

Sokszor, ha kiszabadult a laboratórium ajtaján az elhagyott folyosóra, úgy érezte, mintha vadállatok fenyegető közeléből szabadult volna. Az emberek társasága után a magány felszabadulás volt, mint idomított állatnak, ha a kétlábon végzett produkció után elmenekülhet, s megszökve a fürkésző gonosz szemek elől, négylábra eresztheti megkönnyebbült testét. A magány semmit sem követelt tőle, sem fárasztó résen-állást, sem kétszínű nyugalmat, hangos szavakat sem, melyek riasztóan idegenek voltak akkor is, ha ő maga mondta ki őket. A magány jó volt és szelíd, eltűnhetett benne, szabad volt és felelőtlen, futhatott! izmainak megengedhette a torz rémületet a szimuláns közöny helyett, felszabadultan! Ha senki sem látta, megszűnt kínzó víziója, hogy sajátmagát is kívülről kelljen látnia, mint gyanús és érthetetlen idegent. A magányban nem figyelte senki, nem gyanakodott és nem ítelt senki. Kasper külön élt társai közt, óvatosan kerülve őket, érzékenyen húzódva önmagába. A többiek érthetetlenül vad és vaskos világban éltek, alacsony és rejtelmes beszédek kínzó atmoszférájában, őt legyőzhetetlen akadály választotta el minden társas lénytől. Sokszor elbámult, ha látta, hogy két ember, kik öt perc előtt még nem ismerték egymást, mily gyors és könnyű kapcsolatokkal tudnak egymáshoz

fűződni. A telepatikus ösztönök rögtön és szavak nélkül is eligazítják két ember dolgát, s irányítják a meginduló érzelmeket, ez az ösztön vak volt őbenne. Igyekezett szerény és udvarias lenni köztük, hogy megbocsássonak neki. Ha leült, mindig valami eldugott, s fölöslegesnek látszó helyet választott, s rögtön felugrott, mihelyt azt képzelte, hogy ez a hely másnak kell. De minden hely ezen a világon másnak kellett! s ő sohasem tudta, melyik hely volna joggal az övé? Az ablaknál a fény kellett másnak, az ajtónál a levegő, egyik székek alacsony volt, a másik magas, minden pontosan jó és szükséges valaki számára — de Kasper sehova se illett, semmi helyhez, semmi eszméhez. Ijedt felugrásai mindenkit idegessé tettek, oktalan szerénysége gyanút keltett: nem gúny ez? vagy burkolt kevélység? Egyszerű ruháin a drága szalónok kéznyma látszott, s félénk mozdulataiban is valami ösztönös előkelőség. Ha leereszkedő és igényes, ezt elfogadták volna. De ahogy alázatosan kitért minden szembejövőnek, fiatal férfikollégáit, vagy akár egy szolgát is zavart-szerényen maga előtt eresztve be az ajtón: e viselkedését ellenszenvvel s megrökönyödve fogadták, egy ellenséges kaszt lenéző attitűdjét szimatolva benne. De Kasper ilyesmire nem is gondolt, mint ahogy az ember nem nézi le a dühödten fujtató mozdonyt, vagy a félelmesen komor, óriási bivalyt, csak elkülönül tőlük, ösztönösen menekülve saját világának szelídebb törvényei közé.

Kasper különösen Kaszab Sárítól félt, ellenséget sejtve benne indokolhatatlanul. Kaszab Sári a szirupos hangjával és tapadós mosolyával, a mindig valahová vágó szavaival

szinte üldözője lett az ügyetlen, szójátékokra süket Kasper Irmának. Érezte, hogy ez a kolléga számon tartja őt s les rá; hogy miért, azt Kasper fel nem foghatta. De borzongott tőle, mint nagyon gonosz és elszánt ellenségtől, kinek fegyverei veszélyesek és kiszámíthatatlanok. Kaszab Sárinak már a ruházkodásában is volt mindig valami különös és gyanút keltő: válláról és derekáról különféle csüngők, szalagnyúlványok s csavaros gyöngykreációk lógtak, nyakáról abortált sálacsokák, színesek, nehéz parfümöt öntve; fényes fém-mel kuszált öv volt rajta és csörrenő, sok karperec, Kasper számára valami elmondhatatlanul nyugtalanító jelenség volt. Ha járt, ezek a sálak és csüngők és lebernyegek kacéran csapódtak dereka körül. -- Legényfogó! — mondta ő, ha szalagjaival valakibe beleakadt. Tényleg, e sok céltalannak látszó holmi úgy riszált körülötte, mint segítő csapat a harcban: nemcsak kézzel és derékkal, és tapadó szemeivel kapaszkodott, sál és szalag és fodor úgy sürgölődtek körülötte, mint megannyi kapaszkodó, tapadó, sürgető és erősza-kos ujj.

Kaszab Sárinak bizonyára van szeretője! — gondolta Kasper, szobájában heverészve egy kínzóan végtelen vasárnap délután. Kaszab Sári lassanként szimbolum lett Kasper szemében, annak a visszataszító testi világnak szimboluma.

Dehát nem jobb utálkozva félni tőle és benn ülni mellette a laboratórium édesen ismerős gőzeiben, egy födél alatt az adjunkttal, mint itt szenvedni magányos szobában s lesni a nehéz percek görgését? Ó, hogy megfordult benne gyermekkorának türelmetlen vasárnapvárása! A vasárnap olyan volt mint vissza-

térő eszméletlenség, a napok gyöngyösen folyó rendjén erőszakosan tépett lyuk. Hiába-
való nap volt, reménytelen, a drága órákból
bűnösen eltékozolt órák, vasárnap: ez sötét bi-
zonyosságot jelentett, bizonyosságát, hogy
semmi sem történhet. Vasárnap: tunya és csö-
könyös gát a rohanó folyó előtt; *életelállító*,
átkozott nap volt! Vasárnap nem lehet látni
az adjunktót, nem lehet tudni, mit csinál.
Messze, más házban kell élni gyászos magány-
ban, remélni se lehet, még lélegzetet venni
sem érdemes. A vasárnap reménytelen, mint
a halál.

És vasárnap itt a család, zavaró kérdéseivel s kízó szeretetével. Nyugtalanító tervekkel jöttek: nem akarsz bridzselni? nem jössz színházba? gyere velünk teára! Ő könnyörögve ellenkezett s újabban már nem is kényszerítették — boldoguljon, ahogy tud! Nem, mintha a családi szórakozásokból feltűnő agresszivitással vonta volna ki magát, az ő ellenkezései semmi irányban sem voltak agresszívek, olyan puha volt, engedékeny és tehetetlen, de valahogy mégse volt érdemes őt kívánsága ellen rávenni valamire. Mikor egyszer édesanyja díszes estélyi ruhát varratott számára, tiltakozás nélkül felpróbálta, de később sírva találták szobájában. Rábeszélésükre azért mégis felöltötte a gyöngyös nagy toilettet, de oly szerencsétlen arccal ült a páholyban, mintha a ruha kőből vagy vasból súlyosodna tagjain. Az ő kívánságai mindig negatívumok voltak, egy csomó dolgot nem szeretett és nem akart. — Dehát végre is mi az, amit szeretsz? — kérdezte anyja, türelmét veszítve. — Nem tudom! — mondta a lány riadtan, egy menthetetlen magányosság érzésétől megkísértve.

Én ehhez a családhoz tartozom! — gondolta magában, sokszor idegenül körülpillantva. Ez a gondolat néha egész különös volt és valószínűtlen. Nem mintha kifogása lett volna ellenük, idáig még gondolatban sem jutott. Csak dermesztően idegenek voltak. Családtag, testvéri és gyermeki viszony, ez általában olyan furcsa volt számára, mint valami rosszszul illő szerep. Nem is érezte valóságnak, vagy legalább is nem végleges és sorsszerű dolognak, ideges képzelődéseiben ezek a szoros családi kötelékek úgy tűntek fel előtte, mint valami véletlen, ideiglenes és átmeneti állapot. Néha a reális világból ijesztően kibillenve bámult anyja arcára: Ez az én anyám? Nekem anyám van és testvéreim? Gyermek vagyok, olyan testi függésben, ahogyan más gyermekek anyáktól származnak? Bensejében minden normális külső tudomása dacára ezt nem hitte, nem hihette. Ő külön állt, messze minden embertől. Szülő, testvér, ezek csak üres szavak voltak, magában úgy tudta, hogy ő senkivel sem rokon, élete valami gomolygó, nyomott titokból jött, visszataszító testi származása gyanúja nélkül. S ha mégis úgy tett, mintha hinne e kötelékekben, ez csak bele nyugvás volt egy konvencióba, mely zavar és fájdalom nélkül biztosította életét.

Legfélelmetesebb volt mégis, mikor saját magát sem tudta már elvállalni. Ezek a tébolyító percek rendszerint akkor törtek rá, mikor gyanútlanul állt a tükör elé, öltözés vagy fésülködés közben — s hirtelen halotthalványra sápadt tükörarca úgy nézett vissza reá, mint egy ijesztő, fantómszerűen betop pant idegen. Rémülten kapott ilyenkor magához, megszorítva zsibbadó karjait, állati félelemmel nyúlt süllyedő énje után — de belül

csökönyös meggyőződés ámult benne: ki ez az idegen? Hogy kerültem én ide? Mi keresnivalóm nekem ebben az idegen szobában? Mintha az alvó lélek riadt volna föl egy ismeretlen test börtönében.

Csak nem kell megrémülni! — csillapította magát, mintha kívülálló pácienshez beszélne. — Ez neuraszténia, nem, nem kell félni, ilyenről nem lehet megörülni! Az örült nem fél az örültségtől, csak az idegbajos fél tőle. Nem kell tükörbe nézni! Minek az? Ideges ember ne nézzon tükörbe. Haj- és arc- és kalapügyeit az ujjak is látják, nem kell többé a szemekre bízni! Valami szépre kell ilyenkor gondolni, amit szeretsz, a Kreutzer-szonátára, vagy az adjunktra! Amit szeretsz, az a tied. A szeretet öröme visszavezet magadhoz, *ami öröm benned: az te vagy!*

Ilyen okokból kellett Kasper Irmának orvossá válnia, minden hajlama ellen, s az egész elképedten tiltakozó család ellen. Az orvos igen tekintélyes és tiszteletreméltó szerepet játszott a család betegszobájában, de egyikük se gondolt soha arra, hogy ilyen gusztustalan foglalkozást válasszon.

— Nem akarnád inkább zenében kiképeztetni magad? Hiszen olyan szépen zongorázol! — mondta az anyja. — Mégis csak borzasztó gondolat, hogy piszkos proletárok meztelenségeivel foglalkozz!

Irma nem volt lázadó, vagy dacos önállóságra vágyó, nem, vele igazán mindenki azt tehetette, amit akart. Neki majdnem sosem volt akarata, de az, hogy orvos lehessen, különös makacssággal maradt meg benne. Végül már örülni kellett annak, hogy egyáltalán akar valamit, így belenyugodtak fixa ideájába.

— Mégis, mi tetszik neked ebben a pályában

annyira? — faggatták sokszor. — Oly nagyon érdekelnek a betegségek? — Irma zavartan hallgatta ezt; nem, a betegségek nem érdekeltek, félt tőlük. — Vagy olyan érzésed van, hogy szeretnél a szenvedőkön segíteni? — Ez még kínosabb kérdés volt, mert Irma voltakép a szenvedőktől is félt, s azt sosem tudta elképzelni, hogy ő akárkin is segíteni tudna. Így csak hallgatta a kérdéseket, válasz nélkül, ijedten menekülve előlük. Azt mégsem mondhatta meg, hogy ő a beteg, s neki van szüksége orvosra, állandóan jelenlévő orvosra! S mert önmagán kívül mindenki elérhetetlenül messze van, megközelíthetetlen idegen testbe zárva, az ő tétova és zavaros szavaival átléphetetlen szakadékokon túl! — ezért kell, hogy ő maga legyen orvos, védelmül életképtelen szervezete számára, igen, védelmül az örült-ség és halálfélelem ellen!

— Nem értem ezt a lányt! — panaszkodott az anyja. — Hogyan lehetséges, hogy ez az én vérem! A legegyszerűbb társalgásban sem tud résztvenni, nem érti meg a legátlátszóbb viccet sem, nem mintha buta volna, de mindig olyan, mintha aludna! Sokszor szeretném jól felrázni, hogy már felébredjen!

Ezt Irma is sokszor gondolta, hogy minden olyan körülötte, mintha csak álmodna. Zsibbadtan járt az emberek közt, mint szorosan csukott rügy, mely dermedtségét mintha még az életelőtti világból hozná.

De anyjának nem volt igaza, ő nem volt mindig ilyen. Egészen normális gyermek volt, játszott és nevetett, mint a többi; kicsit félénkebb volt talán, vérszegény és érzékeny, de semmi lényeges dologban nem ütött el társaitól. Ez a borzasztó élettelenység a serdülő kor óta szorítja s a sok örült gondolat is azóta ül-

dözi. Borzongva emlékezett életének legszörnyűbb hetére, mikor oktalan és érthetetlen rosszsullét kínoztta, fázott és undorodott, testben valami szennyes és visszataszító dolog nőtt és áradt fenyegetően. Minden csontja fájt, mintha összeverték volna, egész éjjel nem aludt, félelem gyötörte s valami egészen aljas büntudat. Egy reggel vércseppeket látott halálos ijedtséggel s ez olyan volt, mint egy elfelejtett nagy bűnnek büntetése. Kasper akkoriban nagyjából már tudta, hogyan születik a gyerek, de fogalma sem volt a női test fiziológiájáról. A vér szörnyű szégyent jelentett s ezt hangsúlyozta a testében tépő fájdalom is. Később, mikor fejfájósan gubbasztott egy fotelben, elgyöngülve az értelmetlenül rá tört bajtól, anyja jött, nevető arccal, s szokatlan gyöngéd hangon szólt hozzá: mi van veled, te csacsi? A húgod már egy éve túl van ezen, nálad elég soká jelentkezett! Dehát miért nem szóltál? Én nem is képzeltem, hogy olyan kis butácska vagy s nem tudod, mi ez. Nem akarsz egy aszpirint? Ne félj, ez nem mindig ilyen rossz, csak először.

Ez, sajnos, nem vált be, ez a gyengéd anyai vigasz. A rossz, a leírhatatlan! azóta is vele maradt. A rémület, ami akkor elzsibbasztotta, azóta sem eresztette el. Az intenzív és éber jelenlét eleven dolgok közt már emlék volt csupán, emlékezés a gyermekkorra, mely egyszerű volt és derült. S szép gyermekkorát csak egyetlen emlék kapcsolta ehhez a kínozóan tisztátalan állapothoz, e rossz emlék volt egyúttal csirája a vágnak is, hogy orvos legyen. Felejtethetetlenül emlékezett arra a régi estére, mikor a zárda hálótermében az éjjelilámpa gyenge fénye alatt beszélgetett kis barátnőjével. A többi gyerek már aludt s ez

a Mariska kibújva ágyából, hosszú hálóingében odalopódzott hozzá s lábaihoz kuporodva susogni kezdett. Kasper még most is látta maga előtt a kislány duzzadt, vörös ajkait s két vállán ficáncoló, tömött barna copfját. Senkit életében úgy nem gyűlölt, mint ezt a lányt, aki életének egyetlen barátnője volt, legalább is úgy szerepelt a család előtt. Egészen tehetetlen volt vele, zsarnok és félelmes bizalmassága ellen, ijesztő kíváncsisága és erőszakos hűsége ellen nem voltak fegyverei.

Ennek a kis Mariskának minden gondolata tilos, titkos és undorító dolgok körül járt; alattomos és hazug leányka volt, s szinte kéjjel turkált olyan témákat, melyekkel megremíthette kis barátnőjét. Hogy hogyan és miből lesz a gyerek, ezt is tőle tudta meg Kasper; egészen megrendült akkor, de elhitte, ő általában mindent elhitt, amit mondtak neki. Csak azt nem tudta elhinni, hogy ilyen borzalmas dolgokat az ő anyja éber tudatban él át — biztosan elájul ilyenkor —, gondolta és rettenetesen fájt a szíve szép és tiszta anyjáért. De Mariska mást is tudott, sok minden borzasztó dolgot; mindig, mindenki után kutatott, férfiakat ismert, betegségeket, szörnyű könyveket és viszonyokat, s naiv felvilágosodottságát elképesztő pikantériákban adta tovább.

— Tudod, hogy nekem gyerekelem lesz? — suttogta azon az estén. Irma hanyattfeküdt az ágyban, nyakig húzva takaróját s e megdöbbenő szavakra ijedten nyíltak tágra szemei.

— Hogyan lesz gyereked? Kislányoknak is lehet gyerekük? — kérdezte, előre irtózva a témától, mégis valami legyőzhetetlen kíváncsisággal.

— Dehogyis, majd ha nagy leszek, akkor lesz gyerekem. De már itt van a hasamban.

Irma ezt elhitte s rémülten gondolt arra, hogy hátha már neki is van gyerek a hasában, aki egy nap majd váratlan megszületik. Az élet olyan szörnyű! s teli kiszámíthatatlan veszélyekkel!

— Nekem is lesz? — kérdezte. — Ha nagy leszek, belőlem is születik gyerek?

— Borzasztó hülye vagy! Nem mindenkinek lesz gyereke! Én voltam egy fiúval, azért van gyerek bennem.

— Egy fiúval voltál? Hogy voltál?

— Úgy ahogy a nagyok szoktak. Tudod, első elemít tanyán jártam, a nagyszüleimnél. Ott fiúk és lányok együtt vannak az osztályban. Egyszer utolsónak maradtunk, én meg egy fiú.

Mariska most egész közel hajolt, duzzadt ajkairól leírhatatlan obszcenitások gőzölögtek.

— Miért nem kiáltottál! — mondta a kis Kasper ijedten. Aztán mély részvétellel kérdezte: — Fájt az?

— Rémesen fáj! de az még semmi! ha tudnád, hogy fáj, mikor gyerek születik! Az úgy van, hogy eljön a bábaasszony s egy nagy késsel felvágja a nő hasát és kiveszi belőle a gyereket.

— Ezt nem hiszem! — rémüldözött a kis Kasper.

— Miért nem hiszed? Az én unokabátyám orvostanhallgató, annak van ilyen könyve, ő úgy hívja, hogy Bumm. Képben is lehet látni benne, hogy van felvágva egy nőnek a hasa és a gyerek is látszik benne. Most éppen nálunk van ez a könyv, olyan nagy, alig bírtam

hazacipelni. Ha vasárnap hazamegyünk innen, neked is megmutatom.

Akkor vasárnap tényleg együtt nézegették ezt a borzalmas könyvet, a kis Kasper aznap nem vacsorázott, másnap is hányt még. S ettől a naptól kezdve úgy félt barátnőjétől, hogy mingyárt szaladni kezdett, ha az közeledett. De más hatása is volt ennek az esetnek. Kasper ködös kis agyában bennragadt egy gondolat, inkább talán vágy volt valami homályos dolog felé, vagy egy lassan kibontakozó ideál a zűrzavarok és undorok fölött. Az ideál az *orvos ideálja* volt. Az orvosok mindent tudnak s az élet váratlan s kiszámíthatatlan ütései közt biztos erővel kormányoznak át. A tornyosuló s hihetetlen titkok szennyes világában egyetlen lény teremthet csak világosságot: az orvos! Az élet minden nagy dolgát az orvos intézi, sorsok, szerelmek, születések és halálok mind tőle függenek. Házi-orvosukra emlékezett, aki teljhatalmú úr volt, mihelyt belépett az ajtón, parancsolt, rendelkezett, jósolt és fenyegetett, a szavát a család minden tagja engedelmes áhítattal fogadta, aggódó szemek csüggték rajta, tudása és hatalma majdnem isteni volt. Így jött vele az ideál a ködből, s mikor a pubertás éveinek borzalma elérte, akkor már nemcsak ideál volt, hanem megmentő! Egyetlen fix pont volt, amibe kapaszkodni lehetett, ami segítséget ígért és világosságot. Ekkoriban kezdődött idegeinek s agyának kínzó zavara, hogy a szavaknak időnként nem volt értelmük, hanem tárgyak voltak, pamutból és üvegből s nem hallotta, hanem látta őket. Nem, ezekről a dolgokról senkivel sem lehetett beszélni, azt a sok különös ijesztő és vá-

ratlan dolgot nem mondhatta el, csak saját-magának! S ha orvos lesz, minden ijesztő dologra fog tudni magyarázatot adni, vigaszt és orvosságot, világosságot! ha orvos lesz, még megmentheti veszendő életét. Ő gyermek s nem is fog felnőni, infantilis! de az orvosok mind felnőttek. Ismert a családban jogászokat és hivatalnokokat, ezek hiába végeztek egyetemet, azért afféle jelentéktelen és haszontalan fiúk maradtak, akiket senki se vett komolyan. De az nem volt elképzelhető, hogy egy orvost, akármilyen fiatal is, le lehetne nézni, vagy semmire tartani. Az orvost hivatásának nagysága és komolysága kezdetől fogva megvédte, mint papot a szentség. Az orvosi pálya már nemcsak védelem volt önmaga ellen, de alibi is, jog a felnőttek közt elfoglalható helyhez.

Persze, azóta már rájött, hogy nem lehet valaki fölényes diktátor és engedelmes meghódolt egyszemélyben. Lelkében mind nagyobb tért hódított a beteg, félelmes képzeteivel, s az orvos egyre halványabb lett s erőtlen tudományának bűvös szavait elkapta a félelem, mint sodrószél, — legföljebb türelmes ápolónó lehetett, ki szelíd és megnyugtató szavakat mond a szenvedőnek...

Mert mit segíthetnek szavak? Hogy mindig szédül és lábai alatt alig érzi a könnyű földet, s a feje vértelen: ezek neuraszténias tünetek, rossz beidegzés, elnyomott s rossz irányban fejlődött szexualitás, egy gyengén fejlett s vérszegény test szokványos tünetei, — mi köztük ezeknek az üres szavaknak az ő gyötrelmeihez? És mit segítenek? Agyvérszegénység: ez is egy állapotot jelző pontos szó, s mögötته a valóság valami szavakkal le nem írható kín. Alacsony vérnyomás: ezért nincs

ébren, ezért ül minden gondolata fölött valami zavaros és undorító gőz, mely minden érzékét elzsibbasztja. Ezért olyan álomszerűen valószínűtlen minden, s közte s az eleven élet között valami sűrű, puha anyag fekszik, ami nem engedi, hogy fizikailag érezze az életet. Ezen a sűrű puhaságon át csak tompán, s messziről érnek hozzá a dolgok, s mint hályog függőnye az öreg szemet, úgy takarja előle valami függöny a valóságot. E fulladt káosz szorítását nem enyhítette a kór világos ismerete; a kórt ismerhette, a káoszt nem! S régebben mindez elviselhetetlen rossz volt, de nem fájt. Rossz volt, mint zsibbadt ideg, — de most már fájt is az élettelenység! Ez a fájdalom akkor érte először, mikor egyszer az adjunkt mellett állva, hirtelen fölébredt. Valósággal úgy érezte, hogy fölébredt, kezei meg melegedtek, lába erős lett, a föld kemény, szeme előtt hirtelen felszakadt valami és látott, élesen, friss, erős színekkel, — a két-dimenziójú sík világ gömbölyű lett, tömör és tartalmas. Igen, ébredés volt ez, minden érzéke fölébredt s kinyílt szemei először az adjunkt arcát pillantották meg. Akkor úgy érezte, hogy szereti őt, de mindig szerette, mióta él, csak nem tudott róla. Ez a szeretet már a legelső pillanatban olyan mély volt, hogy nem függhetett időtől, — mindig szeretete! S az idő, amikor nem ismerte, megfoghatatlan volt szívének.

A fájdalom, az ismeretlen, metsző fájdalom a következő pillanatban jött, mikor az adjunkt hirtelen sarkonfordulva, kiment a szobából és ő egyszerre egyedül maradt, ilyen egyedül először életében! Az élet csak súrolta, már újra zsibbadt volt s realitás nélkül ellengő test. Azóta mindig így volt ez: pillanatnyi

boldog fellobogások, ha közelében lehetett; közelében minden élt, áramlott, heves aktivitással; de még valamilyen életféle volt az is, ha csak tudta, hogy egy földél zárja össze őket! S rögtönös zsibbadt halál érte, amint távoznia kellett légköréből.

Vasárnap, süket, reménytelen nap! Kasper ilyen gondolatok közt feküdt pamlagán, az alkonyodó szobában.

Húga nyitott be váratlanul. Kasper felugrott, rémülten összerázkódva.

— Mit ijedezel, te bolond! Egy doktor van itt, kollégád a klinikáról, valami Köhler. Olyan kórházzsag jön a ruhájából, mint a tieidből szokott, mikor hazajössz. Nem tudom, mit akar, gyere le teához.

Köhler nagyon vidám szeretett volna lenni, de kicsit zavarban volt. Elmondta, hogy véletlenül erre járt s gondolta, a kollégánő nem fogja rossznéven venni, ha tiszteletét teszi kedves családjá körében.

Köhler szokatlanul elegáns sötét zakót viselt csikos nadrággal; nagyon különös és idegenszerű volt így, fehér köpeny nélkül. Nem emlékeztetett semmiben sem a klinikai környezetre — állapította meg magában Kasper az első percben, s minden érdeklődése ellankadt a doktor iránt. Nem is szólt hozzá egész este.

A társalgást Irma édesanyja vezette, udvariasan kérdezősködött a klinikai viszonyok felől. Főtéma persze Irma volt, hogy milyen ideges, igazán az utóbbi időben szinte már aggasztó. Tulajdonképp nem volna szabad bejárnia a klinikára, nem neki való munka az! Talán egy utazás jót tenne neki, mit gondol, kedves doktor?

Irma kényelmetlenül hallgatta ezt a beszé-

det, elrémülve a tervtől: mi lesz, ha tényeg kényszeríteni akarják, hogy elutazzon? Ó, minden rossz vasárnap jön, ezen a sötét, gyászos napon.

Köhler elment, láthatólag lehangoltan. Ága, Irma húga, bosszús hangon mondta édesanyjuknak:

— Azt hittem, legalább a magaszőrűek közt mégis csak élénkebb. De úgylátszik, ez mindig olyan, mint a fancsali feszület. Különös gusztus!

Nem, mégsem a vasárnap a legrosszabb nap! Ilyenkor este már oszlik a köd, a remény kezdi felemelni bágyadt fejét. Vasárnaphoz már egészen közel van a hétfő, a reggel, mikor minden megindul! De a szombat rettenetes! Szombat után vasárnap következik! A semmi következik!

5.

Sok ember fél a kórháztól s ha betegsége miatt muszáj befeküdnie, úgy jön, mintha siralomházba hoznák. Milyen nagy tévedés ez! Sehol sincs olyan meleg, pezsgő, vidám élet, mint a klinikán.

Kasper úgy lépett be a kapun, mint gyermekkorában a színház kapuján, izgatott, boldog várakozással — a kapu mögött csupa meglepetés várt, csupa izgalmas öröm. A folyosókon vidáman nevetgélő cselédlányok futkostak, nagy tálcákon hordva be a kórtermekbe a reggelit. Tej gőzölgött és edény csörrent, minden friss volt és tiszta, meleg nap ömlött be az ablakokon s vakítva táncolt a fehér falakon. A megnyílt ajtók résein jókedvű hangok szűrődtek ki, mindenki készü-

lődött a remény meleg erőivel. A fürdőszobák felől nagy vízesobogás zuhogott, zúgott a lift is, fel- és lejárva eleven tempóban. Az ételhordó lányok időnként harsány hangon kiáltottak liftért a földszintről; a folyosókról még nem tűntek el a takarítóasszonyok, nagy seprőkkel s vizes ronggyal jártak, nyomukban felcsillogtak a kőkockák, párás jó illat úszott a levegőben, a fertőtlenítőszernek, orvosságoknak, éternek illata elkeveredve a tisztaság illatában, ez oly jó volt! Ezt a leírhatatlanul különös illatot szívni már maga is kész boldogság! Apácák jöttek sietve mindenfelől, fejükön lengett a kikeményített bretón főkötő, fehérneműket cipeltek nagy halomban, tiszta köpenyeket a betegeknek; az ismerős, kedves, kékesíkos holmi itt is, ott is rámosolygott Kasper Irmára. Már feltűnt egy-egy fehérköpenyes alak is, a melltájra illesztett zsebekből kilógott a stetoszkóp fekete kagylója, hőmérők csillantak, mellette injekciós fecskendő, ceruzák s a reflexkalapács. Minden sürgött és élt, vérnyomásmérőket cipeltek, tolókocsik jöttek szembe, betegek mentek a röntgenterembe, porcellántányéron nagy, felfújtt légzsemlyéket vittek a cselédek a cukrosok osztályára. Az ambulancia ajtaján kihallatszott, hogy valakiből a próbareggelít veszik ki, harsány, öklendő hangok jöttek, de utána rögtön nevetés, a beteg is nevetett, már túl volt a percnyi kellemetlenségen.

Hoffmann tanársegéd jött most szembe Kasperrel, a klinika orr- és gégespecialistája, homlokára tolva a nagy, kerek fémtükröt; olyan volt így, mint valami őskori egyszemű szörny, komikusan félelmes.

Kasper már levetette uccai kabátját s fehérköpenyesen a 6-os kórterem felé tartott,

hogy reggeli teendőit elvégezze, pulzust számolni, lázat mérni, orvosságot beadni, ezt mind az első vizit előtt kellett elvégezni. Útközben egyik mosdófülke előtt haladt el, egy fiatal lány jött ki onnan, nagyon hiányos öltözetben. A klinikai betegek kékcsíkos szoknyáját viselte, de a ruha felsőrésze vissza volt csavarva derekára, teljesen meztelenül hagyva felsőtestét. A meztelenség nem volt szokatlan látvány egy orvos előtt sem, de mégis, így a folyosón sétálgatva, meglepően hatott ez a meztelen lány.

— Miért jár ruha nélkül? — kérdezte a doktornő csodálkozva.

— Mosakodtam kérem és vizes lett a holmim — felelt a lány. Hangja szerény volt és illedelmes.

— Dehát... nem kényelmetlen ez magának? — Kasper kicsit zavarban volt, csodálkozva nézegette a leányt. Nagyon szépen formált mellei voltak s becsületes, világos szemekkel nézett vissza.

— Mióta van itt? — kérdezte tőle, de válaszáért már az apácahoz fordult, aki haragos sietséggel közeledett.

— Hogy mer így mászkálni a folyosón?! — kiáltott a leányra haragtól elvörösödve. — Nem szégyeli magát? Azonnal menjen a kórterembe!

— Miért van maga itt? — kérdezte Kasper ugyanakkor.

A lány az apáca hangjára ijedten megindult, de Kasper kérdésére habozva fordult vissza, gyengén pelyhes hátát mutatva s szép kis melleinek hullámozó profilját.

— Gombot nyeltem, kérem!

— Gombot nyelt? — csodálkozott a doktornő. — Hogy történt ez magával?

— Igazán nem tudom. Nekem tele van a gyomrom gombokkal — mondta, szelíden csüngetve karjait, de titokzatosan tárgult szemekkel.

Kasper Irma megrezzent. — Menjen csak! — mondta a leánynak s valami borzasztó szorongás fogta el.

— Ez örült? — kérdezte az apácát. — Hogy kerül ide a belgyógyászatra? Vettek már róla anamnézist?

— Nem, hiszen csak tegnap jött. Biztosan szimulál. Hisztérika! Tüdőátvilágítást fog kapni, mert az adjunktus úr a röntgenbe rendelte.

Az eleven vidámság finom üvegjén valami repedés támadt, Kasper lehangoltan ment a kórterem felé. Milyen szép leány volt, — gondolta, milyen nyugodt és illedelmes! Nem dobálta magát botrányos sikolyokkal, összesést szimulálva a földön, arcában béke látszott és harmónia. Örült, vagy hisztériás — milyen nagy különbség ez a külsőségekben! s néha mégsem lehet különbséget tenni. Milyen szörnyű, ha ilyesmi elkapja az embert!

Az örültség és hisztéria problémái Kaspernek egészen személyes problémái voltak. Nem éppen orvosi módon, inkább valami elfogult egyéni s kissé naivul laikus szempontból. Mindkét dologtól félt, félt az örültségtől, ami majdnem annyi volt, mintha a haláltól félné. De félt a hisztériától is, utálkozva harcolt ellene, mint valami visszataszítóan szennyes állapot veszedelme ellen. A belgyógyászati klinikán egész külön osztály volt a hisztériások számára, s Kasper eleinte megdöbbenve látta, mily kemény bánásmódban részesülnek ezek; orvosok, ápolók, de még a

cselédek is valami leereszkedő, gúnyos és megvető hangot használtak velük szemben. A klinika atmoszférájában egy kemény világnézet alakult ki, amit a változó generációk változatlanul adtak át egymásnak: tisztelet és gyámolítás kizárólag olyan betegeket illet, akik bajaikat komoly szervi elváltozással tudják igazolni. Aki ily komoly szervi elváltozás nélkül panaszkodik betegségről, az szimulál, olyasmivel kérked, ami nincs neki, tehát csaló és úgy is kell elbánni velük, mint csalókkal szokás. Górcsővel és röntgennel kimutatható becsületes fizikai elváltozások, ez igen, ez érdem volt, ez részvétet keltett, gyöngéd és figyelmes elbánást biztosított. Egy rák áttéti góccal, kavernás tüdő, átfúródott gyomorfekély, rekesz alatti tályog vagy vese-gyulladás fertőzött utakkal, ilyen betegeket még az adjunkt is a legnagyobb szeretettel kezelte. Úgy nézett rájuk, oly melegen, oly gyöngéd szeretettel! Kasper sokszor látta ezt, s majd elsorvadt ilyen tekintetért! Ó, ha valami halálosan nagy és komoly betegség érhetné! Ha itt fekehetne a klinikán magas lázzal, injekciós tűk csapásai alatt, s az adjunkt csak egyszer, egyetlenegyszer öntené az ő arcára szeretetének tündérszép fényeit! De sajnos, Kasper egészen egészséges volt, soha még a torka sem fájt, soha semmi komoly betegségen nem ment keresztül, — az, hogy miket gondolt és miket képzelt, erről itt igazán nem lehetett beszélni! Isten ments, Kasper elbőrzadt a gondolatra, hogy hisztériás eredetű tüneteit bárkinek is elárulja, szinte már látta a gúnyos és leckéztető mosolyt, mely panaszszavait fogadná. Az adjunkt is, milyen megvető tekintettel nézne rá! Semmi komoly munkát nem adnának neki

többé, úgy bánnának vele, mint megbízhatatlan, hazug és jellemtelen emberrel szokás! Isten ments! Kasper minden erejével őrizte idegrendszerének kegyetlen titkait, s közben valósággal tanulmányozta ennek az állapotnak jellegzetességeit. A hisztériások mind hangosak, közlékenyek, kínosan gátlásnélküliek. Belőlük megdöbbenő könnyűséggel ömlik minden vallomás, amit pedig a normális lélek hét fátyollal takar. Feltűnést keresnek s ízlésük semmi korlátot sem szab. A hisztéria rendszerint a jelentéktelenség kínzó érzetéből fakad, ezért botránnyal igyekeznek figyelmet fordítani magukra, de hiányzik belőlük minden akaraterő, minden koncentráció s a karakter szilárdsága — ezek hiányában botrányos sikolyokkal, nyilvános helyen való drámai összeesésekkel, görcsös bénasággal és hólyagos sebek előállításával igyekeznek a fontosság színpadára felkapaszkodni. Kasper iszonyodott tőlük, csak a napokban látott egy fiatal, érzéki külsejű leányt fetrengeni a folyosó kőpadlóján; szemérmetlenül dobálta magát, epilepsziás görcsöket mímelve, s nem zavarták őt a járókelő idegenek bámészkodásai, sőt mintha élvezte volna e kínos feltűnést. Orvosok mentek el előtte, legtöbben oly könnyen, mintha egy kutya feküdne a földön, egyik-másik szólt hozzá, de csak egészen komisz gúnnyal. A leány egyik orvos felé nyújtogatta karját, aki kezelőorvos volt az ő szobájában: — Úgy-e látta, édes doktor úr, hogy elájultam? Úgy-e maga látta, hogy nem készakarva estem el? — kiáltozta feléje, de az orvos csak nevetett rajta s továbbment. Ilyenek akármilyen részvétkeltő dolgot is produkáltak, nem kaptak soha egy jó szót. Az ápolónők sem segítettek a fetrengőnek

fölkelni, csak fenyegettek, hogy majd spanyolfalat kap! meg nem fogadhat látogatót! — s csodálatoskép ezekre meghunyászkodtak, mert elvenni a bámuló publikumot egy hisztériástól, spanyolfallal elzárni őt közönségétől, akinek játszik, ez minden büntetés közül a legkeményebb volt.

Kasper sajnálta őket. Különös szenvedés ez mégis. Vidáman, egészségesen járkálhatnának kint a szabad fényben s ehelyett síró-görcsökkel dobálják magukat a párnátlan matrácra, szidásokat túrnak és otromba vicceket. Szép arcukra, vagy szép ruháikra lehetnének büszkék, ehelyett egész büszkeségüket beleölik egy jól megkonstruált „híd“-ba, amit az ágyon, megmerevített derékkal tornásznak a hitetlen orvos elé. Egész életük szégyen és megalázás. Még emberszámba se veszik őket. Nem, egy hisztériás még azt sem érdemli meg, hogy a tisztességes emberek maguk közé fogadják. És Kasper Irma a maga kínosan rejtett hisztériájával úgy járt a klinikán, mint egy minden pillanatban leleplezhető csaló. Komoly színészi képességet igényelt kétségbeesett törekvése, hogy semmiben se hasonlítson hozzájuk. Szinte azt fogadta el szabálynak, hogy mindenben éppen ellenkező módon viselkedjék. Nagy fegyelemmel erőszakolta testét nyugalomra, sohasem kapkodott, nem tett egyetlen heves mozdulatot. Nem viselt feltűnő ruhát, nem szólt egy hangos szót, egyáltalán csak akkor szólt, ha kérdezték. Így rejtegette szégyenét, mélyen elbújva magában, reszketve kollégái kutató szemétől. De az üldöző állandóan a sarkában járt, rémítve s szörnyű ötleteket súgva.

Fájt a feje. Az a jó, üde, tiszta érzés, mely a kapun belépve elfogta, már elmúlt. A levegő

kásás lett és lényegítő, Kasper homlokát vértelenre szorította egy nyomasztó, égő pánt, mint hideg, kemény fémkarika.

Borzasztó dolog történt ezen a szépen induló reggelen. A 6-os kórterembe már félkilenckor bejött az első vizit, az adjunkton kívül csak három cselédkönyves orvos volt jelen s Köhler, osztályorvos. Az első ágyban egy idősebb vese-gyulladásos nő feködt; az adjunkt legelőször is a láztáblát vette kezébe s mingyárt felkiáltott: mi az, magának ma nincs láza? Következő kérdésével már le is csapott: kapott ma reggel gyógyszert? Ki ebben a szobában a kezelőorvos? — kérdezte fenyegetően, s gyors félkörben fordulva, szembenézett Kasper Irmával, aki elhalványulva lépett elő.

— Én úgy emlékszem — kezdte gúnyos-szelíd hangon —, mintha tegnap elrendeltem volna, hogy a beteg ma ne kapjon csillapítót!

Írónikus nyugalommal tagolta a szavakat, de hangját növekvő harag emelte.

— Sőt, úgy rémlik, mintha azt is mondtam volna, hogy indigóinjekciót fogunk adni és mára megvonjuk a táplálékot! Mit evett ma? — támadt hirtelen a betegre.

— Tejet — mondta az asszony félénken.

— Úgy! — Az adjunkt hangja vész-tjós-ló volt, szemében villámokat vert a harag.

— Nem mondaná meg, kisasszony, milyen elgondolásból cselekedett saját intenciói szerint? — kérdezte, ijesztően haragos szemeivel egész közel hajolva a leányhoz.

— Elfelejtettem! — hebegte Kasper rémülten.

— Úgy! Szóval elfelejtette? És tudja maga, hogyha egy orvos elfelejt valamit, az olykor fölér egy gyilkossággal! Mi az, hogy elfelej-

tette? — ordított most akkorát, hogy a lámpa porcellánja megcsörrent.

— Ja, sír? — kiáltott föl, a lány könnyes arcát nézve, s karját széles, megvető mozdulattal lökte a levegőbe. — Ez nem dedó! Nekem felelősségteljes orvosokra van szükségem, nem feledékeny hölgyekre! Kisdéd sírásait intézze el házon kívül! — s hirtelen elfordult tőle, a következő ágyhoz lépve.

Kasper az ajtó felé tartott; úgy értette, hogy az adjunkt kikergette őt innen. De Köhler elkapta kezét és súgva szólt hozzá: — maradjon csak! Ha most elmenv. azért igazán megharagszik! nem kell a dolgot olyan komolyan venni! tudja, ő mingyárt olyan haragos!

Kasper a homlokához nyúlt, a fájdalom és ijedtség egészen megzavarta. Nem, nem lehet egyensúllyal győzni ezt! Nem lehet szilárdan állani e szakadék fölött, mely rejtett érzelmi élete s a szörnyű valóság között tátong. Olyan ez, mintha maga az isten ütné őt szíven, válaszul alázatos imáira! Ó, csak szólhatna neki! Ha megostromolhatná szerelmével! Semmitsem kér tőle, csak irgalmat!

Kasper tulajdonképpen elkénveztetett lélek volt. Félénk igénytelensége eddig még megvédte minden inzultustól; oly szelíd volt, s oly gyámoltalan, hogy nem akadt keményszívű, aki bántani akarta volna. Ily kíméletlen, gonosz szavakat még senkisem mondott neki, s alig képzelte, hogy ilyesmit is ki kell majd állnia. Azt belátta, hogy az adjunktnak végre is joga volt őt mulasztásáért felelőségre vonni, mint akárki mást. Azt is elismerte, hogy hiszen az adjunkt nem tudhat az ő szerelméről, egyáltalán semmitsem tudhat róla. Mégis, mégis, valahogy a magas csillagokban nem jól számították ki ezt az ütést!

Igazságtalanság volt ez, jog és látszat ellenére is! Ha igaz, hogy el van rendelve, hogy én őt szeressem, akkor a sors egy kis részvétet is adott volna szívébe irántam! De nincs elrendelt sors, csak buta, vak véletlen van! Még annyit sem jelentek neki, hogy személyem elleni haragból bántana. Szerep vagyok csak, arra haragudott; akárki más állt volna helyemben, ugyanazon szavakkal ütötte volna meg.

Egész délelőtt nem mert kimozdulni a laboratóriumból; összetörten ült, idegei még most is megvonaglottak, ahogy a reggeli jelenetre gondolt. Az adjunkt arca egészen megváltozott szívében, valami hatalmas és félelmetes bálványarccal nehezült el benne; félt tőle, de megvert álmaival fanatikus imádatban húzódott kegyetlen lábai elé.

A pánt, mely homlokát szorította, mind szűkebb körökre feszült, megcsavarodva tarkójánál, belenyomta fogait agyába. Szédült, s füle zúgott, mint akit víz alá nyomnak; idegei elzsibbadtak, s valami álomszerű bódulat lepte meg, az egész élet elzsibbadt körülötte. Kollégái hangos beszéddel zajongtak mellette, de a hang is zsibbadt volt, csak a centrifugagép zúgása tört át rajta. Különös félelmes érzés lepte meg: hallotta a szavakat, de a szónak valahogy nem volt *értelme*, hanem *anyaga* volt. — Adja ide a nátronlúgot — mondta valaki nagyon messziről; Kasper vastagfalú üvegharang alatt állt; nátronlúg: ez nagy sárga pamutgomolyag volt és kínlódóan hasonlított valamire, egy álomra, amit az éjjel álmodott, s ami megszakadt valahogy, a fonál kiszaladt kezéből s elkuszálódott. Kínlódva próbált visszaemlékezni, de az álomfoszlány mind mélyebbre merült, pedig néha már érezte

ujjaival, vagy nyelve hegyén. Nem lehetett tudni, mi az? egy íz, egy érzés, vagy egy tárgy emléke? Emiatt a szorító fejfájás miatt nem tud visszaemlékezni rá, s ez borzasztó kín; mintha életbevágóan fontos volna megtudni, minek nevezik azt a valamit, ami nyelve hegyéről gördült le, mire emlékeztet ez a szó: nátronlúg; — síkos és pörgő szó: zsíros tapintású, ahogy a kezéhez ér. Most valaki azt mondta: esik az eső. Kasper fehér szálakat látott, vastag fonalakat s élesen vékonyakat, amik összevissza futottak és csavarodtak, mint lenszálak a szövőszéken, kínozóan pedáns geometriai rendben. Eső: ez a szó nagyon puha és fehér anyag volt és ez is hasonlított valamihez, szinte súrolta már, néha a kásás ködből felszakadt egy villanás, de a fuldokló értelem újra belesüllyedt egy tésztás, ragadós masszába, s Kasper hiába vergődött, hogy elérje. Borzasztó erőfeszítés volt ez, mintha egy legördülő nagy követ akarna pusztá kezeivel visszatartani a zuhánástól. Minden vibrált és lengett, mint sűrű ködben reszkető lámpák; Kaszab Sári nyaka látszott most, nagy, lapos, fényes gyöngyökkel; fekete- és terrakotta-színűek, nagyon hasonlítottak valamire, gyötrelmesen és megfejtethetetlenül hasonlítottak egy egészen közeli álomból! De nem is az volt lényeges, hogy *hasonlítottak*. Ez a hasonlóság valamihez csak kezdet volt, kulcs, valaminek a széle, aminél fogva az egész elsüllyedt dolgot ki lehetne emelni és megfejtetni. Kasper egészséges állapotban tudta, hogy ilyen percekben éles határvonalon áll két élet között, de mind a két élet egyformán messze volt tőle, mind a kettő egyformán ködös és valószínűtlen. S a rémület, ami ilyenkor megtámadta, az az

indokolhatatlanul halálos rémület olyan volt, mint a lélek rémülete, mely misztikus módon testet vált — és percekig didereg abban a tébolyító félelemben, hogy elpusztul, mielőtt a védelmező anyag magába fogadná.

S míg így gyötrődött az értelmüket vesztett szavak különös torz anyagaival, gondolatainak egy megmenekült kis része, mint sülyedő cseppnyi láng, harcolt kétségbeesetten, hogy legalább az eszmélet *látszatát* megőrizze. Ez az elnyomott, de még felszínen kínlódó öntudat valahogy a szavak értelmét is tudta még, de az anyagok tolakodó nyüzsgésében alig bírta e világosságot a sülyedés-től megmenteni. Kasper gépiesen odaadta a nátronlúgot, valami gyenge megkönnyebbüléssel, hogy mégis: megérti még, amit mondanak neki. Még nem vettek észre semmi feltűnőt. Talán még nem követett el semmi helyrehozhatatant! A téboly piszkos hullámai már ajkáig érnek, de egyelőre még sikerült mindent elrejteni!

Elviselhetetlen volt ez, emberfölötti erőfeszítés. Az egyensúlyozás tudománya különös új bravúrokat követelt tőle, minden végtelenül érzékeny volt, minden hajszálon múlt; egy hang, egy elhibázott mozdulat, az önfegyelem pillanatnyi elakadása összemorzsolhatta volna őt, mint iszonyú gépezet. Az üvegharang szinte légmentesen zárta el a világtól, süket csend volt körülötte, a szavak értelme messziről jött, vékonyan szivároghat, el-elakadva, csak anyaguk volt tolakodóan sűrű és vastag, nyálkás és mozgékony, s már megtelt velük a szoba. S most egy új támadás jött, s ezt is titkolni kellett, iszonyú óvatossággal, oly félelemben, melyet csak álmaiból

ismert. Úgy érezte, hogy lábai egyre nehezebbek lesznek, vastagok és súlyosak, már egészen csipőig dagadt, szédítő gyorsan hódítva tért a testben. Egyik lába már akkora, mint a mummut lábai, egyetlen ormóttan tömb, formák és tagolás nélkül, oly súllyal tapadva a földre, mint tömör szikla. S karjai is nőni kezdtek, terpedni, duzzadni, már egész teste irtózatosan nagyra dagadt, alig titkolhatóan, alsó teste mint óriás szobor nyomta a földet, s karjai a mennyezetet taszították, csak a feje maradt kicsi és kemény és könnyű, — nagy, duzzadt ujjaival érezte, milyen kicsi a feje, milyen nevetségesen apró, de belül a nyelve mégis óriási volt, puffedt és kocsonyás.

Ó, milyen rettenetes megkönnyebbülés lett volna azt mondani: rosszul vagyok! haza szeretnék menni! ágyba szeretnék feküdni! aludni szeretnék! De ezt nem volt szabad, ez életveszélyes volt. Ilyenkor nem tudott beszélni, s valami kétségbeesett akarat nem is engedte! A szavak veszélyesek voltak, kétértelműek, *összecserélhetőek* voltak! Az önuralom sem képes lehetetlenre. A nátronlúgot szó nélkül odaadni — ennyi még telik az erőből. De egy egész mondatot kiengedni ebből a zűrzavarból — nem, ez örültség volna! Öngyilkosság! A szavak borzasztóan törékenyek. Matériájuk most egészen ellenőrizhetetlen. A szavak árulók lehetnek! Mert ki tudja, melyik percben szakad át a gát, mely oly vékony, oly szédítő súllyal terhelt! Ki tudja, mikor szakad át s dül keresztül, korlátjait szakítva a téboly szennyvize!

6.

Kasper a folyosóról jött, egy halom kórtörténetet cipelt hóna alatt, a laboratóriumban akarta az új vizsgálatok eredményét bevezetni. A laboratórium mellett közvetlenül egy különszoba ajtaja nyílt, az ajtóban az író felesége állt, hangosan vitatkozva egy apácával:

— Külön megkértem, hogy ne szóljon! Még hajnalban kijöttem megkérni magát. Miért kellett elmondania, hogy a szomszédban éjjel meghalt valaki? Szegény betegünket a jó Jézuska magához vette... — Az asszony haragos gúnnyal utánozta az apáca nyúlósan ájtatos hangját. De az apáca nem felelt, valami háborgó s konokul elnyomott ellenszenvet szorított vékony ajkai mögött. Arcán a Rendnek évszázadosan begyakorolt türelme terjedt el, s lesütve tartott szemeiből csökönyös hit látszott, hogy jól cselekedett, s más-kor is ugyanúgy fog tenni.

Kasper elment előttük, s belépett a laboratórium ajtaján. Köhler felugrott, s örvendezve jött eléje.

— Az ilyen sok pigmentet termelő férfiak rendszerint igen kedvelik az efajta gyenge tejes csibehúst! — mondta Hajdú, de hirtelen elhallgatott, Kasperra bámulva.

— Jó, hogy jön! — mondta Köhler. — Már megcsináltam a szegény Simkó bácsi mikroszkópvizsgálatát. Hát megjött a tüdőgyulladás! Nézze csak, mennyi pneumococcus hemzseg!

Köhler újabban közös betegeik állapotának részvétteljes megtanácskozáásával mesterkedett elő beszéd tárgyakat, ez nagyon jó módszer volt, Kasper mindig nagyon érdeklődött,

s valami meghitt bizalmasság fejlődött ki köztük.

Kint a folyosón most csengők vijjogásán, ajtók csikorgásán, lift zúgásán át felhangzott az adjunkt hangja. Mély hangja volt, átható s mindent elöntő, mint messziről jövő tiszta harang. Kasper iszonyú szívdobogást kapott, s alig tudta türtőztetni magát, hogy újra ki ne szaladjon a folyosóra. — Milyen szerencsétlen vagyok — sírta belül —, éppen most kellett ide bejönnöm! ha egy percig még kint-maradok, láthattam volna, még nem is lát-tam ma!

Oda se figyelt Köhler szavaira, már nem érdekelte a Simkó bácsi metilénkék preparátuma, hát meg fog halni, istenem!

Sebesen írt a kórtörténetek rubrikázott ro-vataiba; sietnie kellett; ha elvégzi, jogosan és feltűnés nélkül kimehet. Talán még ott ta-lálja az adjunktot, hátha cigarettázik a folyo-són, ó, már csak mehetne!

S pár perc múlva, mintha üldöznék, rohant ki a kórtörténetekkel a folyosóra. De senki sem volt kint, végigfutott az egész derékszö-gön, csend volt, sehol egy lélek se járt.

A folyosó teljes négyszögben ráházta be az udvart, egyik oldalán a kórtermek ajtai nyíltak, másik oldalán pedig sűrű egymás-utánban ablakok; az ablakok szembenéztek egymással, s ha valaki az ablakfülkébe állt, jól láthatta a szemközti ablakon át a túlsó folyosót, az ott mozgó alakokat, s a távoli kórtermek gyakran nyíló ajtait. Kasper, ha végigsietett a folyosón, nyugtalan szemeivel nemcsak a maga előtt nyúló térséget futotta be, szemei keresztülszaladtak minden abla-kon, hátha az adjunkt a folyosó ellenkező ol-

dalán látható? És sokszor látta is őt, ajtón kilépve, vagy csak sebesen elrobogva az ablakok előtt, olykor látta állni a túlsó ablak fülkéjében, magasan kinyúlva egy csoportból, sűrű cigarettafüstben. Ablaktól ablakig futva, sokszor minden szemközti ablakban ott látta őt fehér köpenyben felvillanva, tűnékenyen, mint jelenést. Kasper előtt úgy tűnt fel, mintha az adjunkt is futna, de mindig ellenkező irányban, mintha azt akarná mutatni, hogy elérhetetlen s megfoghatatlan. Kasper ilyenkor eszelős futásnak eredt, hogy beérhesse ott a túlsó oldalon, de sosem találta meg; az adjunkt, amíg ő odaért, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Kasper ilyenkor futástól és fájdalomtól lihegve állt meg, mintha nemcsak az emberek, de még sorsa is csúfot üzne belőle. S előfordult, hogy ily percekben az adjunkt hirtelen valósággal megjelent előtte, a lépcsőház felől jött a földszintről, vagy egy magasabb emeletről lefelé, gúnyos mosollyal arcán, mintha tudna Kasper képzelődéseiről, s megvető szájrándításal felelne esztelenségeire.

A kórtörténeteket bevitte a 6-os szobába, s elzárta őket az asztalfiókba. Ajkait rágva, lehajtott fejjel bandukolt vissza a laboratórium felé, a sóvárgás egy pillanatnyi találkozásért egészen elhalványította.

A laboratóriumban bent ült az adjunkt, Kasper megtorpant az ijedt örömtől, amikor megpillantotta. Az adjunkt be-benézett ide többször napjában, de sohasem ült le. Különös dolognak kellett történnie.

Soltész doktor mellett ült, együtt hajoltak a mikroszkóp fölé, Soltész ceruzával kezében számolt.

Vérsejtet számolnak — gondolta a leány —, ki a beteg vajjon, akiért az adjunkt ennyire érdeklődik?

Soltész doktor nagyon halvány volt, ez felűnt most Kaspernek. Mikor felállt, tántorgott, az adjunkt gyengéden megfogta vállánál.

— Telefonált már? — kérdezte tőle. — Jövök magával, legjobb azonnal túlesni rajta.

— Ez a hülye már reggel óta számlálgatja a fehér vérsejtjeit — mondta Hajdú, mikor az adjunkt és Soltész kimentek —, kérdeztem tőle, mi a fenét babrál annyi ideig, nekem is kell a mikroszkóp. De nem szólt semmit, hogy appendicitise van!

Hajdú most maga ült a mikroszkóp elé, egy fiolából cseppentve valamit a tárgylemezre. Sokáig csavargatta a kondenzátort, egyszerre hangos röhøjre fakadt.

— Jöjjön csak! — mondta Kaszab Sárinak — azt hiszem, ez magát is érdekelni fogja.

Kaszab Sári félszemével kíváncsian hajolt a mikroszkóp fölé. Vibráló, kerek kicsi tóban fürge kis spermák úszkáltak, csapkodó farkukkal evickélve a szivárványos elemekben.

A lány visítva fölnevetett. — Ki ez? — kérdezte vihogó-vörösen.

— Az öreg számtiszt a 23-asból — mondta Hajdú. — Azt mondom, ne adjanak estére domopont az öreg úrnak, inkább küldjenek egy jó nőt neki!

Alig másfélórai távollét után az adjunkt már visszaérkezett a sebészetről, egyenesen a laboratóriumba jött.

— Már túl is van rajta — mondta —, minden jól ment.

Hangja gyengéd volt s szokatlanul kedves és intím. Látszott, hogy kötelességének

érzi a kollégákat tudósítani kartársuk állapotáról.

Kasper, ha jelen lehetett valahol, ahol az adjunkt tartózkodott vagy beszélt, mindig ráfüggesztette tekintetét. Ezek voltak életének legszebb percei; nem, ez volt maga az élet! Egy pillanatot sem veszített volna a boldogság röpke lehetőségéből, de ez nem volt feltűnő. Az adjunkt oly jelentékeny és fontos személyiség volt, hogy akárhol feltűnt alakja, mindenki őt nézte, parancsot várva, vagy tiszteletből. S az adjunkt sohasem nézett vissza Kasperre, bámulhatta őt nyugodtan, nem állt útban, az adjunkt átnézett rajta, mintha üvegből volna. — Mással mégis beszél néha — gondolta elgyengülve —, hozzám alig szólt még!

De most váratlan dolog történt: az adjunkt visszanézett! Mélyen és jósággal nézett vissza a leány szemébe, Kaspert a gyönyörnek ez az egész váratlanul jött hulláma majdnem feltaszította. Szíve repesett, valami újjongó és csodaváró varázsban; a csoda közeledett, a nem remélt és nem álmodott csoda: az adjunkt odajött hozzá, s kezét a lány vállára tette:

— Hát maga mit csinál? — kérdezte. — Kasper a szavaktól és érintéstől ígézetten nem tudott felelni.

Mint a csoda, oly rövid ideig tartott, az adjunkt már régen kiment, de Kaspert a sosem érzett gyönyörűség még mindig rázta édes apró remegéseivel.

Hajdú égő cigarettájára egy kicsi pirulát helyezett nagy óvatosan, a cigaretta tüzétől a pirula vastag pelyhekbe bomlott, s mint kibontott tollpárna, röpültek szét könnyű pelyhei a levegőben.

— Ez a húhó-játék — mondta Hajdú, és Kaszabb Sári nevetve nézte.

7.

Vajjon hogyan szólítják az adjunktot bizalmasai? — töprengett gyakran Kasper Irma. A klinikán senki, még a vele egyenrangúak se szólították soha keresztnevén, ő senkit sem eresztett közel magához, s még akikkel családdiasan érintkezett, azokkal szemben is megtartotta a szigorú három lépés távolságot. Pál — mondta gyakran maga elé e szót, mely valahogy semmit sem jelentett, legkevésbé az adjunktust. Vajjon hogy szólítják otthon? Anyja vagy testvére milyen különös bizalmas szóval nevezi őt, akihez olyan idegen minden bizalmasság? S a kedvese? — Kasper félve közeledett ehhez a gondolathoz; izgatón és ijesztő gondolat volt, rejtélyes és egészen elképzelhetetlen. — Pedig biztosan van kedvese! — Most Manheim Anna festett szókecsége ragyogott eléje diadalmasan. Kasper eltolta ezt az arcot; nem, nem ő, talán más, valaki elképzelhetetlen! Valaki, aki nagyon szép és nagyon okos és nagyon jelentékeny! Valaki, aki merhet egyenrangú lenni vele! Milyen lehet az, istenem, milyen lehet az adjunkt ahhoz, akit szeret! Milyen különös lehet a gyöngédsége, félelmes komor arcán a szelíd gyöngédség! S vajjon hogy szólítja őt a kedvese? Pali? — Kasper halkan fölnevetett; oly képtelen volt é kacér és kicsi szó az adjunkt lényének monumentális méretein.

Kasper egy ablakfülkében állt, szemben az ambulancia ajtajával, ahonnan ki-bejártak a künnlakó betegek. Az adjunkt benn volt a

szobában, ő rendelt, s minden ajtónyílásnál meg lehetett pillantani különös, sötét, szögletes fejét. Kaspert a szerelem ravasszá tette, újabban már ezerféle ötlete támadt, amivel szerelme közelébe tudott férkőzni. Pontosan tudta az adjunkt munkarendjét, utolsó percig, aprólékosan tudta, mikor hol van s mit csinál. Így a maga egész munkáját is úgy osztotta be, hogy lehetőleg szabad tudjon lenni oly percekben, mikor az adjunkt látható valahol. Köhler kolléga, aki mindedig nem jutott még azon megnyugtató eredményező hosszabb beszélgetésig, mégis nagy segítségére volt. Csupa gyöngédségből lassanként magára vállalta Kasper összes teendőit, ő végezte helyette a vizsgálatokat a kórteremben s a laboratóriumban. Kasper egy pillanatig valami hálafélét is érzett iránta. De aztán elfelejtette, fölszabadult idejével egészen odaadva magát sodró érzelmeinek.

Húsz év körüli fiatalember jött ki most az ambulancia ajtaján, s mikor Kaspert fölismerete, örvendezve jött hozzá. Feltűnően csinos fiú volt, leányosan hullámos szőke hajjal, arca is nőiesen gyöngéd rózsaszín, szépen formált ajkaival ha mosolygott, gyöngyszerű szép fogak villantak elő. Ragyogóan azúrkék szemeit sűrűrojtos szempilla árnyékolta, igazán olyan volt, mint egy szép leányka. Ez a fiú nemrég a klinika ápolója volt, valami gyomorfekélygyanúval feküdt bent, de kiderült, hogy csak ideges savtúltengése van. Mikor hazaküldték, egészen kétségbe volt esve, valósággal könyörgött, hogy legalább még egy napig engedjék ittmaradni. Az adjunkt aznap nem jött be, s ő mindenáron el akart búcsúzni tőle; hiába, ágyába már új beteget vettek föl, távoznia kellett. Egészen szeren-

csétlen volt, majdnem sírt, mikor kis kofferével végigment utolszor a kedves folyosón. Azóta is sűrűn bejárt, találékonyan mindig új betegség ürügyével. Különös betegségei voltak. Hol a füle zúgott s ez ellen hetekig tágíttatta Eustach-csővét; egyidőben aggasztó panaszai voltak a lépével, újabban pedig Basedow-kór tüneteit észlelte magán. Mindig az adjunktot kereste; ha az nem volt benn, inkább hazament, semhogy más orvossal szóba álljon. Kasper Irmával szívesen beszélt mindig, vele nagyon értelmesen lehetett az adjunktról beszélgetni. Kasper tudta, hogy a fiú az adjunkt miatt jár ide; istenem, olyan egyformán éreztek iránta! Az adjunkt fenéges és szuggesztív erőire minden tiszta és gyöngéd idegzetű lénynek egyformán kell reagálnia! Ezt Kasper egészen természetesnek találta s meleg testvéri módon együtt érzett a fiúval. Szívesen és hosszan beszélt neki az adjunktról; elmondta mindazt az elmondható s talán jelentéktelennek látszó sok apró esetet, ami időközben történt. Igen, egy ember, egy hívő és tiszta lélek, akivel fenntartás nélkül lehet az adjunktról beszélni! S néha az adjunkt együtt találta őket ilyen beszélgetések közben; ilyenkor mindig érdeklődve nézett rájuk, ők egyforma hirtelen, suta és ijedt meghajlással köszöntek neki, még külsőre is olyanok voltak, mint testvérek. Kasper megfigyelte a fiú szemeit, ahogy az adjunktra néz: a csodálatnak és hódolatnak valami fanatikus odaadása lobbant föl benne. Ezt a rajongó nézést Kasper már ismerte. Nemcsak ez a fiú nézett így rá, nagyon sok szemben látott ő hasonlót; orvosok és betegek, nők, férfiak vegyesen, a fiatal, tiszta és lelkes fajta mind valami furcsán egyformára vált szemmel nézte

az adjunktot. Kasper boldog volt, ha ezt láthatta, boldog volt és határtalanul büszke. Nem is tudta, mire. Arra, hogy ő is így érezhet? Vagy az adjunktra, akit az isten ilyen csodálatosnak és nagyszerűnek teremtett?

— Holnap újra eljövök — mondta a fiú —, hogy megtudjam a vizsgálat eredményét. A dolog, úgylátszik, ezúttal komoly. Sajnos, talán a Tátrába kell mennem egy időre. Ez bizony nem kellemes.

— Bizony nem kellemes — mondta Kasper, s gondolataik harmonikusan simultak a közös tárgyhöz.

A fiú elment, Kasper új cigarettára gyújtott, visszahúzódva az ablakfülke magányába. Szemével azért nem eresztette el az ajtót, minden bemenőt, minden távozót meg nézett. Milyen boldogok ezek, beszélhetnek az adjunkttal, panaszkodhatnak neki, egész közelről láthatják, nemcsak elvillanó percre, sokan félóráig is közelében maradhatnak! Kasper nem most gondolt először arra, mi lenne, ha ő is bemenne egyszer az ajtón? Fáj a gyomrom, mondhatná, vagy valami hasonlót; egészen hihető és természetes lenne, hogy hozzáfordul tanácsért. Akkor az adjunkt megvizsgálná őt, ránézne, szólna is hozzá, talán lehetne valami célzást is ejteni! Vagy nem, célzást nem, de talán adhatná jelét valahogy szeretetének! Mégis csak egy cseppel kisebb lenne köztük az az áthághatatlan távolság, talán enyhülne kissé szívében a kín, hogy bár naponkint láthatja, egyetlen szóval el nem érheti! — De ez csak felelőtlen ábrándozás volt, Kasper tudta, hogy sosem volna bátorsága belépni az ajtón, nem merne szeme elé kerülni, ő, hiszen szólni se tudna! Még ha

négyszemközt beszélhetne vele! De itt, a leskelődő, rosszindulatú kollégák előtt!

Tizenkét óra felé óvatosan, lábujjhegyen elosont az ambulancia elől, tudta, hogy mingyárt vége a rendelésnek, s az adjunkt még ott találhatná őt, tétlenül ácsorogva, esetleg rákiálthatna, hogy miért nem megy dolgozóra! Felment a harmadik emeletre, itt volt a kórtermek közé beékelve az orvosi ebédlő. Kasper ezt a helyiséget nem ismerte belülről, ő hazajárt étkezni, s nem volt ürügye, hogy ide beléphessen. De tudta, hogy az adjunkt itt ebédel a klinikán, csak aztán megy haza, rendelőórát tartani privát betegeinek, s hat órára jön vissza a klinikára. Reggel, amikor az épületbe lép, legelőször ide szokott menni az ebédlőbe, egy fogas állt benn, s az adjunkt ideakasztotta felöltőjét, kalapját, s ha elment, itt függött fehér köpenye; a gyakran nyíló ajtón át Kasper sokszor látta e ruhákat. Néha, mikor már nagyon kínoztta a vágy az adjunkt után és sehogysem tudott közelébe férközni, idejött valami gyerekes ösztönből, igen, már az is meg tudta nyugtatni, ha ruháit láthatta. Mint hű kis kutya, ha gazdája magára hagyja, nyugtalan vágyait már az is le tudja csillapítani, ha legalább a gazda kedves ruháinak közelében lehet.

Így délfelé már megkezdődött benn a terítés, tányérokat hordtak be, kenyérkosarakat, púpozva nagy karaj kenyerekkel, az ételhordolányok ide-odacikáztak az ebédlő s a szemközt nyíló tálalóhelyiség közt. Az ételt nem itt főzték, hanem a klinikai épületek tömbjének egy távolibb pavillonjában; kis szamaras kocsin szállították szét az egyes épületekbe, s liften jött fel végül minden

emeleten a tálalószobákba, ahol az ételt a gázon újra melegítették, tálalták és az apácák utasítására osztották szét. Volt diétás koszt, cukros koszt, hízlaló koszt és volt különszobás és orvosi koszt. Ilyenkor hát gyakran nyílt az ebédlő ajtaja, s a kívülálló jól beláthatott, láthatta a hosszú asztalt a köréje csoportosuló székekkel, egy kis evőeszköztartó szekrényt, s a fal közepén a professzor életnagyságú arcképét. Kasper, a kitanult és ravasz Kasper úgy ment el az ajtó előtt, elfogulatlan sietős léptekkel, nem állt meg, de azért jól benézett a szobába. Csak az első kórteremig ment, ott benyitott, s mingyárt jött is vissza, ugyanolyan fürgén elsiető léptekkel. Néha csak a mosdóig ment, onnan hamarább vissza lehetett térni, s ha már félt, hogy feltűnést kelt, le is ment az emeletről, de rendszerint hamar visszajött megint. Úgy érezte, hogy nagyon körültekintően s óvatosan jár el, nem látta, hogy háta mögött hogy vihognak a cselédek.

Most, hogy feljött az ebédlő ajtajáig, az ajtót tárva-nyitva találta, s szokatlanul egy lélek sem volt a folyosón. Kasper egy hirtelen ötlet sugallatára, szinte ellenállhatatlan kényszerből, hirtelen befordult az ajtón, és semerre se nézve, odafutott a fogashoz. Két szenvedélyesen felnyujtott karjával hirtelen mozdulattal átölelte az adjunkt kabátját, arcát reszketve temette bele a kabát puha szövetébe.

Ha valaki meglátta volna, Kasper talán rögtön meghal a szégyentől. De nem látta senki s így semmi szégyent nem érzett. Inkább valami imádságos boldog áhítatot, mintha szent erekljét érintene. Szíve megtelt tiszta alázattal, térdével lassan a földig

ereszkedett, s áldást váró homlokát odasímitotta a kabáthoz, egészen elszédülten, mint áldozó kislány az oltár csipketerítője előtt.

Egy percig tartott ez a csodálatos boldogság és Kasper már felszökött, mint megriasztott nyúl, s menekülve rohant vissza a folyosóra. Nem, hála istennek senki sem látta. Meglassított léptekkel ment be egyik kórterembe.

Az ebéd ideje egy órákor volt. Kasper most újra megjelent az ebédlő felé vivő úton. Azóta már bebarangolta az egész klinikát, valóban tíz helyen volt egyszerre, iszonyú nyugtalanság űzte megállás nélkül.

Még el sem érte az ebédlőt, mikor hátrafordulva látta, hogy az adjunkt jön mögötte. Rémiülten ugrott be előle a tálaló nyitott ajtaján, s az ajtó mögött megbújva figyelt. Itt nyugodtan tartózkodhatott, joga volt ide bejönni, saját betegeinek kosztját ellenőrizni. Dehát erre csak akkor kerül sor, ha valakinek feltűnik ittléte. De senki sem törődött vele, állt az ajtóban s jól látta az arramenő adjunktot. Ugyanabban a percben, mikor ő elérte az ebédlőt, egy cseléd jött ki onnan, az adjunkt rákiáltott:

— Még nincs ebéd?

— Éhes tetszik lenni? — kérdezte a cseléd jókedvűen s elfogulatlan bizalmassággal. — Mingyárt tálalunk.

— Igen, éhes vagyok! — mondta az adjunkt továbbmenve a folyosón. Kasper ámulatosan hallgatta a cseléd szavait, ezt a könnyedén szemtelen hangot, amivel felelni mert. Egy piszkos konyhalány! Ó, ha ő ilyen nevetős könnyűséggel tudna szólni hozzá!

— Igen, éhes vagyok! — ez is milyen megremegtetően különös mondat volt. Mennyi

árnyalat és új szín ebben a hangban, ahogy önkéntelenül felkiáltott: igen, éhes vagyok! Kasper nem győzte újra, meg újra megzengetni fülében ezt a mondatot, az adjunkt utánnozhatatlan hangjának ötvözetében, s újra meg újra gyönyörűség kelt szívében. Úgy érezte, hogy valami egészen személyes titkot lesett el. Hogy az adjunkt éhes lehet! hogy boltozatos fejében ilyen földi, ilyen emberi kívánságok is élnek, ez olyan különös volt, oly megható, s valami édes zsibbadtság támadt a lány szívében.

A cseléd bejött a tálalóba, Kasper csak most ismerte meg. Ez a lány azelőtt a szülészeti klinikán szolgált, amikor Kasper is oda volt beosztva. Barátságosan vigyorgott a doktornőre: — Meg se tetszik ismerni? Már két hete, hogy itt vagyok!

Kasper sietve ment innen, boldogságát megint egy undorító emlék öntötte arcul szennyes hullámával. Ez a cseléd életének legkínzóbb emléke volt, legutálatosabb emlék mindazok között, melyeket szegény tehetetlen testében cipelnie kellett. Visszataszítóan csúnya lány volt ez, durva, széles pofacsontjai kiálltak sovány arcából, s torzul mongolos szabású szemei ferdén ültek a nagy csontok felett. Szemei mégsem voltak sötétek, hanem valami alacsony keveredés eredményeképp vízenyős szürke színűek, arcszíne is fakó, mint a penész. Sovány volt, deszkamellű, s kissé elferdült csipőkkel futkosott a folyosókon, ruháiból poshadt ételszagot árasztva. Ha beszélt vagy nevetett, nemcsak csunya fogai, de egész ínye is kilátszott, furesa s visszataszító kifejezést adva arcának. Lidinek hívták ezt a lányt, s Kasper leírhatatlan ideges undort érzett láttára. De valami borzalmas és

aljas varázslat átkától sujtva, valahogy mégis vonzotta őt ez a visszataszító csúfság. Valósággal halálra rémült, mikor rajtakapta magát, hogy ürügyet keres, mely mögé rejtőzve szóbaállhat a lánnyal, iszonyodott magától s mégis érezte, hogy ez a kreatúra valami természetellenes és megmagyarázhatatlan módon izgatja őt. Sokszor megállt előtte s mindenféle ürüggyel megszólította; ilyenkor heves szívdobogás közt leste, hogy a lány elmosolyodjon, ez az útálatos mosoly, ahogy ajkai széthúzódtak, felmeztelenítve ínyét, ez egészen borzadályosan undorító volt — s ugyanakkor félelmes és útálatos gyönyör. Kéj és undor nem volt két egymástól megszire taszított ellentétes pólus, egész közel szorultak egymáshoz, vékony, hasadt fallal elválasztva, s kéj és undor iszonyú ízei egymásba ömlöttek, fájdalmas zűrzavart verve lelkében. Kasper rémülete leírhatatlan volt, már az öngyilkosság lidércei kísértették — micsoda borzalmakat rejt az élet! Ő, aki tiszta volt lelkében s minden nemesre hajlamos, soha senkinek nem ártott s gyengéd szívében alig tudott bűnt — éppen őt érje ilyen förtelmes betegség! Honnan jön ez? Milyen pokoli átok küldte rá e büntetést! Csak egy segítség maradt, távozni ennek a lánynak köréből, s Kasper akkoriban sorra könyörögte fellebbvalóit, hogy az előírt kéthónapi gyakorlatból engedjenek el egy hónapot neki, s helyezték át sürgősen a belgyógyászatra. Még befolyásos apja közbenjárását is igénybe vette, csakhogy megmeneküljön innen!

Azóta három hónap telt el, három hónapnyi örökkévalóság! Kasper úgy elfelejtette ezt a leányt, mint lidércnyomásos gonosz álmot; azóta Kasper egészen más ember lett. Az ad-

junktot szerette, lelke tiszta lett, mint kristálypohár, már nem félt semmi kísértéstől. Ha a pokolnak minden szennyes ördöge jönne is eléje, ő védett volt, varázsos pajzs óvta hatalmas erővel: az adjunktot szerette! S szerelme tiszta volt, mint az angyaloké...

8.

— Hintz tanársegéd úr! Hintz tanársegéd úr! — hallatszott hosszú, nyújtott kiáltás a folyosóról; az adjunktot hívták telefonhoz. Akár a kórteremben volt Kasper, akár a laboratóriumban, e hangra mindig abbahagyta munkáját, hogy teljes szívvel élvezhesse e hangosan kimondott névből áradó gyönyörűséget. A szolga hangját is szerette, hosszasan elnyújtott éneklő hangsúlyát: Hi-intz-tanársegédúr! A név *i* betűje éles és édes csengetyűhangon röppent föl, kristálynak és ezüstnek dallamos ujjongása hallatszott belőle, s a kiáltás végére zuhanó *gédúr* elmélyült, beethoveni komor pátoszt idézve, Kasper mindig a G-dúrra gondolt, ha hallotta. Igazán, alig lehetett ezt csöndes közönyben ülve hallgatni; úgy hatott, mint felharsanó trombitaszó a betanított harciménre, ugrani kellett és futni! Kasper mindig megrándult e kiáltásra, mintha őt hívták volna.

Ilyenkor az adjunkt sietve megjelent valamelyik ajtón s ment a hívás irányában a földszinti portásfülkébe a telefonhoz. Ennek az automatikus reakciónak látványa azt a különös meggyőződést rögzítette Kasper Irmába, hogy az adjunkt mindenképpen elérhetetlen, szólni nem lehet hozzá, s nem lehet mozgását semmiféle idegen akaratnak befolyá-

solni, — de a telefonhoz valami misztikus varázserő folytán oda lehet kényszeríteni őt. Az akarat és engedelmesség törvényei oly kiszámíthatatlanok, talán a csillagok mozgását követik, s a csillagok titkát sűrű fátyol takarja. Bizonyos, hogy a telefónt valami kiszámíthatatlan erő konstellációja fűzi össze az adjunkttal, de a telefon végül mégis csak ostoba gépezet s tehetetlenül tűri, hogy különös hatalmát bárki felhasználja. — Vissza lehet élni vele! — súgta egy rosszindulatú kísértés Kaspernek, sürgetve és lökdösve őt már-már türelmetlenül.

Igen, az kétségtelen, hogy a telefon volt az egyetlen erő, amellyel szemben az adjunkt engedelmességet mutatott. Hogy valaki merészen elébe álljon és hívni próbálja őt ide vagy oda — nem, ezt nem lehetett elképzelni, de a telefonhoz ment engedelmesen, noha nem tudta előre, ki az, aki hívja? — Én is fölhívhatnám! — játszott Kasper a merész gondolattal. — Akkor végigkiáltának nevét kedvemért az egész klinikán. Ő abbahagyná munkáját s lejönné az emeletről kedvemért! — Kasper mögött állandóan kísértett valami alattomos szellem, veszélyes ötleteket sugalva. Ezekről ő először mindig borzasztóan megijedt, aztán — mint ami úgyis csak felelőtlen képzelet és nem valóság! — játszani kezdett a kísértő gondolattal. Végül vacogó fogakkal, vissza-vissza futva s halálra rémülve, mégis megtette azt, amit először lehetetlennek és borzasztónak ítélt. Így volt ezzel a telefon-gondolattal is. Eleinte csak ábrándozott róla, féltősen és saját ötletétől riadozva, végül e kívánság már úgy megcsomósodott benne, mint egy göres, mint egy rögeszme, mely percig sem hagyta nyugton. Meg kellett

tenni félelmes szívdobogások közt, gyáván s a vonakodó akarat ellen, — mert egy másik, erősebb akarat makacsul követelte.

Csak még az idő nem volt biztos, hogy mikor? A tett már biztos volt s kikerülhetetlen. Kasper leejtett vállakkal cirkált a folyosón, ide is, oda is benyitva, s egyre hordta magával üldözőjét.

Csavargásai közben a 10-es kórterembe nyitott. Ez hatalmas terem volt, vagy negyven ágygal, s előtte kis előszoba nyílt; egy asztal állt itt s székek, az orvosok gyakran használták ezt a helyiséget társalgónak. Most is öthet fehérköpenyes álldogált itt; Szőlőssy doktor beszélt valamit, azt hallgatták. Kasper is megállt köztük, nekidülve az ablakdeszka fájának; innen jól lehetett látni a folyosót.

— Tegnap voltam egy előadáson, ott halottam ezt. Tudják, hogy kell helyes magyarsággal kifejezni azt, hogy schizoid alkat? Úgysem találják ki! Hát: önhasító fajkép.

— Van valami öreg magyarító könyv, klasz viccek vannak benne — szólt a témához egy medikus. — Aszongya, hogy: diszkrázia magyarul korcsnedvdag!

— Nem tetszik tudni, hol az adjunkt úr? — nyitott be Pali bácsi, a klinika szolgálja. — A professzor úr keresi.

— Mondja meg, hogy a tizennégyesben volt egy órával ezelőtt. Most alighanem a hetedik és nyolcadik borda közt van — mondta Szőlőssy, az adjunkt hosszadalmas vizitjeire célozva.

— Meresztgetem szemeimet jobbra-balra kérem, vizit végét nem érem meg, csak a magas égben! — kiabálták nevető kórusban a fehérköpenyesek.

E vidám gúnyvers, amit ismeretlen szerző

költött, akár a népballada, egyre nőtt és alakult, hetenként támadt új és új strófája, s e remekművet mindenki kívülről tudta, — csak talán az adjunkt nem.

— Pólusa van a vesének, a májnak meg széle; én istenem, mikor lesz már a vizitnek vége!

Kasper belefáradt a sok ácsorgásba, diákokból megszokott mozdulattal hirtelen fel lendítette magát az ablakdeszkára, innen hallgatta a beszélgetőket. Arcát nem fordította feléjük, a folyosót nézte elmerülten, mintha egyedül volna.

Hajdú rontott be, nekiesve egyik kollégának.

— Barátom! — kiabált nagy hangon — az éjjel jöttem rá, hogy a női ártatlanság létező dolog, valóságban létező!

— Ne mondd! — vigyorgott a kolléga, pikáns történetre hegyezve füleit.

— Hát kérlek, inspekciós voltam az éjszaka. Ülök abban a rohadt inspekciós szobában, se aludni nem lehet, se elmenni, még csak szivornyázni se semmit. Rádió sincs ebbe a rohadt vacakba. Gondoltam, lemegyek a Bartha lakásába, hozok föl egy gramofónt. Hát hallgatom magamba, jó jazz-lemezeket hoztam, odajön az a hordó Agáta nővér, ő is hallgatja. Közbe gondolom, ejnye, de jó volna táncolni! De jó volna egy jó nő! — mondom hangosan, de csak úgy magamnak. A nővér elkezd erre sugárzani, mint egy lámpa. — Látszik, hogy a doktor úr vallásos ember! mondja rajongó pofával. — Miért? — kérdem dühösen, mert azt hittem, valami szent frászt akar rámkenni. — Mert azt mondta, szeretne egy jó nőt! bizony a jóság többet ér szépségnél, pénznél —

mondja ez a buta tyúk, — barátom! egész éjjel röhögtem.

Kint megint felhangzott a harsány kiáltás: — Hintz tanársegéd úr! — Kasper hirtelen mozdulattal csúszott le az ablakdeszkáról és kisietett a folyosóra. Nagyon nyugtalan volt, futva ment a lépcsőházig s ott várt, hogy az adjunkt majd föltűnik a hívásra valahonnan. Jött is mingyárt, gyors léptekkel dobbanva le a lépcsőn, egyik fordulónál meg is taszította a leányt, de csak ment tovább, rá se nézve, mintha csak a falat lökte volna meg. Kasper kis távolságot engedve, óvatosan lopódzott utána; ahogy belépett a telefonfülkébe, egészen közel merészkedett, hogy még a szavakat is megérthette. — Köszönöm! — mondta az adjunkt a telefonba. — Nagyon aranyos, igazán nagyon aranyos! — A lány ezt kövémeredten hallgatta. Nagyon aranyos! Hol tanulta az adjunkt ezt a szót?

Ijedten futott vissza megriasztott égerke-lépteivel, s beült a laboratóriumba. *Nagyon aranyos!* — ez most már nem hangzott különösen; egy minden idegen használatból kiváló friss szó volt és pontosan jelölt valami elképzelhetetlen nagy kegyet.

Egy óra mulva felvette köpenyét és sapkáját, Köhlernek azt mondta, hogy átmegy egy kicsit a VI-os pavillonba, egy beteg ismerősét szeretné meglátogatni.

— Ne kísérem el? — kérdezte Köhler felvillanyozva. — Talán én jobban ismerem ott a járást!

— Nem, dehogy! — Kasper rémülten tiltakozott.

Az uccára érve, mingyárt megállt az első nyilvános telefonfülke előtt, ez pár lépés-

nyire volt csak a klinikától. Bent a fülkében tétlenül álldogált egy darabig, próbálta előre megfogalmazni: mit is fog mondani? A nevét persze nem mondja meg. Talán azt mondja: hát nem ismer? Kaszab Sárira gondolt, valami olyasféle hangon kellene beszélnie! Persze, az adjunkt nem fogja megismerni a hangját, az adjunkt még az arcát sem nagyon ismeri meg. Vajjon mit fog felelni?

Fogai vacogtak, míg letárcsázta a szent számokat. Ezt a hallatlan merészséget csak azzal a vigasszal volt képes végrehajtani, hogy az adjunkt úgysem fogja tudni, kivel beszél! Különös, félelmes gyönyörűség volt ismeretlen házonkívülit játszani a portás ismerős hangjával szemben, s végre kimondhatta a varázshatalmú szavakat: Hintz tanársegéd urat kérem!

— Tessék? — felelte rémült hangocskájára öblösen az adjunkt hangja. — Ki az? Nem értem! — hangjából fenyegető harag hallatszott. — Kasper — mondta a leány megfélemlítve. — Dehát mit akar?

Dehát mit akar? — a pillanatok oly bomlottan rohantak, mintha el akarnák őt ragadni a világból. Mit is akarhatna?

— Rosszul vagyok, tanársegéd úr, kérem! — mondta Kasper váratlanul. A kagyló végén csend volt, egy idő múlva megint megszólalt az adjunkt: Igen, dehát miért mondja ezt nekem? Tessék az osztályorvosnak jelenteni! — Semmi részvét sem volt a hangjában, kicsit bosszús volt s kicsit csodálkozott. — Hát maradjon otthon! — mondta neki és letette a kagylót.

Istenem, mennyi mindent akart mondani neki s már vége, már elment! A lehetséges

pillanatok alatt a fojtogató szavak áradatából egyetlen egy szó se akadt, amely kimondásra alkalmas lett volna, vagy amit kimondani lehetséges lett volna. Kasper nem tette le a kagylót, várt még; fülelve a világűr misztikus csattanásait, távoli tengerzúgást hallott, az éter tömött sercenéseit, az áramot hallgatta, amely másokhoz oly jó és őt mégis eltaszítja! Ezek a túlvilági neszek, ezek talán még kapcsolatban maradnak vele, ha el is ment már a telefóntól, talán utána lehet sikoltani! Halk, ijedt suttogással mondta bele az üres kagylóba: szeretem az adjunktot, legyen irgalmas hozzám!

S most hirtelen az jutott eszébe, hogy hiszen ő nem mehet vissza a klinikára, azt mondta: beteg és haza kell mennie. Nem mehet vissza! Órákat pazarolt el az életből semmiért! Ostoba, meggondolatlan, gyerekes ötletért! Nem mehet vissza! Nem akarta elhinni, próbált gondolkozni, hogy hátha eszébe jut valami mód, hátha csak nehézkes és ügyetlen gondolatai takarják el előle a visszavezető utat. De hiszen maga az adjunkt mondta, hogy maradjon otthon! Ez ellen semmit sem lehet tenni! De nem akart hazamenni, nem akart magyarázkodni, s főleg egészen messzire az adjunkttól semmiesetre sem akart távozni. A telefónfülkéből egy tejcsarnok táblája nézett feléje, Kasper megindult a tejcsarnokba. Kis piszkos helyiség volt, pulttal és két terítőtlen asztallal. Szörnyű szag volt itt, avas és bomlott öreg sajtok átható szaga. Leült az egyik asztalhoz, úgy helyezkedve el, hogy a szemközti klinika ablakait láthassa. — Mit parancsol? kérdezték tőle. — Kis gondolkozás után egy pohár tejet kért, de nem nyúlt hozzá. Szemeit nem vette le a klinika

csukott ablakairól; az egész ház vidám-vörös tégláival úgy hatott innen, mint bezárult paradicsom. Kasper égő szívvel nézte és sűrű csillogó könnycseppjei behullottak a langyosan gőzölgő tejbe.

Másnap a laboratóriumban ült munkája fölött, mikor az adjunkt belépett. Nem mert hátranézni, de érezte, hogy az adjunkt egy percig ratúzta szemeit, meg is állt egy pillanatra, mintha szólni akarna. Aztán hirtelen fordulással kiment a szobából. Nem kérdezte, mi baja volt tegnap. Nem lehetett komoly baj, ha ma megint itt van! Nagyon szégyelte magát; mit gondolhat róla az adjunkt?

9.

Hintz tanársegéd úr! Hintz tanársegéd úr! Ó, micsoda beteg bűvölet üldözi, hogy ez a név, mint valami baljós, félelmes jelentés zúg egyre körülötte! Már minden érzékszervét lefoglalta magának, Kasper most már nemcsak *hallja*, hanem *látja* is a nehéz-nehéz szavakat: *Hintz tanársegéd úr!* A név fekete táblán, vastag krétavonalakkal ugrál szeme előtt, s ő sokszor már abban sem biztos, hogy látja, hallja, vagy csak érzi az adjunkt mindenütt jelenlévő, tépő-taszító nevét.

Köhler nemrégiben elvitte őt az orvoskaszinóba.

— Nem volna kedve egy elmeorvos előadását meghallgatni? — kérdezte. — Azt hiszem, a schizophrénia és tébécé összefüggéséről lesz szó. Eljönne? Ez az orvos barátja az adjunkt-nak, biztosan ő is ott lesz — mondta Köhler naiv ravaszkodással, remélve, hogy Kasper hajlandó majd egy estét vele tölteni, ha az ad-

junkt nevét megcsillantja előtte.

Kasper soha, semmiféle ürügy kapcsán sem mert az adjunkt dolgai után kérdezősködni, noha egész szenvedélyes kíváncsisága erre a pontra gyűlt: hol van, mit csinál az adjunkt, amikor kilépve a klinika kapuján, eltűnik szem elől? Éber éjszakáin fantáziája képeket dobott eléje, de melyik lehetett az igazi? Könyvek közt látta az adjunktot, komor, elmélyült arccal; látta őt páholy mélyén, meztelen váll mögött, látta kisfiús-szelíden, anyja mellett otthon a vacsoraasztalnál; irítózó képzelete olykor egy-egy villanásnyit lökött eléje obszcén képekből is, vetett ágy vad meztelenségeiből, bomlotthajú hetérát iszonyú bizalmasságban az adjunkttal... Hogy az adjunkt esti programjában unalmas bankettek, prózai összejövetelek is szerepelnek, erre sohasem gondolt. Nem sokat tudott az Orvosszövetségről, Orvosi Kaszinóról, s egyéb egyesületi helyekről sem, ahová csak kész diplomájú orvosok jártak, klinikai gyakornokot nem vettek föl tagjaik közé, s így ezek meghívót sem kaptak. Legtöbbjük persze nem is akart. Előadásból, dumából, tudományból eleget kaptak napközben; ők még nagy legények voltak, diadalmas harcban a diplomáért, ami, ha megvan végre... Az már egy másik világ, az orvostársadalom jogai, kenyérkérdése, panamák, protekciók és sarlatánság elleni vitáik s egyéb szociális bajaik nem érdekelték a szépreményű ifjúságot, ők vidámabb helyeken tudták még estéiket eltölteni.

Kasper persze, — nem, Kasper nem tudott vidámabb helyet! Halványan s szemeiben a várakozás néma izgalmával lépkedett Köhler mellett az öreg ház ünnepies lépcsőin, s mikor a ruhatárban letette kabátját, úgy indult

a zsongást rejtő terem felé, oly édes szorongással, mintha színházba jönne, valami páratlan és leírhatatlan nagy élmény felé.

A terem telve volt; a beállított székek sűrű sorain sötétruhas emberek ültek. Kasper végignézett az idegen arcokon, egész mások voltak, mint a klinikai orvosok. Többszörfire idősebb emberek, öröm és lelkesedés nélküli arcok, szemükben a család és kenyér gondja vert. Nehéz felelősség érzett rajtuk, a tudás relativitásából megismert alázat. Mozdulatuk elárulta, hogy az élettől nem várnak már semmi jót, s a holnapra gondolva, csak legyintenek. Majdnem csupa férfi ült itt, nő csak elvétve akadt, Kasper megnézte egyiket, kócos hajjal ült előtte, nyűtt dzsempemben, hóna alatt szorítva kis sapkáját.

Az előadásztalnál pápaszemes fiatal férfi állt, félkarjával az asztalra támaszkodott, másik karja időnként lágy mozdulattal emelkedett a levegőbe; vékony pálca volt a kezében. Az adjunkt még nem volt itt, Kasper újra meg újra végigfürkészte az idegen arcokat, az adjunkt nem volt itt. Az előadó arcára nézett, szívdobogást kapott váratlan tekintetétől. Elmeorvos! — gondolta szorongva. Persze, mikor Köhler hívta, csak annyit értett meg, hogy elmenjen valahová, ahol az adjunktot láthatja. Figyelni akart az előadásra, miről is beszél? Ilyen hát egy elmeorvos? A szavakra nem tudott figyelni, az embert nézte, mintegy leshelyből, Köhler védelme alatt. Elmeorvos! — Kasper nagyon félelmesnek találta e szót, vagy a mesterséget? Szorongva és gyanakodva figyelte e különös foglalkozású lényt, mint kutya a sintér barátságosan kínált pórázát. De milyen ostobaság ez! Miért elmeorvos? Idegorvos, vagy pszichológus!

Ilyet csak eleget ismert! Persze, végeredményben mindegyikre rá lehet mondani, hogy elmeorvos. Végeredményben... az idegestől az örültig... Ezek csak szavak. Abban a tényben végre, hogy valaki elmeorvos, még semmi félelmes nincs... Milyen szelíd és okos szeme van ennek az embernek! Nemcsak megnyugtató, szinte szuggesztív. Éppen ez a rossz! Ez mégis iszonyú mesterség! Nagyon meleg, puha hangja van, ezzel a hanggal és tekintettel töri meg a dühöngőt, s az szegény gyanútlanul és engedelmesen megy utána! Fölveszi a szíjakat és láncokat és kényszer-zubbonyt, a szörnyű ítéletet!

Köhler vaskos, meleg keze a vállához ért: — fázik? nem nagyon fűtenek itt. Behozzam a kabátját?

Kasper csak fejjét rázta. Vigyázni fog, egészen nyugodt lesz. Jóideje már csak a bejáratú ajtót látta, ami folyton nyílt, de mindig csak idegen fejek nyomultak be rajta. Visszahúzta szemeit az előadó felé. A nagy ívlámpa alatt vakítóan villogtak szemüvegjei, de ha árnyékba fordult, jól látszottak kékfényű éber szemei. A haját nem látta, vöröses haja lehet, érzékeny és hevülő arcbőre van. Arca borotvált, ajka gyengéden íves, mint egy fiatal leányé. Egészen vonzó hangja van, nagyon lágy és dallamos, valami ősi, primitív hangszúllyal. Jó hang ez, egészen meggyőző. Persze kell, hogy ilyen megnyugtató legyen, különben félnének tőle — gondolta Kasper, nyomasztó érzéssel.

Ha csak annyira tudna figyelni, hogy a szavakat megértse! Szemeit föl-le vitte a pálca, ahogy ütemes mozgását követte tekintete. A pálca vége ritmusosan futkos a táblára felírt szavak előtt, aztán lágy félkörben átleng az

asztalon s a hallgatók feje fölé emelkedik. Olyan, mint egy karmesterpálca. Nem is örültekről van itt szó! Az egész olyan, mintha egy csodálatosan nagy koncertet vezényelne. Ez a kilencedik szimfónia! Freude! Freude! Freude! Vagy Freudról beszélne? Az ajtóban áll az adjunkt, sötétkék zakó van rajta és mosolyog. Borzasztó magas, ahogy áll a hirtelen beállt csendben, rászegzett szemek alatt. Igyekszik óvatosan, zaj nélkül bejönni, Kaspert nem látja meg. Megy a széksorok közt, folyton mosolyog, ahogy itt is, ott is a keze után nyúlnak. Milyen csodálatos szépen mosolyog! Végre ránéz! Kasper szíve nagyot dobban, az adjunkt megérezte az ő szemeinek hívását! Egész némajátékot küld a lány felé, bohókás arcot csinál, csodálkozó, kérdő grimaszt, tréfásan összecsapja a kezét. Kasper most egészen tisztán hallja az öröm ujjongó sikolyait, iszonyú erővel zeng az egész orkeszter.

Az adjunkt most leül egy alázatos mozdulattal átengedett helyre, már nem törődik vele. Egy idegen férfi hajol feléje és a fülébe suttog. Az adjunkt mosolyog, könnyedén és pajkosan, mint egy kisfiú.

Kasper ijedten kapja el szemét az adjunktról, s az előadóra néz. Olyan gyengéd tekintete van, mint egy nőnek. Komoly és biztató, majdnem misztikus ez a tekintet. Kasper most a Halál angyalára gondol, ahogy részvéttel nyúl a halódó kezéért. Komoly és megilletődött az arca, de mintha azt is mondaná: ne félj! a dolog nem olyan szörnyű...

Egészen bizarr dolog történik, a félignyílt ajtón át egy hosszú kar nyúlik be, kis fekete táblát nyújt a terembe, hosszú fanyélen tolja be egy láthatatlan ember, egész különös do-

log, olyan, mint egy fejfa. Kasper összerázkódik, nem talál reális magyarázatot. Mintha valami szörnyű dolog kezdődne, olyan szörnyű, hogy nem tudja, nem akarja rögtön megérteni... A fekete fejfán vastag fehér vonalakkal írt betűk vannak: *Hintz tanársegéd úr!* Ez csak agyrém lehet, szörnyű vízió! De nem, mások is nézik a táblát, a fejek mind odafordulnak, s a széksorok közt valami félhalk mormogás támad: *Hintz! Hintz!*... Most az adjunkt is odanéz, Kasper lélegzet nélkül figyel. Az adjunkt sietve feláll és kimegy a teremből.

Kasper dermedten ül. A Halál angyala! — gondolja, s az előadó egyenesen visszanéz reá. Nem olyan szörnyű! — mondják e látó szemek. — Nem olyan szörnyű! Mindent el kell vállalni emberséggel! Kasper feszülten figyel a hangra, a szavakat nem érti, valami furcsa, édesen éneklő hangsúllyal úsznak a levegőben, olyan puhán és könnyen, mint könnyű édes fátyol. Mintha altatni akarna, hangjának édessége már zsibbasztó, a szeme is lágy és világos, ahogy a pápaszem csillogásában elmerül s felbukkan tekintete. Karja leng, kezében leng a pálca, bódító lassú mozdulattal, hirtelen felcsapódik, mint megrántott ostor, élesen, mint ütésre emelt ostor hásít a levegőbe: *Freude! Freude!* — Kasper hideg ujjait Köhler kezére teszi: mondja hát, mi az, mi volt az a fejfa?

Köhler szolgálatkészén hajol a füléhez: telefonhoz hívták. Ez egy nagyon szép szociális megoldás, lehetővé teszi, hogy az orvosok eljárhassanak szakmájukat érintő előadásokra, mégis a betegek számára mindig hozzáférhető, anélkül hogy az előadást egy hang is zavarná...

Kasper mosolyog, a mosoly is fátyol, mi csoda rémületek fölött! Hát nem fejfa! nem Halál angyala! Csak telefonhívás, hangtalan üzenet, milyen nagyszerű szociális megoldás! Prózai ruhatár és büffé kulisszái közt írta föl valami portásféle nagy krétás betűit a hordozható fekete táblára: Hintz tanársegéd úr...

„— Ha a pszichózis oly súlyos, hogy például az egyéniség széteséséhez vezet...” — hallja Kasper egész értelmesen az előadó szavait a józanná szürkült teremben. Az adjunkt ott áll a falnak támaszkodva, Kasper nem vette észre, mikor jött vissza? Most nem mosolyog, érdesen köhécsel, mint az erős dohányosok, figyelmes arccal hallgatja az előadást. Közben újra megjelenik a tábla, s a láthatatlan ember karja; egy férfi fölemelkedik, s kimegy. Kasper rosszkedvűen fordítja el arcát az ajtótól.

— Hintz tanársegéd úr! — kiáltja megint valaki, egy alak kezével int az adjunkt felé az emberek fejei fölött. — Taps van, az előadás véget ért. Mindenki hangosan beszél, a terem rendje felbomlik, székeket lökdösnek, gyufák sercennek, cigarettafüst homályosítja el hirtelen a levegőt. Szolgák jönnek, kihordják a székeket, az emberek csoportokba verődve társalognak, sokan a kijárat felé tolongnak. Az adjunktot egész gyűrű veszi körül, teljesen eltakarják Kasper elől. Kasper is feláll, de még nem akar elmenni, szorongva s reményvesztetten vár, valami jelre vár, valami értelemre... Kicsi asztalokat s foteleket gördítenek be a terembe, izgatott bridzselők ülnek körül hirtelen. — Nem maradsz itt vacsorára? Önagysága tud bridzselni? — kérdi egy ismeretlen úr Köhlertől. — Kellene egy negyedik.

Paci? — kérdezi még Köhlertől, Kasper felé kacsinva. — Nem! dehogy! — Köhler óvatosan vezeti Kaspert a kijárat felé.

Kasper szégyenli mondani, hogy itt szeretne maradni, arca szájszélig vértelen, s könnyeivel küzd. Engedelmesen megy, már majdnem az ajtónál vannak, ó, ha valami ürüggyel ittmaradhatna! Az adjunkt itt van az ajtó mellett, a zsivajon át is tisztán hallatszik a hangja. Milyen vidáman, milyen bizalmasan beszél, egy nővel beszélget! Idősebb, csunya nő — látja Kasper megkönnyebbülten —, mit lehet vele beszélni? Ő is odamegy hozzá, nevetve kezét nyújt neki, érdekes előadás volt! Mit szól hozzá? Isten tudja, miért nem lehet ezt megtenni, már az ajtóban vannak. Az adjunkt most egy csomó ember válla fölött átnyúl hosszú karjával és Köhler fejére üt, mackókedvességgel, mosolyának egy kicsi karéja átsöpör Kasper arcán is, mint reflektor gyorsan átfutó fénye.

— Azért nem rossz fiú ez, csak nem tud disztingválni — mondta Köhler. — Nem mulatságos, hogy páciensnek nézte magát? Hát nem is hasonlít ezekhez a kócosokhoz!

Kasper megállt a folyosón: az adjunkt nem szólt hozzám! — mondta, Köhlerre emelve kétségbeesett szemeit.

Nem, nem szólt hozzá, ma sem szólt hozzá egy szót sem! Kasper szíve nehéz, nehéz és üres! Sehogysem tud elaludni, semmi, semmi sem történt ennyi nehéz várakozás után! Hány emberrel beszélt az adjunkt, hányan fogták a kezét! Kasper kezét még sohasem fogta meg és nem szólt hozzá, ma sem szólt hozzá!

Álmában Kasper nagy, szürke mezőn állt,

elhagyatott mezőn, egy magas torony előtt, aminek szédítő számtalan lépcsőin fel kellett kapaszkodnia. A lépcsők alján az elmeorvos állt és nézte őt okos, éber szemeivel. Kasper nem akart fölmenni, rémülten ellenkezett. — A dolog nem olyan szörnyű! — mondta az elmeorvos és tekintetéből oly kegyetlen parancs látszott, hogy Kasper felsikoltott borzalmában.

— De nagyon szörnyű, nagyon szörnyű! — dadogta felébredve, félelemtől kalapáló szívvel.

10.

A szemközti járdán álldogálva, sokáig nézegette a sivár nagy bérházat, amelyben az adjunkt lakott. Már ismerte minden apró részletével, nem először járt erre, az utóbbi hetekben szinte naponként elsurrant az adjunkt otthona előtt, egyre új ürüggyel indokolva még önmagának is oktalan sétáit. Már ismert minden boltot a környéken, s a harmadrendű mozi ízléstelen plakátjai is szépek és kedvesek voltak szívének; itt minden az adjunkttal függött össze, s minden ablak, szöglet, boltajtó rokon volt, boldog hozzátartozó, hacsak annyiban is, hogy egyazon levegőkaréjban élhettek. Kasper nem tudta, melyik ablak mögött keresse őt, várta, hogy szíve majd kitalálja, de egyformán szomorú ablakok sorakoztak előtte, sötéten ásítva a málladozó falban, szennyfátyolos üvegeik mögött ferdén fityegő függönyrészletekkel. Milyen különös idegen világ volt ez, zárt ajtók és barátságtalan ablakok mögött kifürkészhetetlen életek, közöttük élt ő rejtélyes illatú szobákban, ismeretlen családjával, elképzelhetetlen

bizalmasságban. Egyszer késő éjjel járt erre nagy társasággal, az árnyékfekete ház fölött apró csillagok reszkettek, Kasper szemeivel végigesókoltt minden ablakot, valamelyik biztosan megtalálja az alvó kedvest. Elképzelte őt ágyban fekvé, kisfiúsan csapzott hajjal, s úgy érezte, hogy az adjunkt súlyos álmai áttörnek a háztetőn és fantasztikussá teszik az éjszakát.

De ahogy most állt szemközt az adjunkt lakásával a késő őszi szürkefoltos délutánján, ez nem hasonlított eddigi veszélytelen és felelőtlen nézelődéseihez. Amit most tenni készült, már régesrég elhatározta; a terv vakmerő volt, csak heves szívdobogás közt lehetett tépelődni rajta, arcpirítóan ellenkezett szokással és illemmel és ellenkezett Kasper egész hazulról hozott ideológiájával, de mily semmi volt mindez a rögeszme makacs súgásaihoz képest! Nincs más mód, el kell menni hozzá! el kell mindent mondani! meglátod, megnyugszol! szívére vesz és örökre elúzi kínjaidat!

A liftbe szállni nem mert, hátha valamelyik kollégával érkezne együtt, aki szintén az adjunkthoz készül. De az ismeretlen házmesztől is félt; fogkefe-formájú bajusszal elképzelt detektív-arcától, amely sanda gyanúval les a szándékait rejtegető pillák alá. Futva ment át a nyirkos lépcsőház huzatos ívei alatt, sötét fülkék s alattomos szögletek előtt ijedten kapkodva fejét, lépcsők csúsztak futó lábai alá, — a lépcsők emelték őt emeletről emeletre egyetlen lélegzetnélküli lendületben. S mintha üldöznék: sarkában még egyre érezte a Kaszab Sári kopólépteit, ez a fantom hajszoita őt végig a hosszú uccán, mely az adjunkt házáig vezetett. Mert Kaszab Sári az

adjunkttal szomszédos házban lakott, a ravasz s elszántan kíváncsi Kaszab Sári, s mi lesz, ha szemközt ütődik vele? Dermedt fogai közt egész úton morzsolta a betanult görcsös szavakat: ebben a házban lakik a varrónő... nem, nincs táblája... tulajdonképpen házivarrónő... S a szavak valami megállíthatatlan gépezetből hullva jöttek vele, föl a lépcsőn is, immár céltalanul, mert mi dolga lehetne Kaszab Sárinak ebben a félelmetes házban?

A lépcsőház hosszú, vasrácsos folyosóba torkolt, mélység fölött futott a keskeny kőpadló, mint halálos híd. A leány megtorpant, gyors sztakkatókkal kapkodva lélegzetért, tá-molyogva állt, mint akit cél előtt taszít vissza legyőzhetetlen akadály. Lehetetlennek látszott keresztüljutni a lebegő folyosón, úgy érezte, nem tud eljutni az adjunkt ajtajáig, mert az első lépésnél kiszalad alóla a stráfnyi palló s a hajladozó vasrács hintázva gurítja le súlytalan testét a mágneses szakadékba. Éme-lyegve állt a folyosó bejáratánál, lába lépésre lódult, de a szédület elkapta fejét, egy iszonyú ív zuhanó útját rajzolva eléje a korláton keresztül. Megcsuklott, visszalépve — ő, ha négykézláb mászhatna végig, behúnyt szemekkel, mint tapogatódzó, ösztönös állat! A folyosó végéről szembenéző ajtó most hirtelen nőni kezdett, mint bravúrfilmekben a szembeszaladó gyorsvonat arcig ütődő óriás melle, úgy nőtt és rohant neki az ajtó Kasper mozdulatlan testének.

Biztosan szaladva jöttem idáig! — magyarázta magának ijedten, mindenkép igyekezve a testét körülvevő irreális világra valami biztonságos rációt erőszakolni. Most itt állt az ajtó előtt, egy hirtelen támadt reális rémület

valóságában; a tett, ami eddig szó volt, rejtett vágy és láthatatlan gondolat: e percben visszavonhatatlan cselekedetté vaskosult.

Hiába, visszamenni már nem tudok — nézett vissza, hátamögött szédülve lenggett a keskeny gang. Mintha azt mondta volna: hiába, most már meg kell halni! Egész e percig nem volt ennyire komoly a dolog. Annyi minden történhetett még, ami megakadályozhatta volna, hogy idáig érjen, elgázolja egy autó, vagy elájul s a mentők jönnek érte, vagy összetalálkozik egy gyanakvó családtagjával, ki erőszakkal hazahurcolja. De jöhetett volna segítségére valami magasságos erő is, hirtelen megőrül s elfelejti, hol jár, mit akar, mi a neve? Vagy valami mennyei malaszt bölcs nyugalmban egyszerre mást gondol, s vidám vállrándítással sarkonfordulva, megindul az ellenkező irányba. De semmi ilyes nem történt, itt áll visszavonhatatlanul a félelmes, tilos ajtó előtt s be kell lépnie. Az ajtón sárgaréztábla ragyogta szemébe az adjunkt nevét: dr Hintz Pál egyetemi tanársegéd, rendel 3—5-ig. Ez a fehérre lakkozott, csengőgombbal és vasráccsal ellátott ajtó egyszerre kitépte őt az eddigi felelőtlen irrealitásból. Ez valóságos ajtó volt, nyugodt és szigorú kötelességtudással állva a fizikai törvények rendjében; az adjunkt neve is valóságos volt, szinte fizikailag megfogható, mint mélyített relief; a név hidegen nézett rá s ítélkezőn. Kasper fogai ütemesen vacogtak, valószerűtlen álmoképzelméiből kihasadva, most éles valóságérzet lepte meg, tüzes marásokkal felriasztva őt zsibbadt felelőtleniségéből, — nem álmom ez! nem játék! — eszmélt fel, e percben egész reálisan látva önmagát s cselekedete esztelenségét. A téboly

nyomása iszonyú, de jön egy könnyű perc, s a lélek ismét tiszta és sebtelen, hanem a realitás törvényei könyörtelenek! Minden mozdulat, minden lépés következményekkel jár, nem lehet elfelejteni! Ami megtörtént, az megmarad múlhatatlanul, az ember felelős! Kasper Irma gyakorlóorvos felelős! és felelnie kell: mi jogon áll az adjunkt ajtaja előtt? Mit tud felelni? mivel védheti magát? mivel védheti lelkét, mely most teljesen meztelen? Nem, nem, ebből a rémületből nem lehet fölébredni!

Léptek kopogtak a háta mögött, — talán az adjunkt? talán egy ismerős? A leány, mint szemeit rejtő strucc, nem nézett hátra, mozdulni sem mert, — az elodázhatatlan veszély bekövetkezett pillanata már valami nyugalomfélét is adott neki: tudom, hogy *ez most valóság*, de mindegy! a halál is mindegy!

A léptek azonban továbbmentek, túl az adjunkt lakásán, hol derékszögbe csavarva a hullámozó korlátot futott tovább a szédítő járda. A leány lopva nézett a távozó után; ingujjas férfi volt, a szemetet szedte össze a konyhaablakokon át. Mingyárt az első ablaknál megállt, kocogva az üvegen:

— Valaki áll az ajtó előtt, miért nem nyit ki? — hallotta Kasper, s az ajtó mögött lapuló némaság megrázta magát, mozgás támadt, záruk csikorogtak — s a végzetes ajtó kitarult előtte.

Minden lépésnek következménye van! A leány szemeit lehúnyva lépett be, meghajtva magát, mint összetört vezeklő.

— Nem hallottam, hogy csöngetni tett szett! — mormogta egy barátságosan, nagykötényes öregasszony. — A fiatalúr meg

nem jött haza, várni kell — mondta, kinyitva egy ajtót a lány előtt.

Mint a csalo, úgy lopódzott be, ezek most azt hiszik, hogy jogom van idejönni! A fiatalúr... de milyen jó volt ez! fiatalúr! Egészen világoskék szó volt, nagyon szelíd és nagyon jóindulatú. Kasper szeretett volna az öregasszony után menni, aki hirtelen eltűnt a konyha irányában, mint földalatti villamos, ha riadt vakondarcával pár percre kibukkan a fényes uccára, aztán sietve tűnik el újra a föld alatt. Ez az öregasszony talán segíthetne rajta! talán védelmébe venné! ha ki menekülhetne innen a konyhába a közelgő veszély elől! Megkérdezné tőle, hogy milyen ember? Én nem tudom, egyáltalán nem tudom! — bizonygatta önmagának. De ha nem adjunkt, nem tanársegéd, hanem fiatalúr, akkor biztosan más világ ez itt; egészen más törvények vannak, más szabályok, más arc és más jog. De mit is tehetne nekem? — gondolta váratlan józanul s felszabadultan.

Egy fotelben ült, kezében egy régi ajándékalmanach; már nem emlékezett rá, hogyan jött be a szobába, mert gondolatait az öregasszony után küldte. Hárman ültek már bent, egy szemüveges idősebb úr s egy kövér mama vékony leánykájával. Az anya folyton suttozott, s ez a sziszegő hang úgy hatott, mint lehalkított kiabálás. Mintha lármás grammofonlemez üvöltéseit kopott tüvel játszatnék, a hang elvész, de az indulat megmarad. A kislány fölállt, a susogás leültette, lábait lógatta, majd pattanásait kezdte kaparni; a susogás megállította lábait és kezeit, akkor újra fölállt és kezdődött előlről az egész.

Az idősebb úr ujságot olvasott, föl se pillantva, erős szuszogással, asztmásan lélegzett.

Képes fürdőprospektusok heverték szerte a két kis asztalon, az orvosi szalónnak berendezett szoba székein; egy sublód is állt itt, paraszti selyemkendővel letakarva, rajta gipszfigurába préselt óra, a figura egy arab nő volt, csíkos turbánnal, ingerlő lepelben.

Most, hogy e neutrális csendben kissé lecsillapodhatott, valami halvány örömféle takarta el eddigi izgalmaikat. Itt vagyok nála! — mondta magának, körültekintve a szobában, ahol minden az adjunkté volt, lényéhez tartozott. Valami sajátságos gyenge illat is volt itt, egy otthonnak az illata, minden más ott-hontól különböző; igen, boldogság volt, hogy beléphetett ide, ha jogtalanul betolakodva is, ha borzasztó következmények árán...

A nagy csendben most megsörrent valami, kívülről jött a nesz, az előszoba felől, valaki kulcsot forgatott meg a zárban, biztos, erélyes mozdulattal. Az ajtót betaszították, a lakást sietős nagy léptek verték föl; Kasper Irma mind mélyebbre görnyedt a fotelben, összehúzódva egész kicsire, mintha alázatos kicsi volna bűnét is kisebbíteni.

Minden megfeszített idegével várta a féltelmes pillanatot, mikor majd megnyílik az ajtó és ő többé nem rejtőzhet el az irgalmatlan szemek elől. S a kinyílt ajtó zaja úgy érte, mint pörölycsapás, megvonaglott ülőhelyén, s úgy emelte föl nehéz szemeit, mint könyörgő sikoltást.

Az adjunkt a kinyílt ajtó négyszögében állt, ismeretlen sötét ruhában, köpeny nélkül. Félkézzel az ajtó drapériáját fogta, rideg *tessék!* szóval nyitott be, a személytelen pácienshez szólva; szavának únt és gépies íze volt, s egy csepp leleplezést adott abból az életéből, amelyet a leány eddig nem ismert.

Szemei végigsepertek a szobán és megnőttek hirtelen; félretolva a köhögős bácsit, aki szobája felé indult, odament Kasper Irmához, meglepett arccal nyúlva kezéhez:

— Valami baj van? — kérdezte, s aggódó hangja gyengéd volt, mintha Kasper álmaiból beszélne.

A lecsüggesztett fej erőt nyerve egyenesítette ki a görnyedt csigolyákat, s a mészfehér arcoska az adjunkt lehajló arca alatt sutogta:

— Nem, csak... majd megmondom... szeretném, ha a tanársegéd úr megnézne...

Az adjunkt még mindig fogta a kezét, szemei komoly érdeklődéssel jártak arcán s alakján.

— Hiszen a klinikán is megvizsgálhattam volna! — hangja sajátságosan habozó volt, de gyöngéd és gúnytalan. Kasper lassan visszanyerte lélekjelenlétét.

— Nem akartam bent feltűnést kelteni! — mondta, s alig tudta hinni, hogy ezeket a könnyed, felnőttes és elfogulatlan szavakat ő mondta. Megkönnyebbülten sóhajtott, mint aki életveszélyből menekült.

Az adjunkt eleresztette kezét — kicsit várnia kell! — mondta, hangjának fémes keménységét most valami könnyű zavar fátyolozta, szeme is tűnődő volt, ahogy mégegyszer visszanézett az ajtóból.

A lány kimerülten húnnya le szemeit, lihegve lélegzett, mint nagy erőfeszítés után. A becsukódott ajtó mögül kijött hozzá az adjunkt hangja, a köhögős bácsi dörögött valamit — *gondolja?* — hallotta az imádott hangot, melyben udvariasság és gúny keveredett, de csodálatosan az *iménti zavar* is színezte. A lányt ez a fölfedezés meglökte, gyönyör

volt, nagy hullámokban borulva rá, egy pillanatig pontosan *az és annyi*, mint vágyai...

Most rám gondol! — lehelte szívének, s a hullámok újra jöttek, lendülő széles lökéssel: érezte vérének friss és boldog ritmusát, valami új érzékenységgel és színességgel érezte maga körül az egész világot, s szívében és a világban mindenütt az adjunktot érezte. Csak néhány percig tartott ez a boldog feszültség, mint meglendülő szárnyak mozdulatlansága a felröppenés előtt, s az út képzelet és valóság között újra bizonytalanná vált. Már annyszor képzelte el magát e szobákban! a valóság csak vízióit ismételhette. S mi igazibb? A lány most úgy érezte, hogy álmai fényéhez minden valóság szürke, s már nem volt bizonyos az sem, hogy *ez a most* valóság-e?

A köhögős bácsi már végzett, Kasper nem mert felnézni a kinyílt ajtóra, ahonnan lángos csóvákban ömlött feléje az adjunkt tekintete. A kövér mama ment be kislányával, Kasper egyedül maradt. Fölállt helyéről, eddigi öröme úgy esett le róla, mint gyenge álarc. A perc, mikor majd egyedül marad vele, rohamosan közeledett... Most még egy okos hazugság takarja őt, de mi lesz, ha leleplezve áll majd előtte? mi lesz, ha minden kiderül?

A boldog intervallum után újra megrohmozták a félelem kutyái. A kinyílt ajtó szinte eszméletlenül találta; mint élettelen báb, akit idegen akarát hajt, úgy lépett előre; az adjunkt valami rejtett nyugtalansággal engedte be őt maga előtt a szobába.

Megindult a szoba közepéig, s zavarodottan állt meg, az adjunkt mögötte jött, s az íróasztal melletti fotelre mutatott:

— Üljön le kérem.

Ő is leült asztala elé, ceruza után nyúlt gé-

piesen, a szobát zavar töltötte be, mint sűrű füst.

— Nos, halljuk, mi a panasz? — szólt az adjunkt, s várakozóan nézett a leányra.

Kasper nem felelt, szoros fogakkal ült a fotelben, arcán a teljes alkonyi fény — ha legalább sötét volna! az adjunkt égető tekintete bejárta arcát, apró lihegéssel mozgatót mellét, tépdeseő ujjait: a szemek lámpása mentment rajta kérlelhetetlenül, összecsupkott térdein át lefutott lábáig, mely ütemes kocogással verte a padlót.

— Nos? — kérdezte újra, de hangja nem volt türelmetlen, inkább gyengéd, noha nem tudhatta még, miért kellene gyengédnek lennie. De hiszen mindent tud! — gondolta a lány s ajka kinyílt mély lélegzéssel, s újra becsukódott, mint kicsi hal: a szó, az égető sürgős szó, az elodázhatatlan szó visszabukott ajkáról. A csönd vastag lett köztük, kibíratatlan! de Kasper mellén göres ült, már torkáig mart — rémült szemeit fölemelte a bálvány arcáig irgalomért...

— Ideges? — kérdezte az adjunkt jókedvűen. — Akar egy cigarettát? — Csupasz, erősen borotvált, szögletes barna arcán valami cinkos és megértő mosoly bujócskázott.

Időt akar hagyni nekem! — gondolta a leány s szívét hála öntötte el. Kis iskolás-lánymeghajlással fogadta el a cigarettát, az adjunkt gyufát lobbantott arca elé s a felvakító pernyi lángon át jóságos, mély mosolya egész közlelről simult bele a kis doktornő elbűvölt arcába.

Egy perc volt csak; feltépett pillái már ijedten borultak össze, s megint minden oly valószínűtlenné vált! E látomás már nem a fájdalom, hanem a boldogság túlsága miatt

volt egészen irreális és álomszerű. Kasper hidegülő, zsibbadt ujjai egy idegen nő ölén heverték, ki egészen ismeretlennek tűnt előtte. Ő kívül volt, kívül e testen s érthetetlen szerepén, kívül ennek a két embernek dolgán.

Közben lelke más részével mint elguruló gyöngyszemeket nézte kétségbeesetten a percenként tűnő drága időt. A mulandóság elől, mely ennek az órának szépségét is el fogja pusztítani, őrző emlékeibe akart mindent elraktározni, minden szót, tekintetet, hang színet és modulációit, fényt és árnyékot, s a szobát mindenestől! A percre felvillanó extázist is meg akarta menteni; rögzíteni akarta és visszaidézni, mert már elúszott előle, mint elpergő film.

Itt vagyok nála! Láttam mosolyát! — kiáltozott elalvó lelkébe, hogy életre rázza, de a szó erőtlenül folyt szét a kapuk előtt és nem mondott semmit. Feje könnyű volt, vértelen és üres, teste is könnyű, nehézkedés nélkül, szék és padló nem nyomta vissza, mintha a föld vonzereje eleresztette volna magától. Az a gyötrelmesen-éles realitásra ébredés, mely az előszobaajtó előtt elfogta, elszállt. Csak a félelem valóság, a többi álom! — gondolta összeszorult szívvel.

— No, most már megmondja, miért jött? — kérdezte az adjunkt. Hangja kerek volt, már nem melegítette a kontúrokon áthulámzó gyengédség. Ő is cigarettázott, nagy kortyokban nyelve a füstöt. Már végzett is, kis bronztányérba nyomkodva el a csonkot.

— Én is idetehelem a hamut? — kérdezte Kasper halkán és ügyetlenül, szavak után kapkodva, melyekkel elúzhatné ezt a szívére nehezült csöndet, ami elúzhatné végre e várakozás kínos perceit.

— Kérem, tessék! — mondta az adjunkt, a leány kezéhez tolva a hamutartót. Már egészen komoly volt; kutató tekintetét, mely a halványra kínzott arcból nem kapott választ, elhúzta látogatójától, markáns profilját fordítva feléje. Tűnődve ült az íróasztal előtt, nagy indulatai közt kicsi zavarral bosszankodva; ujjai az orvosi napló kinyitott lapjain kopogtak. Hirtelen fordulva, újra rátűzte tekintetét a leányra, mintha egy gondolatára válaszoló vonást keresne arcán, melyet előbb elmulasztott megfigyelni. Szemében szigorúság volt és gyanú. — Mindent tud! — riadozott a leány s lehúnyta szemét.

Az adjunkt most fölállt; széles, nyújtózó mozdulattal úgy állt le a két talpára, mint súlyos szobor.

— Nna! Hát mi fáj? — kérdezte hangos, tömör szavakkal s erőteljes hangja egyszerre véget vetett csöndnek és zavarnak. Kezébe vette a hallgatócsövet és sürgető szemekkel nézett a leányra.

Kasper tekintete olyan volt már, mint halál elől menekülő kis állaté; szemét most a sztetoszkópra kapcsolta, s fölállt, mint álomban.

— Köhögni szoktam — mondta végre, erőlködéssel tolva ki a szavakat dermedt fogai közül. — Hőemelkedésem van — elhallgatott, megrémülve saját hangjától.

— Hát vegye le a blúzá! — mondta az adjunkt, s hátatfordítva, az ablakhoz lépett. De mert nem hallotta a leány mozgását, visszafordult.

— Nos? Vegye le csak nyugodtan! Nem nézek oda!

Kalapját és felöltőjét kinthagyta a várószobában, s most didergő ujjakkal fogott

hozzá, hogy ingblúzáat kigombolja. Első pillanatban szörnyűnek érezte a gondolatot, hogy levetközzön előtte, de a parancs elhangzott, s nem gondolt többé ellenállásra.

A blúz már kezében volt, védekezve szorította magához mint páncélt. Az adjunkt visszafordult s odajött hozzá. Kérdezés nélkül kihúzta kezéből a blúzt s a diványra dobta. Két nagy kezével megfogta őt meztelen karján, mintha támogatni akarná.

— Fél? — kérdezte, lehajolva, hogy szemébe láthasson. — Miért fél? — hangja csodálkozó volt, mint felnőtte, ha oktalanságot lát.

— Nem félek! — lehelte vissza egy dacos gyerekhang.

Az adjunkt okos, figyelmes szemei nem eresztették el őt, meleg mosollyal nézett rá, mintha biztatni akarná, hogy gyerekség így reszketni, hogy a világ egyszerű s jóindulatú és minden izgalom fölösleges.

A hallgatócső hideg fémkorongja most hozzátapadt a leány csupasz bőréhez, az adjunkt félkezét levette karjáról, s hátán terjesztette el jó melegét. Lehajolt melléig, fülét a leány testétől csak a hallgatócső választotta el. Kasper, ahogy most lenézett rá, meglepően új síkban látta meg puha barna haját, sajátságosan szögletes fejét, s a kemény gallérből kilátszó nyakát, amelyen vörös stráfort vont a gallér. Az iménti félelemből szédítő gyors változással csúszott át a gyönyör állapotába, egészen megrázó vízió volt ez, hogy ő a beteg, a boldog és irigyelt beteg; s az adjunkt a betegeknek tartogatott drága jó szavait és gyengéd tekintetét most reá, érdemtelen senkire pazarolja! A világ megszűnt szűrő és éles és szögletes lenni, minden édesen

lágý volt, olvadó és harmonikus, teste nem fájt sehol, a boldogság kezébe vette és selymes simogatással emelte őt magasra. Hallotta az adjunkt ismert szavait: „Sóhajtsón! még! még! még!“ — ezt őneki mondta, Kasper Irmának! Nem néző volt csupán, kirekesztett és esengő néző, most róla, magáról volt szó! A búvölő és ígéző szavak neki szóltak: „még! még! még!“ hallotta a pattogó, gyors ritmusban zuhogó szavakat, s utánuk egy hirtelen rövid „jó“! E kis szó úgy csapott le, mint bilentyű, amely egy gyönyörű pörgést mozduatlanra zár. Minden szó mint kéjes ütés érte megnyílt szívét; nem, soha ilyen boldog nem volt, soha egy percre sem, álmában sem! nem is képzelte, hogy ilyen boldogság létezik!

Felnyitotta kifényesült szemeit: igen, ez valóság! Az adjunkt két karjával tartja őt, s a bálványozott drága fej lélegzésnyi közel van hozzá... ha lecsüggesztett meztelen karjait most fölemelné, közvetlenül közélről átkulcsolhatná a nyakát...

A szíve vert, huppanó nagy lökésekben hajtva a vért. Babonázottan nézte az adjunkt arcát, milyen szelíd, ártatlan és átszellemült, ahogy fülével így ráhajlik mellére, milyen messzire néz! — gondolta exaltáltan — olyan az arca most, mint a szenteké...

Rossz idegzetével már alig állta ezt is, az ismeretlen boldogságnak szorítását! fáradt volt és megtámolyodott merev lábain — ha most vállára hajthatnám fejemet! egy percre csak... gondolta s könnyek készülődtek szűk torkában.

— Én nem találok semmit! — mondta az adjunkt kiegyenesedve, nyugodt tárgyilagossággal. A leány hirtelen kapaszkodva kapott keze után, mert tér és idő szédítően vál-

tozó perspektívájában már testi egyensúlyát érezte elveszni. Minden szörnyűségek között ez a lecsapó perc volt a legfélelmesebb, ez a perc volt pontosan a *felelősségrevonás* perce, a lelepleződés perce! Minden képzelt szépség és irreális ok nevetséges agyjáték volt csupán, a súlyos fizikummal megjelent valóság előtt. — *Szimuláns!* — mondta a valóság brutálisan. *Hisztérika!* Betegség nélkül mert idejönni! *Csaló!* nem, még annál is rosszabb: *stréber!* Csavaros női eszével jól kigondolta, hogy lehet az adjunkthoz férközni és pozíciót kikacérkodni!

Sikoltani kellene, vagy őrjöngve sírni, ledobva magát a padlóra tébolyult felelőtlen-ségben. De csak állt a szoba közepén, távol-gurítva minden aktivitástól, meztelen és tehetetlen arcán hordva egész szerencsétlenségét. Fülébe a sors sugdosott: az ember felelős! A valóság egészen súlyos matéria, nem játékra való! Íme, most el kell viselned esztelenséged következményét!

Mit lehet tenni ilyenkor? Felhúzni a blúzt s szépen köszönve, kimenni az ajtón? Lehet itt még egyáltalán *visszafelé* menni? — Az ablakon át menj! Ott van az egyenes út! — lökdösődött benne valami ellenséges hang.

Ki lehet menni az ajtón s a hintázó korlátról lecsúszni! Ez is megoldás. Megment a legrosszabbtól. Megvetését ugyan el nem kerülöd, de legalább nem fogja hinni, hogy okos érdek hajszolt ide. Igen, a korlátról, nyílegyenes út!

Megrázkódott: az ember sokszor önmagában hordja leggonoszabb ellenségét. Ó, ha kiszakadhatna ebből a bénító percből!

— Megengedi, hogy elszívjak még egy cigarettát? — hallotta meglepetten saját gyá-

moltalan kis hangját. Lám, az ész okosan dolgozik tovább, míg ő esztelenségeken tépelődik, s nélküle és saját hatáskörében rá tud találni a láthatatlan vészkijáratra.

— Tessék! — mondta az adjunkt. — Hatig ráérek... Nem szív maga túlsokat?

Már előző helyén ült, az íróasztal mellett. Megtapogatta karját; igen, szerencsére már felhúzta a blúzt.

— Mondja csak, miért olyan ideges maga? — kérdezte az adjunkt váratlanul. A leány nem tudta most megítélni, hogy ez felelősségrevonást jelent-e?

— Nem tudom, ... nem vettem észre... — Te örült! Te örült! — kiabált lelkében egy hang, — miért ellenkezel? nem látod, hogy most minden *a legjobb útra van terelve?* most elmondhatsz mindent! Igen, igen, nagyon ideges vagy, kezd el, hogy milyen ideges vagy!

— Rögeszméim vannak — mondta engedelmesen Kasper.

— Rögeszméi? — az adjunkt egészen elképedve nézett rá, s a másik percben bosszúsan felkiáltott: -- mi az, hogy rögeszme?

Nem ezt kellett volna ugyan mondanod — suttogta a kísértés — de ha már benne vagy, csak folytasd tovább. Ezzel a szóval igazán nem lehet abbahagyni!

Kasper most azzal a nyujtott, kislányos hanggal felelt, ahogy gyerekek szoktak a vizsga izgalmában.

— Olyan rögeszméim vannak, hogy csak akkor tudok lélegzeni... illetve egész nap arra kell várnom, hogy a tanársegéd úr belépjen...

— Dehát miért kell magának énrám várni? — csattant fel az adjunkt hangja haragos méltatlankodással, mintha a leány leckéztetni

merné őt, hogy későn jár be. Haragja egészen naiv volt s gyanútlan.

Hülye vagy! — lökte meg újra az ellenséges hang. — Egészen együgyű teremtés vagy! Jobb, ha nem is szólsz semmit. Vesd magad a nyakába és sírjál!

— Nagyon szerencsétlen vagyok! — tördelte fölzokogva.

Az adjunkt arcán megint megjelent az a tűnődő kis vonás; nyitott, nagy szemébe egy csöppnyi zavarodottság ült ki.

— Dehát mi baja van tulajdonképpen? — Ülő helyzetéből odahajolt a leányhoz, komoly aggodalommal kutatva arcában.

— Nem tudom mondani! — lehelte.

— De mondja csak nyugodtan! — parancsolt az adjunkt, s idegesítő türelemmel nézett rá.

A zömök valóság feladta igényeit, körvonalai kómikusan füstölögve halványultak el a szoba háttérében.

— Az a rögeszmém, hogy szeretném a tanársegéd úr vállára hajtani a fejemet! — hallotta szájából kifolyni e különös szavakat. Egészen idegen hang mondta ezt, nem, ezért már igazán nem lehet felelősséget vállalni! Nevetséges, igazán nevetni kellene rajta! az adjunkt is biztosan nevetve hallgatja ezt a butaságot!

De érdekes, az adjunkt most egyáltalán nem nézett rá, ideges gyorsasággal szívta cigarettáját, s látszott rajta, hogy valamin erősen gondolkozik.

Csak tovább! — sürgette démoni susogás a lányt, — még nem vagy kész! a dolog nem olyan könnyű! normális nőknek persze más eszközeik is vannak! neked nehezebb utakon kell odaérned!

Micsoda kín ez! hát nem lehet megszabadulni ettől a gyötrő kísértéstől? milyen borzalomba keveredett!

Hiszen már megmondtam, mindent megmondtam — alkudozott magával. Most már segíthetne nekem, ő is szólhatna már! Meddig lehet itt menni? Ez olyan, mint egy iszonyú álom. Nagy mélységek közt kell átugrani, szakadék fölött, egyik szakadék a másik után! Mért nem lehet valami örültséget csinálni, ami végét vethetné ennek az iszonyatnak...

— Hiszen az nem olyan nagy dolog! — mondta hangosan. — Nem lehet olyan nagy dolog, ha megengedné...

— Nagyon téved, ha azt hiszi! — Az adjunkt különös módon zavarban volt. Téved, ha azt hiszi — ez nem jelent semmit, ez csak olyan időtöltés, milyen hihetetlen dolgok történnek itt! az adjunkt zavart és fölösleges szavakat mond...

Lelkében az a külön akarattá vált rész nem hagyta nyugodni. Állj fel! állj fel, te ostoba! meddig akarsz még egyhelyben topogni? Csókold meg!

Ó, ez valami különös félelmes gépezet volt, ami itt mozgatta őket. Egyszerre álltak fel, tángult szemeikkel összefogódzva.

— Megengedi? — lebegett fel a lány hangja irreálisan. Megindult az adjunkt felé, mint felhúzott gépezet.

Milyen félelmes ilyen közletről! Óriási szemei olyan nyitottak, mint egy éhes gödör, a szája is nagy és fenyegető, állkapcsa gyengén remeg, igen, a fogait szorítja össze ilyen görcsösen.

A korbácsoló gonosz hang most nagyon gyengéden susogott szívében, hangja édes volt és puha: meg fogsz nyugodni, meglátod!

igen, mingyárt megnyugszol! Ekkor reszketve és borzongva, apró lihegéssel odaszorította arcát az adjunkt melléhez.

Felsőhajtott: igen, most minden jó lesz. Az adjunkt lassan felemelte két kezét, s karjainál fogva magához szorította őt. Már nem érheti baj, itt van biztos helyen, egyetlen biztos helyen minden üldözés elől! Kinyújtózott, lábujjhegyre állva, s akkor homlokával az adjunkt szeméig ért, kigyúlt arcát alélva simította az adjunkt arcához.

Nehéz feje elbillent, s egész súlyával feködt a férfi vállán, még mindig pihegett, mint üldözött vad. Valami félálom édes bódulata zsongott körülötte, úgy érezte, mintha gyermek volna, izgatott öröm közt szunnyadóban. Leírhatatlan megkönnyebbülést érzett, minden felelősség elháramlott róla, minden gond, minden aktivitási kényszer. Összes idegével elengedte magát, a teljes passzivitás gyönyörében csüggve, ő, egész nehéz életét már az adjunkt drága és hatalmas kezei tartják!

Valami nagyon könnyű és nagyon édes dolog szállt át a feje fölött: az adjunkt ajkával ért a hajához. — Nekem is szabad? — halotta a férfi lágy hangját. — Igen, magának is szabad! — susogta, és semmi gátlást nem érzett.

Az adjunkt most állához nyúlt és fölemelte a fejét, hogy arcába lásson. Felnyitotta nehéz pilláit s most közvetlen közelből néztek egymás arcába. A lány mélyen elpirult, úgy érezte, mintha mindaketten meztelenek volnának, különös szorongás lepte meg. Nyugtalan lett, pillái verdestek a nagy arc alatt, mely ily torzító közelségből ijesztő volt és groteszkül túlméretezett. Félelmes nagy szemek, mély orrlyukak, vaskos széles száj, er-

dőnyi bozontos szemöldök s gödörmély pórusok látványa riasztotta rossz előjelekkel; már rémület ült szemeiben — a férfi hirtelen, vad mozdulattal tapadt szájára. Iszonyú fullasztó volt ez és kínzóan kellemetlen. Ajkait szorosán összezárta, de a támadó száj elszánt erőszakossággal préselte magát ajkai közé; vad és kíméletlen száj volt, marcangoló kegyetlen fogakkal. A leány kínlódott, úgy érezte, mingyárt megfullad. Ökleit a férfi mellének tolva, csavart nyakkal igyekezett megszabadulni, de a sokrétegű, nagy, nedves száj annál mohóbban tapadt hozzá, hideg volt, és nedves és undorítóan puha, mint meztelen csiga.

Rettenetes perc volt, elviselhetetlen. A lány, mint akit álmában ér orvul brutális ütés, iszonyodva csapta összeszorított ökleit a támadó felé; nem, most egyáltalán nem volt tisztában azzal, hogy mit tesz, azt sem tudta, mi történik vele.

Rögtön megszabadult, az elszorított levegő éles tűszúrásokkal futott tüdejébe. Lihegett, gyors szaggatott ütemmel, beszennyezett ajkait blúzának ujjával törölgette, leplezetlenül.

Egyszerre föleszmélt, fölvergődő ijedt szemekkel meredve az adjunktra. Mint hirtelen végigfutó tűz, égette a rémület: megbántottam! A férfi úgy állt előtte, mint meglepődött, elszomorított gyerek. Eszelős mozdulattal dobta magát a karjába:

— Kérem bocsásson meg! nem tehetek róla! majdnem megfullasztott! — Könnyű kis csókok záporával futott végig az arcán: kérem, ne haragudjon rám!

Az adjunkt mozdulatlanul tűrte e kis vihart, haragos sértődöttségében valami különös, merev passzívuságot vállalva magára, de visszavonulásából lassan mégis kimozdította

egy cseppnyi meghatottság. Két kezével megint megfogta a leányt karjain s nehezen oszló gyanúval kutatott arcában, lehajolva hozzá, hogy szemeit lássa. De nem látott mást, csak ijedt alázatot; akkor ajkaival lassan közeledett, valami ringó és szédítő mozdulattal ereszkedve a leány szájára. Egy pillanatig ez mégis gyönyör volt; selymesen, suhogva jött, édes és érthetetlen kábulattal zsongatva vérét, de már a következő pillanatban meg is szakadt a varázs: a keskeny száj kifordított belsejével vad és ellenséges dühben tapadt rá, mint rosszindulatú, utálatos políp. A leány hirtelen eltépte magát s ugyanazon mozdulat ívében a férfi kezére hullt, könnyörgő alázattal szorítva oda remegő ajkait. S ekkor hirtelen úgy érezte, hogy e kétségbeejtő káoszban végre rátalált valamire, valami jó útra, ahol a boldogság bujkáló és csalogató arcához közelebb férkőzhetik. Az adjunkt keze síma volt, hűvös és tiszta; valami elemezhetetlen illat áradt belőle, ezt az illatot messziről már régén sejtette s most végre rátalált; az illat egyéni volt és pontosan és mélyen az adjunktot jelentette.

De az adjunkt elhúzta tőle kezét kis zavarban. Egy percig tájékozatlanul álldogáltak egymás mellett a szoba közepén; a férfi most cigarettáért nyúlt az íróasztalra, le is ült; Kasper követte, leereszkedett a fotelbe, előbbi helyére. A férfi eléje állt s cigarettájához tüzet nyujtott. Egész közel jött térdeivel, két lába közé szorítva a vékonyharisnyás lábakat, valami alattomos tájékozódó mozdulattal. A leány kényelmetlenül s ijedezve húzódott hátra; a férfi nagy, kinyílt szemekkel nézte őt, nézése fenyegető volt, valami rosszindulatú szándék látszott benne leplezetlenül.

— Nem vagyok még terhére? — kérdezte ijedt ösztönnel a leány, kapkodó igyekezettel hidat dobva az újra megnyílt szakadék fölé.

— Dehogy! — mondta a férfi, — nincs más dolgom. — De a társasági hangtól kissé lehűtve, mégis visszaült helyére, tűnődő arcát az ablak felé fordítva.

— Úgy szégyenlem magam... nem haragszik rám? — A kérdés nem volt precizírozva, Kasper magában úgy értette: nem haragszik rám, amiért csalódtam?

— Mért haragudnék? — kérdezte az adjunkt, s arcáról elsimult minden ijesztő és kaotikus. Ajkai visszahúzódtak, nyugtalan keskeny vonallal rajzolódva arcába, s kétoldalt a két félkörű ránc mint szigorú zárjelek csukódtak össze az árulkodó érzelmek fölött, mint rideg és szellemes álarc.

Kasper felsóhajtott, megkönnyebbülten, mint aki nyomasztó álomból ébred. Igen, csak bolond idegei játszanak vele! A valóság szép és egyszerű.

Kint már alkonyodott, félhomály húzódott a szobába, érzékenyítő piros fényekkel.

— Szeretnék kérdezni valamit. Szabad? — szólalt meg a leány.

— Hogyne, kérdezze csak.

— Azt szeretném tudni, mit gondolt rólam... mikor kint meglátott...

— Nem gondoltam semmit — felelt a férfi bizalmatlanul.

— Mégis, valamit csak gondolt, mikor hirtelen megpillantott, váratlanul...

— Nem, semmit sem gondoltam — védekezett az adjunkt, vonakodva bizonytalan talajra lépni.

Kaspernek hirtelen nagyon fontos lett ez a

kérdés; makacsul ismételte, mintha valami egészen lényeges dologra deríthetne fényt a válasz. Nemcsak kíváncsiság volt ez; a boldogságkeresés makacs ösztöne nyujtogatta magát benne, valahogy homályosan e kérdés irányában remélve kielégülést. Túlfeszített idegeiben kínzó hiányérzés lüktetett, ezt az adjunkt csókjai nem tudták kioldani és most valahogy a szavakban rejlő kielégülést akarta kicsikarni. Hiszen a szó is valóság! Talán mélyebb és komplikáltabb valóság az ijesztő igényű testi szerelemnél: beszélni erről a szerelemről! Visszagondolt az előbbi pillanatra, mikor az adjunkt először átfogta őt, e pillanat gyönyörét sem az érintés okozta, a kéz a lélek felől jött, s a tudat táplálta, hogy az imádattal csodált és elérhetetlen adjunkt ölelte őt! A tudatban ezt a sóvárogva várt valóságot minden riasztó gonosz csóknál szebben, mélyebben ki tudná emelni a tiszta szó. Beszélni róla, ez most végtelenül lényegesebbnek látszott, mint átélni! És éppen *vele* beszélni a jelenlévő szerelemről, aki előtt eddig ez tilos volt és félelemmel rejtegetett bűn.

— Annyira féltem idejönni — kezdte újra —, úgy szeretném, ha megmondaná, mit gondolt rólam? Miért jöttem ide?

— Azt gondoltam, hogy maga nagyon fiatal! — mondta a férfi röviden, gyorsan, hogy túllegyen rajta, mint kényszerű kényelmetlenségen, szemében sajátságos, komplikálatlan egyszerűség ült.

— Hogy nagyon fiatal vagyok? — Kasper tünődve ismételte a szavakat, amelyekről úgy érezte, hogy mély jelentőségük van, de értelmüket kemény burok fedi. A mondat visszhangzott benne, mint gyermekkorában hallott vészes ízű szavak, amit felnőttek

mondtak maguk közt, rejtélyes és fenyegető hangsúllyal. Nem értette ezt a választ, zavaros áloméletével oly nehezen tudott a realitások világába beleilleszkedni, a valóság sokszor értelmetlen volt előtte, mert túlságosan egyszerű; őbenne minden komplikált volt, sokrétegű és körülményesen indokolható. Ránézett az adjunktra, végtelen értelmű arcában kutatva e szavak jelentését: ez az arc most egyszerű volt és riasztóan egységes kifejezésű. Mintha soktitkú vonásai e percben elvesztették volna misztikus gazdagságukat, csak egyetlen érzés értelmét árulva nyersen. *Fiatal vagyok...* — morzsolta félhangon a leány, hátha e titkos jelentés saját hangjának matériájába ültetve értelmet nyer. Szemét nem vette le a férfiről, arcára mímelve annak kifejezését; így igyekezett mechanikus úton felkelteni az érzést, amely e szavakat sugallhatta: nagyon fiatal..., azért jöttem ide, mert nagyon fiatal vagyok..., fiatal, az annyi, mint éhes! — mondták a férfi szemei, éhes vagy, azért jöttél ide! Minden vér arcába futott, néma nyelvén újra megforgatta a brutális szavakat, mint gyilkos kést a sebben s oly düh és gyűlölet áradt el szívében, amelyet e percig nem ismert. Egyszerre valami féktelen fölszabadulást is érzett: aki szemben állt vele, már nem a nagyszerű bálvány volt többé, kit rettegő áhítattal imádozt, nem a kegyetlen Isten, aki szemével kormányoz és szavával öl, csak egy közönséges férfi, olcsó kéjekért áhítózó, szimpla arcán az érzékiség utálatosan nyers kifejezésével. Kasper az ütéstől erőt nyert, mint Antheus s megnőtt ebben az erőben, alázattól lágy ajkaira örökölt gőg ült ki keményen.

— És... és éppen magához? — kérdezte,

kicsi hangjában váratlanul rezzent meg az irónia.

A férfi szemei haraggal villantak: — mi az, hogy éppen hozzám? És miért ne?

Hangja ellenséges volt és egészen nívótlan. Kasper mereven nézte, s már egy kis megvetést is érzett, mint csúffá tett bálvány előtt. Ez az arc és hang most egészen meztelenül mutatta magát; mint leejtett álarc alól, egy sekélyes érzelmi élet primitív gépezete lepleződött le, naiv és durva rúgóival. A leány nézte haragtól villogó szemét, de ez most nem hatott úgy, mint a klinikán, amikor még a levegőt is félelmissé tette maga körül. Inkább komikus volt kidüllesztett nagy szemgolyóival, most mindaz, ami eddig az adjunktusban heroikusnak és isteninek látszott, e leleplező pillanatban csak póz volt és üres nagyképűség. A leányt hirtelen olyan érzés fogta el, mint aki váratlanul és tanulás nélkül egyszerre megért egy idegen nyelvet, mint álombeli varázsban, oly könnyen és világoosan. *Mi az, hogy éppen hozzám? És miért ne?* — e szavak pontos értelme a hangsúlyban volt s az arcjátékban. A rejtelmes arc egész átlátszó lett s a kevély megközelíthetlenség mögül gyáva kényszerűség sompolygott elő. Ezen a váratlanul érthető idegen nyelven Kasper most megértette, hogy az adjunktus telve van fojtott érzékiséggel, de e neki annyira kíváncsi dolgokról ügyesség és rátermettség hiánya miatt kénytelen lemondani. Látszott, hogy nem szívesen teszi, s kevélysége védőbástyája mögül bizonyára dühös irigységgel nézi fiatal kartársainak könnyű és izgató nőügyeit. A megszokott méltóságot nem nélkülözhetette, a megalázás gondolatától iszonyodott, ezért kellett a minden földi dol-

gok fölött göggel átnéző elemi erőt játszania. Kasper megdöbbenve figyelte már saját magát is, honnan veszi ezeket a dolgokat, hogyan érti? Alvó nőiségének mely rejtett és lezárt sejtjéből tör fel váratlan e triviális tudás és e különös testi világ ösztönös ismerete?

A férfi haragosan állt előtte, sürgető tekintettel várva a választ; igen, hisz csak az előbbi percben hangzott el sértett kiáltása: és miért ne? — Kasper úgy érezte, mintha hosszú idő telt volna el azóta, habozva állt fel, hogy elmenjen, hisz itt már semmi keresnivalója. De az adjunkt két vállánál megragadta őt, és haragos, vad csókokkal borította el arcát. A csókok is azon a most megismert nyelven beszéltek, hevesességükben valami bosszantó akadály elleni harag volt, amit el kellett söpörni, meggyőzni akartak ezek a csókok, egy téves hitet eltüntetni. Kasper ellenkezett, nem lehetett őt már meggyőzni, iszonyodó szemekkel nézett vissza a föléje hajló lihegő vad arcba, melyről valami állati szenvedély a szellem utolsó nyomát is lesöpörte. A csók mind mélyebb lett és mind brutálisabb, valami dühös romboló vágy eszeveszett iramában mozgatta csápjait és szívóit, mint vonagló testre tapadt undorító, halálos polip. Testének egész helyzete kínosan kényelmetlen volt, érthetetlen szorítások pántjában vergődött s szíve vészjelekkel vert, mint veszélyben megperdülő ijedt dob. Hát *ez a szerelem?* jajgatott benne a lélek. E száj, mely kívülről szellem volt s az eszmék nemes tükre, belül csak undorító állati hús! S a kín nem akart véget érni! — megfúlok! — hörögte, de kinyílt torkába újabb csókok csurogtak undorítóan! és nem ér véget! nem! nem! az élet árán sem lehet kibírni tovább! A kétségbeesés erejé-

vel, mint halálos kötelet, úgy tépte le éles tíz kőrömmel szájáról a brutális csókot.

Támolyogva állt, megszabadulva e szörnyű ölelésből, minden érzése düh volt és undor. Csak lassan jutott eszébe, hogy a konvenciók szerint neki legcsekélyebb joga sincs a felháborodásra. Hogy idejött, félreérthetetlen ajánlkozással, ebből logikusan csak egyetlen dolog következhet: hogy végigvállalja mindazt, amit az ilyen ajánlkozás a szeretők nyelvén ígér.

De nem tudtam mi az! — vitázott önmagával, s lelke megint széthasadt, egyik részével lázas és haragos fájdalmait tűrte, mint szenvedő alany, de egy másik rész elvált tőle s kívülemelkedett a dolgokon, hideg és kegyetlen megfigyeléseit gyűjtve személytelenül, mint diák az ismeretlen elemek működését a fizikai kísérlet alatt. Ez a hideg figyelem kérlelhetetlenül fotografált, mint okos, türelmes gyűjtő, közös objektív tárgynak látva a helyzetet, a férfit, s még ijedt fájdalmait is. Az ész, mint meghajtott rugózat működött precíz objektivitással, látott és konstatált és következtetett, mindezt hidegen, s szenvedés nélkül. Ez volt ő önmagán kívül, és belül hangozó jajgatást gyúrt le a rémült önfegyelem.

Új utakat képzelsz szabni a szerelemnek? Minden érzésed következetlenség! — ítélkezett az elme.

Nem tudtam mi történhet velem! — vitázott lelkével. — Olyan váratlan és elviselhetetlen dolgok jöttek! egyáltalán: a helyzet lényegesen más dolgokba sodort!

Vágy és valóság nemcsak nem azonosak, de még csak nem is hasonlatosak! — szögezte le észlelését a józan okosság. — Tény, hogy idejöttél! S jöhettél-e bármi más jagon egy

idegen férfi lakására?

En nem ilyen csókra vágytam! s a gyönyörű lelkes szemek mi jogaon ígérnek csodákat, hiszen a test együgyű tényeinél úgysem juthatnak szerephez! Azt hittem, csókjai megtisztítanak majd bűntől és homálytól s most szennyes lettem halálig!

Úgy érezte, hogy e percekben örökre elvesztette, ami életében legszebb, legdrágább volt. Mély gyász borzalma fogta el, a világ kihalt lett és sivár. A szoba már egész fekete volt, szorongató puha sötétség vattája lepte be a tárgyakat — a férfi most hirtelen felkattanott a villanyt: a lecsapó fényben halálos sápadt arc nézett a lányra.

— Üssön agyon! — kiáltott Kasper váratlan lázadó haraggal. — Ez nem csók, ez pofon! Ha agyonüt is, utálom!

Döbbsenten hallgatott el, ki mondta ezeket a szavakat? Torkából megint egy idegen gépezet lökte ki a hangot, s e hangokhoz nem kapott beleegyezést. Kasper összehúzódott, leejtett vállakkal, így vetette fel szemeit, várva a büntetés viharát, s a kegyetlen villámokat.

De villám és bosszuló vihar elmaradt: az adjunkt úgy állt ott, szomorú csodálkozással, mint vágyakozó suhanc, akit kilöktek valahonnan. A zavar és tájékozatlanság, ami most uralmába vette, tartásának minden magasabb igényétől megfosztotta. Látszott, hogy a megalázó visszautasítást megfélemlítve elfogadta, uralkodó erői meglazultak, helyükbe a hitványság és elégtelenség kínzó érzése szorult. E percben egész jelentéktelen embernek látszott, mint egy hordár, vagy pincér, aki személtelen, s az ember rápillantás nélkül veszi el kezéből a szükséges dolgot. De valami megható is volt ebben a váratlan letörésben,

érezni lehetett, hogy nem csupán ez a sérelem verte le, ez csak jel volt és ismétlés, emlékeztető régi ütésekre. Talán pályája kezdő és szegényes éveiben lökte így vissza egy megkívánt nő, az arcára kiülő szenvedés mély és távoli gyökereket sejtetett, e szenvedésben meghunyászkodás érződött, s a változtathatatlan fátumba való engedelmes belenyugvás.

De kevés ember volt és nem sokáig túrt férgemet magát. Kemény akarata, amely keményre és szögletesre formálta koponyáját, erős uralomvágyat táplált, s a percnyi ütésből fölocsúdva, biztos ösztönnel lépett oda, ahol megvert önérzete felloboghatott a nagyság és megközelíthetetlenség hízalgő fényeiben. Bezárult egyetlen pillanat alatt, nem volt se haragos, se sértődött, csak idegen és szűkszáví, mint messziről jött fejedelem. Darabos ridegsége, mint szorosan testreszábot ruha, feszült ki egész lényén, póruhárt érzelmei úgy merültek el arcában, mint vízbeéjtett kő, nyomtalanul. Ez az arc megint megtelt misztikus értelemmel, kegyetlen arc volt, kérlelhetetlen és parancsoló. Most ez az adjunkt volt maga. Magas tekintély, ridegen hivatalos, akinek magánéletéből senki semmit sem tudhat.

— Nos, halljuk, miért olyan ideges? — kezdte elfogulatlan nyugalommal, mintha csak folytatna egy mondatot, mintha e kétszer elhangzott kérdés közben semmi sem történt volna.

Kasper, aki zavart idegzetével ma már annyiféle izgalmat állt ki, e váratlan fordulat lökésére úgy érezte, mintha a tűnékeny valóság utolsó gyenge pallóját húzták volna ki lába alól. Engedelmesen ült helyére, vállalva

az új szerep követeléseit, mindjobban tájékozatlanul afelől, mi szabad? mi muszáj? és mi lehetetlen? Az adjunkt finom érzelmi tünetekkel szemben mégsem volt oly vak, mint mutatta, mert biztosabb kegyetlenséggel nem üthetett volna vissza, mint hogy a lefolyt jelenet káprázat-voltát szuggerálta. Nem történt semmi! — mondta ez a kevély és fejedelmi arc. — Rosszak az idegeid és képzelőd-tél! Oly nagy kegyet képzelte, hogy én karomba vettelek és megcsókoltalak! Hisztériás vagy és ostoba ábrándjaidat kevered zavarosan a valósággal. Csókjaim emléke képzelődésed emléke csupán!

De Kasper, bár megszállt a képzelet és valóság egyre változó síkos fundamentumán, mégsem akart hinni a kegyetlen parancsnak. A tudat, hogy fölébe kerekedhetett és megvetéssel nézhetett reá, mégis csak egészen közeli valóság emléke volt; s fölényének erői semmi-ben sem hasonlítottak képzeletének gyáva és megalázott ízeihez. Biztosan tudta, hogy megtörtént csók kapcsolja őt egybe az adjunkttal, mégis megrettent; a legyőzöttnak hitt ellenfél új erőkkkel támadt ellene, s fenyegető bosszúja kiszámíthatatlan! Kínzó emlékeiből tudta már, hogy minden káprázattá bontható, ami elmúlt; amire senki se emlékszik, az meg sem történt! A valóság elfordul s elfoszlik, mint forgó színpad. Ő, a valóság misztikusabb tünete minden képzeletnél! S már úgy érezte, hogy életéért küzd, amikor az elmúlt órák valóságát védi, mert milyen holnapra virrad, ha semmi sem intéződött el? Ha az adjunkt már nem tudta boldoggá tenni, legalább a megvetés nyugalmatól ne fossa meg! Mint ördögös mozgó deszkák fölött, úgy állt megfeszített lábakkal a valóság pad-

lóira, küzdve egy ismeretlen dimenziójú világban.

— Kérem, bocsásson meg nekem — kezdte halk, félős szavakkal, hideg ujjait a férfi kezéhez érintve.

Nem, ebből az archból többé már semmit sem olvashat ki! Az álombeli idegen nyelvet elfeledte, az adjunkt arcán megint a próféták kifürkészhetetlen jegyei ragyogtak.

— Tudom, hogy megérdemlem haragját — tördelte a leány —, de kérem, legyen irgalmas hozzám! Örült vagyok! Nem tudom, mi történt velem... Ha el tudná felejtetni...

— Mit felejtsek el? — kérdezte az adjunkt jóindulatúan. A multakat már vastag réteg fedte, ez az értetlent játszó kérdés is csak a partokat mosta valóság és képzelet közt. Minden szó elszakít valamit, igen, az adjunkt vissza fogja rabolni ezt a délutánt, még emlékét is kitörli lelkéből nyomtalan!

— Na, és hogy áll a menstruációval? — kérdezte az adjunkt. Hangja teljesen objektív volt és egyetlen árnyalattal sem ütött el a szokványos orvosi frázisok hangsúlyától, mégis a leány összerázkódott tőle, mintha arculütötték volna. Ez a kérdés sokágú tör volt, tíz helyen sebezve egyszerre. Most már nemcsak abban volt kegyetlenség, hogy tovább hangsúlyozta a leány érdektelen páciens voltát, s talán nem is az égetett legjobban, hogy a csókok után tesz föl ilyen arcpirító kérdést, — még más és mélyebb szégyen kapuját tépte föl benne, a tudat alá nyomott rosszlelkiismeretű szégyen kapuját — és talán már el sem lehet rejtőzni. Talán felelni kell! Az adjunkt mindenre kényszerítheti őt! Ó, ha erre is felelni kell!

Hirtelen az jutott eszébe, hogy az adjunkt

nemcsak úgy nézheti őt, mint pácienset, hanem mint alárendelt orvost is. Új rémület volt ez. Nem, Kasper egész ittléte alatt nem mondott egyetlen szót, mely orvosi képzettségére utalna. Most is elvörösödik olyan kérdéstől, melyet ő maga százszor tett már föl nőbetegeknek, gépies közönnyel. De hát a legtöbb orvos elfogult és képzelődő lesz, mihelyt saját bajáról van szó. És mit is felelhetne? Talán egy atyai jóságú öreg orvos előtt még el tudná dadogni szégyenét, hogy ez a tünet nála milyen ritka és rendszertelen! De hogy ezt az adjunkt előtt vallja be, kit éppen férfiaságában sértett meg! S most ő adja kezébe a bosszúálló tört, hogy visszavághasson: nem is vagy nő, csak hitvány korcs! Te mertél ítélkezni? Te mertél utálkozni? Korcs vagy, utálatos és semmi dolgod sem lehet a szerelemmel!

— Nem tudom... — dadogta. — Azt hiszem... nem emlékszem...

— Szóval nem tudja? — Az adjunkt hangja kemény volt és égető gúnnyal mérte végig a leányt. — Hát mit tud tulajdonképpen? — kiáltott most türelmét veszelve, s indulatosan fölállt.

Kasper is fölállt, kezeit könyörgő mozdulattal emelve feléje.

— Kérem! Nem tudok így elmenni innen! Rettenetesen nyugtalan voltam,... azt hittem, hogy meg fog engem nyugtatni... Egy jó szót mondjon csak, hogy el tudjak menni!

— Hát mit mondjak? — kérdezte a férfi kissé szelídebben.

— Akarja, hogy eljöjjenek megint? — esdekelt Kasper könnyes kislányhangon.

— Jöjjön! — hangzott az udvarias válasz.

— De nem akarok jönni! — sírt fel hirtelen.

len. — Kérem, parancsolja meg nekem, hogy ne jöjjenek többet!

— Hát ne jöjjön! — az adjunkt ezt egészen kedves hangon mondta.

— Hiszen tudom, hogy mindegy magának! — Kasper hangosan zokogott. — Ha elmondhatnám, mennyit szenvedek!

— Hát mondjam, hogy jöjjön? — a férfi hangjából ugratás hallatszott s leereszkedő gúny. Kasper tudta már, hogy az adjunkt elégtételt kapott; az adjunkt nagy és erős és hatalmas, s ő egy jelentéktelen, hisztériás kis nő csupán. — Megüthet engem egy ilyen kis félbolond? — mondták kevélyen az adjunkt szemei.

Milyen erős és hatalmas volt most, ahogy így állt előtte, szálfá-magasan, égető, szuggeráló szemével, csodálatosan bizarr, szögletes, mindentudó fejével. Kasper előtt már menthetetlenül elsüllyedt a valóság, egészen irtózatossá és képtelenné vízióvá fakult már az a felbukkanó csúf állati arc! Zokogott, mint aki saját oktalanságával játszotta el az élet legszebb ajándékát! Úgy érezte, hogy valami jóvátehetetlen hibát követett el, valami drága, eleven meleg, valami pótolhatatlan édesség veszett el életéből örökre! Igen, víziók játszottak vele, saját lelkének csúf szörnyei! Tévedett, iszonyúan tévedett! S most késő, minden késő már!

— Nem tudok így elmenni! Kérem, segítsen rajtam! Kérem, mondjon valamit... mondjon egy szót, hogy megnyugodjak... — esdekelt hozzá kétségbeesetten, s hangjában sikolyok reszkettek.

— Hát mit mondjak? mondom, amit akar! — az adjunkt hangja csupa lojalitás volt s engedékenységgel.

Kasper letörölte könnyeit. Kár minden szó! Tudta már, hogy a nyugalmat nem fogja megkapni, s mint meztelen mellű gyenge állat, úgy üti magát ezekre a lelketlen, kevély sziklákra. A zár nem nyílik többé; ami történt, jóvátehetetlen! Szerette volna a mellére vetni magát, talán csókkal és simulással meglágyíthatja kemény szívét, de a férfi úgy állt ott tasztító, kegyetlen szemekkel, hogy Kasper nem mert volna közeledni.

— Csak annyit mondjon, hogy nem haragszik! Olyan szerencsétlen vagyok! — tördelte újra felzokogva.

— Nem haragszom! — Az adjunkt szórakozott szemei már elejtették a lányt, már lerázta magáról az egész oktalan jelenetet, bosszus kis gesztusokkal sürgetve távozását.

Kasper megindult az ajtó felé, az adjunkt a küszöbíg kísérte, szokványos udvariassággal. Kasper még hallotta az ajtó összezapódó drapériájának puffanó neszét, s már egyedül volt. Ment a besötétült szobán át, a vak előszobán keresztül, ment a szédítő járdán, erőtlenségül már a fájdalomra is.

Hiszen nem is szenvedek! — gondolta váratlanul, egy ellenkező véglet taszításának engedve. Szíve egészen üres volt, s közönyös. Mintha lezuhant volna valahonnan, most a földön ült, alacsony gondok közt, megfosztva egy ünnepies fájdalom méltóságától. — Csak képzelődtem! — gondolta, csak fantáziám szította tragédiává ezt a jelentéktelen esetet. A dolog nem ilyen érdekes, nem, semmi rendkívüli sem történt. Csúfság ez, és szegényes szégyen!

Nem volt e percekben már semmi valószínűtlen, semmi irreális. Kasper gondolatai alacsonyán jártak, nehezen és szennyesen a

durva föld közelségétől. A világ nem volt érdekes, se ijesztő, se izgató, csak leverő volt, a prózai hétköznapi keserű dísztelenségében. Rossz volt így menni, permetes esővert nedves folyosón, minden kínzó volt s tűrhetetlenül rossz, szomorú volt a világ, mint elsötétedett sivár ablak. De mind e rossz érzésnek nem volt semmi pozitív értéke. Az ür volt rossz, a semmi volt rossz! céltalan rossz, erő és terv nélkül, mint elvágott idegpálya, amit voltaképp nem is érzünk már. Kasper, ahogy a homályos lépcsőkön lefelé botorkált, már úgy emlékezett tüzes izgalmára, mely ugyan-ezen délután e lépcsőkön fölfelé korbácsolta, mint valami nagyszerű, szárnyaló és gazdag percre, — most nem volt más lelkében, csak nedves, szürke, émelygő üresség. Csupa szép és erős fájdalommal jött, ezt veszítette el ma, s már nem is tudta, mi mindent veszített még! A gyász nyúlt hozzá hideg, penészes ujjával, borzalommal lépett fokról fokra lefelé, menthetetlenül távolodva minden eleven égő melegtől. Már tudta, hogy nem boldogságot veszített, csak fájdalmat! s e nagyszerű fájdalom üres helye oly súllyal nyomta szívét, mint mozdíthatatlan konok kő.

11.

Kasper két napig nem ment be a klinikára, lázas volt és ágyban feküdt, a család influenzára gyanakodott. Egész idő alatt tűrhetetlenül fájt a feje, nem tudta, mi baja lehet.

Az adjunktra nem gondolt, úgy volt most, hogy nem is kellett már gondolni rá. Rágondolni: ez út köztünk s aközött, akire gondolkunk. Kasper idegeiben az adjunkt állandóan

jelen volt, és minden, ami történt, nem tudott multtá válni: eltolhatatlan jelen maradt. Az nem volt biztos mindamellett, hogy *valóság* maradt-e? A képzelődés ép annyira jelen tud lenni, mint a reális események. És dacára ennek a szüntelen és résnélküli jelenvalóságnak, Kasper egyáltalán nem tudta többé elképzelni az adjunkt arcát. Minden idejét azzal töltötte, hogy igyekezett elképzelni őt, felidézte a megszokott környezetet, oda állította az adjunktot közéjük, — de agya nem adott szint e képhez, egyetlen vonást nem idézett vissza, ez a minden pórusával és minden változatával ismert arc kiesett emlékezetéből!

A gondolat, hogy az adjunkt megcsókolta őt, e távlatból már heves gyönyörrel rázta meg, az irtózat emléke mindjobban halványodott. Persze e gyönyör a mechanikusan felidézett gondolatból jött, s nem adott megnyugvást, nem volt biztos. E gyönyör tulajdonképpen nagyon rossz érzés volt és inkább hasonlított valami idegesen megránduló fájdalomhoz. Kasper elképzelte, milyen lesz, ha újra meglátja őt? Milyen arccal néz reá majd az adjunkt ezentúl? De semmire sem kapott választ, az élet sohasem olyan, mint ahogy elképzeljük. Legtöbbit arra gondolt, milyen élete lesz neki ezentúl a klinikán? Mit fog csinálni egész nap, most, hogy már nem kell majd folyton az adjunkt után járni? Lehetséges, hogy más dolgok is fogják érdekelni? Olyasmi, amivel kollégái foglalkoznak — s ő rendes ember lesz, olyan érzésekkel, kíváncsiságokkal, mint a többiek?

És mit fogsz szólni, ha semmi sem változott? — kelt benne egy másik hang. — Hát történt veled valami olyan lényeges, hogy most már új életről ábrándozol? Pedig egé-

szen könnyen lehetséges, hogy semmi sem változott!

Nem, ez szerencsére nem volt igaz. Kasper, amikor először ült benn megint a klinika laboratóriumában, többször hallotta az adjunkt hangját a folyosóról, egy kis szívdobogást kapott ettől, de nem gondolt már rá, hogy kimenjen utána. Igaz, még nem látta őt szemtől-szembe azóta. Nagyon kíváncsi volt erre a találkozásra, bár nem izgatta különösebben.

— Használt magának ez a kétnapi pihenés — mondta Köhler —, az egész arca sokkal nyugodtabb!

Azért mégis jó volt itt benn lenni! Két nap alatt is mennyi minden tud ebben a házban történni! A szegény Simkó bácsi meghalt ugyan, de az öreg vesebajos nő a 6-os szobában már sokkal jobban van, nemsokára haza is mehet. S tegnap először bejött már Soltész doktor is az operáció után; kicsit halvány volt, de nagyon vidám. Hajdúnak egy nagy furunkulus nőtt a nyakán, nagyon fáj neki és nem viccelt most, inkább folyton panaszkodott, nagyon nevetséges volt így. Azt a szép, világoskékszemű leányt, aki meztelen mellekkel járt a folyosón, tegnap átvitték a szomszédos elmeosztályra. Ez volt a legszomorúbb hír, Kasper valahogy egész ijedtem fogadta. A köpcös Vajda doktort elhelyezték innen, már nem is fog többé bejönni. Kaszab Sári mesélte, hogy egy érdekes gyógymódba fogott, egy híres pszichoanalitikushoz fog járni háromszor hetenként, aki aprólékosan kianalizálja őt. Nagyon hosszú dolog ez, legalább félévig eltart, s közben nem lehet abba hagyni, mert az borzasztó veszélyes. Kaszab Sári sok verdrengoltságot érzett magában, az

orvos mingyárt látta ezt és nagyszerű dolgokat mondott neki már az első viziten. Kaszab Sári ezentúl kizárólag freudista műszavakat használt.

Az adjunkttal való találkozás azért egészen máskép esett, mint Kasper gondolta. Kovács Mancsi szaladva jött a laboratóriumba, hogy itt a prof! nagy vizit! Mindenki kapkodva szedte össze dolgait s szaladva mentek a kórterem felé, ahol a vizit kezdődött. Így hát Kasper láthatta az adjunktot, de az nem látta őt. Ugyan láthatta volna, de nem nézett rá. Kasper tűnődve vizsgálta vonásait, egészen meglepőnek találta, s nagy örömet érzett, hogy most valóságból tudta pótolni, amit memóriája oly érthetetlenül elveszített. Erősen figyelte arcát, minden ideggel meg akarta jegyezni vonásainak egyéni különösségeit, minden apró jelet, hogy többé el ne tűnhesen emlékezetéből. Ebben az igyekezetben kissé háttérben maradt csalódott szomorúsága, hogy az adjunkt most époly kevéssé törődik vele, mint azelőtt. Ha ez a szomorúság jobban előtérbe kerül, Kasper le is intette volna, mert mit érdekelte őt most már, hogy az adjunkt törődik-e vele? Ez az egész dolog egy fatális tévedés volt, ő nem szereti az adjunktot, nem, egyáltalán nem! Ő egy nagy szellemet szeretett s az adjunkt négy szemközt minden inkább volt, csak nem szellem! Igen, ő közletről voltaképp nagyon ellenszenves és nagyon érdektelen! Nehéz róla elhinni annak, aki így a klinikáról ismeri, hogy az adjunkt-nak tulajdonképpen semmi érzelmi élete nincs, nincs semmiféle viszonyban az emberekkel, mert viszony alatt ő e szónak csakis közkeletű értelmezését ismeri. Az adjunkt közletről nagyon szegény ember!

Persze, itt a klinikán, ez valami egészen más dolog, valami lényegileg más, különösképp. Most is milyen csodálatos az arca, milyen lelkes és szuggesztív. Ahogy a betegre néz! milyen jelentékenynek látszik most mégis! Mennyi mindent rejtenek és ígérnek szavai, e rövid, gyors, utánozhatatlan szavak. Egész különös légkört tud teremteni maga körül! Tagadhatatlan, hogy hatása van minden emberre, rendkívüli hatása.

Igen, igen, de ehhez Kaspernek már semmi köze. Az adjunkt érdekes embernek látszik, ennyi az egész, emiatt ő már nem fog többé nyugtalanodni. Az érdekesség nem megfogható és semmikép sem megszerezhető valami, főleg: szerelemmel nem megszerezhető. Kivált, ha valaki szerelem alatt egy érthetetlen és körülírhatatlan lelkiállapotot ért. Az adjunkt nem széplélek, nem, igazán nem! Ő realista s csak olyasmi érdekli, ami precíz szavakkal leírható, ami körültapintható. Igen, csak naturális szavai vannak. Minden-minden, amit gondol, észlel, tesz és kíván: a fizikai fogalmak határozott és egyszerű szavaival mondható el. Mi dolga lehet ilyen embernek övele, aki oly keveset foghat fel a test dolgaiból s oly sokat foglalkozik lélekkel! Két világ ez, hidak nélkül, csak a hamis és kerítő ösztönök ostoba tévedése hajthatta egymáshoz őket!

Az adjunkt most váratlanul utat nyitott magának az ágytól, ki akart menni valamiért. Szokott nyers mozdulattal toltta el útjából az ágy körül tömörült testeket, nagy kezével Kasper vállát is megfogta és erélyesen nyomta őt félre, — nagy indulatai előtt senki sem mozgott önszántából elég gyorsan, az akadályt taszítani kellett s aktíve elhárítani.

Nagyon különös volt ez, hogy az adjunkt megfogta őt. Kaspernek olyan érzése támadt, hogy neki ugyan semmi köze az adjunkthoz, de teste valahogy mégis fölismerte ezt az érintést, ismerősnek ismerte föl, egy pillanattig összetartoztak, az ösztön nem törődhetett társadalmi kétszínűségekkel s az érintést kétségtelen előzményekhez kapcsolta. Csak-hogy ez mégis csak olyan volt, mint süket kagylóba beszélni. Ezekről az érzésekről az adjunkt megint nem tudott semmit, a Kasper válla nem mondott neki semmit, ujjainak nem volt ismerőse, — csak tárgy volt az útban, s elhárítandó akadály. Olykor egy taszításban is rejtőzhet gyöngédség. De itt nem volt szó semmi gyöngédségről.

12.

Két hét sem múlt el az adjunktnál tett látogatása óta, és Kasper lelkiállapota emeletnyi mélységeket zuhant vissza az eredeti állapot felé. Szíve, agya és idegzete mind nagyobb tért hódított vissza a régi imádatos álmok számára, s mind kisebb térre szorította a profán emlékezést, emlékezést a vad és félelmes szerelemre. Hogy az adjunkt haragszik-e rá, Kasper semmiből sem tudhatta meg. Az adjunkt nem törődött vele, nem bántotta, de nem is vette észre, s ha néha a folyosón négyszemközt is találkoztak, kurta jónapot szócskát dobott feléje, — mindent éppen úgy, mint azelőtt. Nem volt olyan finom patika-mérleg, amivel csak egy hajszálnyi különbséget is mérni lehetett volna, Kasper megint üveg volt, vagy levegő, amin át lehetett nézni s amivel sohasem kellett számolni.

Milyen kicsi, milyen senki volt Kasper őhozzá képest, milyen nehéz volt az a pillanatnyi fölényt még hihetőnek tartani. Semmi nyom, semmi visszhang, semmi kapcsolat nem őrizte már annak a délutánnak valóságát, s amit Kasper megmentett józansága mégis elfogadott még, az a valóság is milyen más szint kapott azóta! Már nem merte gondolni, hogy az adjunktának nincsen érzelmi élete, s nem merte hinni, hogy ő gazdag és komplikált lélek. Nem, az adjunkt telve van nagyszerű és egészséges erővel, amit ő nyomorúságos és hitvány kis fizikumával megítélni sem képes. S a lelke? — az is beteg és nyomorúságos! tele utálatos, ványadt és erőtlen képzelődéssel. Micsoda eszelős és elvakult mánia volt képes elhitetni vele, hogy joga van az adjunktot bármiben is lenézni vagy lebecsülni, mert korcs idegei másfajta csók-ról képzelődtek!

S az adjunkt, mintha felelni akart volna gondolataira, mintha még mélyebbre akarta volna nyomni őt önmegvetésébe, — újabban különös előszeretettel mutatta ki megvető ellenszenvét minden lelki nyavalygás ellen. Kasper ugyan nem merte volna hinni, hogy az adjunkt egyetlen szótagot is kiejtene az ő kedvéért, mégis úgy tűnt föl sokszor, mintha az adjunkt neki, a csoportban személytelenül álldogálónak okulására hangsúlyozná érzelmeit. Áthatóan okos és hideg tekintetét nyugodt várakozással szegezte a hozzá szóló orvos vagy beteg arcára, de ha azt elragadta valami hév, vagy valami csalóka fénye az oktan fantáziának, az adjunkt rögtön elejtette szeméből az ostobát, ki henye semmiségekre merte használni az ő figyelmét. Úgy tett, mintha meg sem értené, miről van szó, de ily

együgyűség nem is érdemelné megértését. Arcán ilyenkor rögtön megjelent az a maróan irónikus vonás, az ajkait bezáró két éles vonal megvetéssel rándult, s úgy hagyta ott a fecsegőt, mondata közepén. Góg volt ebben a megvetésben s egy biztos gazdagság eleven tudata. Amiről ti, romlott idegű félemberek fantáziáltok, az nincs! Ha volna valóságatok, nem kellene nyálas ábrándokkal rontani magatokat, de nektek nem adatott meg a valóság öröme. Amivel körülbűvölitek magatokat, az szegényes pótlék csak, szánalmas pótlék a tüzes valósághoz képest. *Én valóság vagyok*, a megtestesült realitás! Ami nektek nyers és primitív hús, az nekem komplikált csodák sorozata. *Én látok, ti képzelődtek*. Én tapasztalok és ti fecsegték. Micsoda oktalan agyrém hinni, hogy a lélek érdekesebb a testnél! — Ezt mondták az adjunkt szemei és Kasper megטיפort álmokkal húzódtott össze előtte, alázatosan odaadva kincseit s meghódolva a Realitás hatalma előtt.

Valóban különös volt az, ahogy az adjunkt a test minden dolga iránt érdeklődött. Ismerte a legrejtettebb s legmisztikusabb szervek működését, a csukott és áthatolhatatlan testen át oly jól ismerte, oly pontos előrelátással, hogy szinte boszorkányos volt, már nem is tudásnak látszott, hanem valami extázisig fokozott művészi ösztönnek. Ha diagnózist csinált valami komplikált rejtélyes kórt kutatva, a vizsgálat közben arca úgy elváltozott, mint a megszállottaké. Kitágult, s valami végtelenre feszülő tekintetében csak lélek látszott, messze szállva a kevésre képes, nehézkes test fölött. Mindenkre úgy hatott, mintha természetfeletti erők uralkodnának benne, s vezetnék földi ésszel nem követhető tudását. Nem, ez a

transzszzerű állapota reális szavakkal le sem volt írható, s mágikus erőit semmiféle szerves sejt jelenléte nem indokolhatta. Soltész doktor mondta egyszer róla, az adjunkt *a legnagyobb költő — a költészet elleni harcban!*

Csodálatos paradoxon volt ez: e természetfelettinek látszó erők csak a test titkai előtt szállták meg őt. A lelki és szellemi világ dolgaitól teljes közönnyel fordult el, ha a tüneteket nem kimutatható szervi elváltozás okozta, vagy a fájdalmat nem testi betegség, — akkor az adjunkt hirtelen mozdulattal ejtette le a sztetoszkóp kagylóját, és minden érdeklődése megszűnt egy perc alatt. Mintha azt mondaná: ez nem tartozik rám! ez más szakma, semmi közöm hozzá, nem érdekel! A lelki zavarok legkétségbeejtőbb eseteinél sem próbált sohasem segíteni — tegyék vizes lepedőbe — mondta legfeljebb, valami elhárító, kissé megvető mozdulattal. — Nem értek lírai kezeléshez! — mondta gúnyosan, és részvétre nem volt ilyenkor bírható. De még ha nem is betegségről volt szó, csak valami lelki bajról, baráti körben, vagy kollégái közt, mikor vigasztaló s biztató szót vártak tőle — az adjunkt arcán rögtön megjelent az az elutasító vonás, s gyakran valami naiv és egyszerű kifejezés is, mint mikor olyanról kérdeznek, amit nem ismerünk, mint mikor az ember egy gazdag kertből váratlan egy magas falhoz ér, mely nem mond semmit s nem vezet sehova. A test funkciói s még kóros elváltozásai is valami kemény logika s matematikai biztosság csalhatatlan világában mozognak sejtről sejtire, kiszámíthatóan s tudománnyal előreláthatóan. De a lélek egészen ostobán cikázik ide-oda, érdektelen dolog ez, s csupa hiábavalóság.

Borzasztó volt, hogy ezt el kellett hinni, e helyiségekben még a levegő, a levegőnek is az adjunkt parancsolt itt! még a levegő is azt árasztotta, hogy nincs! nincs! nincs fájdalom testi ok nélkül! Kasper vitatkozott az ellenséges levegővel, az adjunkt szavak nélkül beszélő arcával — hiszen én is orvos vagyok, más elvű orvosok is vannak! De a levegő erős volt és gúnyosan leckéztető: orvos vagy, ez annyi, mint beavatottja a legreálisabb tudománynak; miért tévelyegsz mégis magadban, hisz nincsenek titkok és fölfedezetlen mélységek, minden síma és egyszerű és kézzelfogható. Próbálj csak okosan végére járni a dolognak, légy bátor és kegyetlen magadhoz, ne rejts el semmit és ne nyomj el semmit és igyekezz már végre *nevén nevezni a dolgokat!* Olyan szerelem, amivel te vesződsz, ostoba nyavalygás! Lássuk csak — szerelmes vagy, s feldúlt lelked fenekéig, jó — de mi a szerelem? Vágy, hogy egyesülhess azzal, akit szeretsz. De vigyázzunk csak, egyesülni: ez nem holmi kifejezhetetlen és bizonytalan misztikum, nem, ebben a szóban semmi komplikált-nincs! Egyesülni: ez precízen és félreérthetetlenül egy egyszerű testi processzust jelent. Szerelmes vagy és egyesülni kívánsz vele? — nem! nem! — alig bírta végig-erőszakolni a gondolatot, ellenkezése egész testén felfodrozott, mint megcsapkodott víz.

Az egyenlet valahol hibás! — vitatkozott az uralkodó realitással. Tény, igen, tény, hogy szerelmes vagyok! Minden csepp véremmel csodálom őt! minden idegszálam csak róla gondolkozik! s a lelkem! a lelkem csak őt ismeri, életem alszik, s csak jelenlétében ébred tudatra. De nem kívánok egyesülni vele! Szeretném, ha karjába venne, mint egy

gyermeket és megóvna engem a szörnyű világtól. Szeretném, ha gondolataimat kioldozná, szeretném, ha rendet parancsolna a bennem háborgó káoszra! De nem kívánok egyesülni vele! Nem tudom mért, de nem kívánok! *Kevés nekem!* Vágyaimhoz és felhőkig csapkodó képzeletemhez ez a kielégülés tragikusan ostoba! *Nem azonos!* — sikoltott ráébredve a különbség tengerére, mely szerelme, s a kielégülés szánalmas módja közt háborgott. — Az én szerelmem a legszebb, amit az élet adhat, tündöklő, mint az Isten-ség fényességes tornya! s lehetséges, hogy az egész világ jóllakott vigyorral tévessze össze a dolgokat? Hát lehetséges, hogy két és szerelem *egyazon* dolgot jelentse nekik?

Váratlan és ijesztően egy egészen új hang kelt most lelkében. — Itt kellene őt megcsókolnod egyszer! itt, amikor nem az állati kéjre vár, hanem a szellem magas uralma tartja igában! Itt megtalálnád azt, amit oly kétségbeesett sóvárgással keresel! Itt nem nyúlna piszkos ujjakkal hozzád, nézd, nézd a szemeit! az illanó és rejtőző és megfoghatatlan igézet e perc varázsában *utólérhető*...

Kasper iszonyú rémülettel hallgatta ezt a hangot. Nem úgy jött e gondolat, mint hirtelen ötlet, mely elszállhat gyökér nélkül. E gondolat régen élt már! Csak rejtőzött előtte, lebukva a tudat szoros kapui alá, s most úgy merült föl, mintha csak tájékozódni akarna... Mintha hajlandó lenne ellenkezés esetén újra elsülyedni... s várni, alkalmasabb percre várni! De nem hajlandó megszűnni.

Kasper fogai összekoccantak a rémulettől. Úgy érezte, hogy valami idegen akarat munkál benne, mely fölött nincs hatalma. Hát-rálni kezdett az ajtó felé, páni félelemtől

üzve, s hirtelen csapott az elért kilincsre. Az adjunkt most utána nézett, utánadobta felvillanó tekintetét, mint egy ütést. De Kasper már kint volt az ajtón, a szemek a nyakán ültek és kergetni kezdték őt, végig a hosszú, csendes folyosókon.

13.

Minden kórteremnek megvolt a maga cselédkönyves orvosa, ezek, mint intézeti szobafőnökök, a betegek, szolgák és ápolónők legalacsonyabb, de legnagyobb hatáskörű fellebbvalói voltak. Minden hiba, ami hőmérőzés, láztáblavezetés, pulzusszámolás, gyógyszerkiosztás, vagy a leltári tárgyakkal kapcsolatban történhetett, őket terhelte. A mulasztást általában az ápoló apácák követték el, mert a munka nagy részét nekik kellett csinálni, de mégis az orvos felelt érte. Ilyen dolgok kiderülésénél az apáca szenvtelen arccal állt, mintha csak ruha volna, felelőtlenül.

A hatos kórteremben, ahová Kasper volt beosztva, egy gyógyszereszekrény is állt, noha a betegek napi orvosságait a klinika gyógyszerertárából kapták, hirtelen szükség esetére mégis tartottak kéznél is gyógyszereket. E szekrényben leginkább csillapítók voltak, erős mérgek rohamok, szívgyöngeség és hirtelen föllépő kollapsus elhárítására. A gyógyszereszekrény szigorúan elzárva állt s kulcsát az orvos őrizte, teljes felelősség tudatában.

Kasper egy nap váratlanul arra kérte az ápolónővért, hogy a kulcsot ezentúl tartsa ő magánál. Valami szomorú zavarodottság volt arcán, a nővér habozva s csodálkozással nyúlt a kulcsért, mert ennek átadásában valami

hatalomfeladás ténye is rejtőzött. De a doktornő megkönnyebbülten lélegzett, mintha a kulcs iszonyú súly volna, melytől most végre megszabadult.

E dolognak pedig az volt az előzménye, hogy Kasper újabban minden érthető ok nélkül s minden józan akarata ellenére különös vágyódást érzett a mérgek iránt. Ez is régebben készülődött már benne, s tegnap, mikor egy rákos betegnek injekciót akart adni s a szekrénybe nyúlt egy strichnotonin-fióláért, véletlenül a morfium-ampullákat tartalmazó doboz akadt kezébe. Ekkor valami sötét és fenyegető hang azt sugallta neki, hogy vigye haza ezt a morfiumot. Ijesztő pillanat volt. E kívánság parancsa nem az agyból jött, hanem valami süket és ragacsos mélységből. A hang heccelődő volt, mintha tudná, hogy nem fognak engedelmeskedni neki, de fenyegetést is rejtegetett alattomosan, mint forradalmár, ki eszméinek eljövendő uralmára céloz. Már mind világosabb lett, hogy Kasper lelkében egy másik is él és dolgozik és külön akaratra tör. Olyan volt, mint magzat anyja méhében, kinek létéről már régebben voltak szorongó sejtelvei, de e percben létezése már kétségtelenné vált, mint magzaté, mikor elsőt mozdul.

Kasper nem akart meghalni, életösztöne kétségbeesetten tiltakozott az elmúlás gondolata ellen. Az a másik pedig valami meggyőző és rémületesen szuggesztív mosollyal ült benne, szavakat sugott, és mint színes, kíváncsi cukrot, csillantotta szemébe a mérreg hideg kis üvegeit. Mi lesz, ha egyszer hinni fogok neki? — gondolta felvacogva. — Micsoda szörnyű átok ez? Lehet, hogy az ember saját magában hordja gyilkosát? És senki

sem védhet meg tőle, sem a jól berendezett társadalom, mely csak külső ellenségtől véd, sem a család erőtlen szeretete! Az ellenség belülről szövi fondorlatait, s mint kaján hipnotizőr, önnön kezünket használja föl ellenünk!

Kasper esténként, ha elvált családjától s hirtelen magára maradt azzal a másikkal, oly segélytkönyörgő rémülettel nézett eltávozó anyja után, mint aki rejtőző orvgyilkossal marad egyedül, védelem nélkül.

De a kulcs most már az apácánál volt, s elérhetetlen. És mi lesz, ha kérni fogom tőle? Követelni! Jogom van hozzá! — Kasper utánafutott a nővérnek, meggondolatlan idegességgel kívánta tőle, hogy a kulcsot ne adja oda neki, akkor sem, ha kérné, ha követelné, akkor sem! Ígérje meg, hogy nem adja vissza semmi áron! — A nővér bámulva nézett rá, egész megrőkönyödve: kérem, tessék megnyugodni, nem adom oda.

Ez most párnapi nyugodt életet biztosított. Mit csinálhatna borzasztót? Átvághatná a nyakát, de nincs olyan kése, nem férhet ilyesmihez. Persze, az emeletről is le lehet ugrani, de azt mondják, aki szédül a magasban és ilyen kísértései vannak, az nem fog sohase leugrani. Úgy látszott, a veszélyek megnyugtató módon elhárulnak; mire a torlaszokat el tudná lökni, talán már föl is ocsúdik pillanatnyi örültségéből. Ó Istenem, hogyan lehet azt képzelni, hogy az ember egy egyszerű egység önmagában! Mennyi minden van belül az egységet színlelő arc mögött! Hány szédítő bukfencet kell vetnünk, gerincünket mily hihetetlen szögekben megcsavarnunk, csak-hogy a szigorúan reális világgal elhitessük: hogy ami egynek látszik, az valóban egy!

A klinika földszintjén volt a röntgen-terem, ez a legkülönösebb és legmisztikusabb helyiség. Kasper szerette ezt a helyet, kicsit borzongva, de szívesen jött, ha valamelyik betegét ide kellett kísérni, s a helyszínen megnézni átvilágított belsejét. A test, a csúf, együgyű és primitív test a röntgensugarak vetkőztető boszorkányfényeiben egész érdekessé vált, látszott a naivul összehúzódó szív, buzgó pumpázgatása közben, a finomrajzú tüdő, amely olyan volt, mint valami japán kép. S a csontváz ijesztően kirajzolódó vonalai, ijesztő tulajdona egy gyanútlan s megijedt embernek. Olyan volt a szoba is, mint kísértetek háza, félelmes és különös állványokkal, vastagon besötétített ablakok vak nyomaival és a föl villanó, zúgó, csattogó kísértetfénnel; a valóság e birodalmában minden az irreálist idézte.

A röntgen-teremből egy kis szoba nyílt, a kvarcoló helyiség, átható, fejfájdító szag volt itt mindig, az áramló ózonnak szaga, amely különösképp nem volt kellemes illat, inkább bűzhöz hasonlított. Innen nyílt a sötétkamra, ahol a röntgen-felvételek előhívása történt, hatalmas fixáló és előhívó tálak álltak itt sorban a pultszerű asztalon, vörös és sárga lámpák és folyóvízes csapok a falban.

Kasper egy tüdőbajos betegének lemezéért nyitott be ide, nagy kiáltozás fogadta, mert éppen előhívóban volt a lemez s a kinyílt ajtó fényt bocsáthatott rá. Egész sötét volt itt első pillanatra, később már látni lehetett a körvonalakat a rubinvörös lámpa halotti sápadtra festő fényében.

A két fiatal röntgen-orvoson kívül, akik

röntgen-felvételeket hívtak elő, egy idegen alak is volt a szobában, ő is előhívást végzett egyik tálban. Kasper most megismerte: az író felesége volt, aki hónapok óta itt lakott a klinikán beteg férjével.

Mikor a lemezek a fixálóba kerültek, kigyúlt egy világosabb sárga fény. Kasper érdeklődve közeledett az asszonyhoz, megnézni, mit csinál. Nagyon unatkozott itt a klinikán, s unalmát fotografálással űzte el. Rengeteg fölvételt csinált az uráról, ágyban, fotelben, orvosok közt és a folyosón. Az asszony a sárga fény alatt kópiákat húzott le a kész lemezekről, s a mechanikus úton lötyögtetett tál hullámai alól egyszerre csak az adjunkt arca nézett a megdőbbent Kasperre.

— Úgy-e, milyen jól sikerült felvétel ez az adjunktus úrról? — felelt az asszony a Kasper ijedten kérdő tekintetére. — Nagyon érdekes fej és sikerült őt jellemző pózban elkapni.

Hát igen, ez a kézenfekvő és reális magyarázat. A lényeg más. A lényeg az, hogy az adjunkt mindenütt ott van, s a legváratlanabb helyekről ront rá. Most már nem is ő fut az adjunkt után, csak fut, fut nyugtalanságból és futása mindig keresztezi az adjunkt utait. Százszor is látja naponta, de láthatná egyszer, ez egy porszemnyit sem változtatna a kettőjük közt tátongó tűrhetetlen helyzeten. De nem, ez a tűrhetetlenség nem is kettőjük közt van, ez csak egyedül Kasperben van, benne magában, mint féreg rágása, kínzó és csillapíthatatlan.

Kasper most a viviszekciós terem előtt haladt el, az ajtó nyitva volt, látni lehetett a különös vascasaváros állványokat, e vázak formáján látszott, hogy kínzó karmaik és vas-

csuklóik közé kutyát vagy nyulat szoktak béklyózni, az ür, melyet a vasak körülírtak, efféle állatok formáját rajzolta. Egyik szögletből gyenge vinnyogás hallatszott, bebugyolált hasú kutyák feküdtek miniatűr pricceseken. A klinika egyik törekvő ifjú orvosa a professzor feledésbe merült kísérletét ásta fel a multból, igen, kell abban lenni valaminek, hogy az alkáliával borogatott seb gyorsabban gyógyul! — Aljas stréber! — mondták a kollégák — hízogó gazember! és utálkozva nézték a nagyjövőjű kísérletezőt, ahogy szorgalmasan váltogatta a lúgos és sósavas borogatásokat a vonyító kutyák felvágott hasán. Csak Hajdú doktor védelmezte a dolgot — van ebben a dologban valami! és vörösen virágzó furunkulusaira tüntetőleg rakott fel szappanból formált tapaszokat — lévén a szappan is alkália.

A lépcsőház felé az alagsorba vezető úton hosszú ketrecekben szorultak az eleven kísérleti anyagok. Régebben Kasper valami önzetlen emberi jóságnak is tudott hódolni s gyakran vitt le csontokat s cukrot a szomorú raboknak. — Kár sajnálni ezeket! — mondta szolga őrizőjük, — csupa félig éhendöglött kóbor dög ez! itt enni kapnak, direkt szeretnek itt lenni! az a kis bacillus, meg operálás nem fáj nekik, előbb mindig el lesznek bódítva! — Kaspernek régebben volt egy kis kedvence itt, egy elfajzott korcs foxi, fehér szőréen szeszélyes foltokkal. Kétségbeesetten igyekvő farkcsóválással fogadta mindig a leányt, elszánt szeretettel függesztve rá láztól csillogó kedves barna szemét. Már régen mártírhalált halt a tudomány oltárán, Kasper azóta nem jött ide.

A lépcsőfordulónál Köhlerrel ütközött ösz-

sze, aki szaladva jött az emeletről.

— Mindenhol kerestem már! Kérem adja ide a gyógyszerszekrény-kulcsot! A 6-osban sürgős digitális-injekciót kell adni annak az új vitiumos nőnek.

Kasper riadtan verdeső pillákkal nézett a lihegő kollégára. — A gyógyszerszekrény-kulcs? Az nincs nálam. Sixta nővérnél van, tőle kérje.

15.

És Kasper újra itt állt az adjunkt ajtaja előtt, a hidegen csillogó réztábla előtt, melynek merev, holt anyaga keményen fogta az adjunkt eleven nevét.

Most üres volt a várószoba, ez nagyon rossz volt, mert az öregúr s a kislány sutogó mamájával beletartoztak ebbe a szobába. Az üresség, amit Kasper talált, rossz ómenként hatott, — hogy itt azóta megváltozhatott valami, olyan volt, mint a világrend változása.

Sokáig ült itt, bábszerűen dermedt testtel húzódva meg egy nagy fotelben. Nem mert mozdulni, még lélegzeni is csak apró, elnyomott mozdulattal. De szemei egyre jártak köröskörül a szobában, az ablakok most nem voltak elfüggönyözve és Kasper meglepetten látta, hogy egy udvari szobában ül, melynek ablakai arra a keskeny kőpadlójú gangra nyílnak, melyen keresztüljutni oly szédítő és félelmes volt.

A szomszédos szobából halk nesz hallatszott át, edénycsörgés, egy villa koppant tompán a tányér porcellánján és lehalkított beszéd szűrődött át a csukott ajtón. Egy idősebb nő hangja volt ez, meg egy kamaszfiú

mutáló hangja — talán az anyja és öccse? — találgatta Kasper. A csukott ajtó rejtélyesen érdekessé tette a láthatatlan beszélőket.

Hiszen nem is szeretem! — riadt fel vára-
kozásában — rémülettel érezve szívének si-
vár ürességét. — Mit akarok itt? micsoda té-
vedés hajszolt ide? ó, micsoda tévedés...

Egy fürdőprospektusban lapozgatott, ké-
pek voltak benne, csábos tengeri táj, pompás
erkélyek és terraszos francia kert, pálma-
és olajfák és ciprus, oszlopos márványkor-
látok a szédítő mély táj fölött, mint régi fran-
cia képeken.

Nem, ez nem szerelem. A szerelem gyö-
nyört kíván, megrázkódtatást, váratlan meg-
lepetések izgalmait; nyugalmat nem kíván a
szerelem! Micsoda mániákus képzelődés,
hogy nyugalmat remélsz tőle? Nyugalmat
csak *önmagadtól* kaphatsz — súgta nagyon
mélyről egy sötét hang — csak *önmagadtól!*
— tagolta vésztjóslón, mint fenyegetést. Nyil-
ván egészen rossz utakra tévedt, gonosz kö-
rökbe, melyek csak önmagukba futnak. Nem,
saját magától nem kaphat nyugalmat — de
az adjunkt ígérte ezt! Szeme, hangja, egész
lényé hipnotizálva ígérte a nyugalmat, se
tett, se szó nem hazudtolhatta meg, tekinteté-
nek ígérete erősebb volt minden tapasztalás-
nál. A tapasztalás különben is primitív igaz-
ság, csak egészen egyszerű dolgokat mér. A
dolog megváltozhat, hirtelen, ok nélkül, ta-
pasztalás ellen is. Könnyen lehet, hogy va-
lami százszor is feketének látszott, s egy-
szerre minden látható ok nélkül fehérre vá-
lik. A sors kergette eddig, szennyes ütések-
kel — de egy kiszámíthatatlan perc varázsa
égig emelheti! Az ígéretnek, mellyel az ad-
junkt titkosan magához vonja őt, mélyebb ér-

telme van, s nagyobb ereje, mint nehézkes, durva ténynek — nem lehet lemondani erről, pusztán mert kínzó utak vezetnek feléje! Így talán jó? Mi rosszabb jöhetne annál, ami van!

Az ablak előtt siető alak haladt el, Kasper megismerte az adjunktot, s szíve, mint megperdült dob, várta a kulcs megcsörrenését a zárban. Már hangját is hallani lehetett, mintha kérdezne valamit, de ép szó nem ért füléig. A léptek most távolodtak, s az adjunkt szobájával ellenkező irányban haltak el. Sokáig csönd volt, rezzenés nélküli, süket csönd, mintha az idő is megállt volna. Végre távoli ajtó csikordult, az ismerős léptek végigdobogtak a lakáson, mint eleven szív. Halatszott, hogy most szobájába megy, bútor recsent, papírcsörgés s egy kihúzott fiók nesze szűrődött ki a falon át.

Hirtelen kinyílt az ajtó, szélesen fölhasadva, s keretében ott állt az adjunkt sötét ruhában, félkézzel eltolva magától a lehulló drapériát. — Átöltözött! — villant át Kasper agyán, mint beteljesült félelem. Igen, megint csupa idegen holmi lesz rajta, más ruha, más ing, mint a klinikán, s mindez csak azt fogja hangsúlyozni, hogy ez az ismeretlen ruhákban mozgó férfi *nem azonos* az adjunkttal.

Felugrott, de nem mert közeledni; úgy állt, mint akit üldöztek, már elérték és nem gondolhat tovább menekülésre.

— Ma nem érek rá! — kiáltott fel az adjunkt, mikor megpillantotta őt; arcán boszús meglepetés látszott, hangja nyers volt és türelmetlen, de szeméből kilátszott az a furcsa, naiv egyszerűség is.

Igen, még ez is lehet, hogy egyszerűen kidobják, mint tolakodó idegent. E megalázás

elszántta tette, mint akinek nincs már veszténivalója.

— Csak egy percig hallgasson meg! — könnyögött hozzá és lassú, félős léptekkel közeledett. — Nem fogom sokáig zavarni, csak egy szót engedjen...

Az adjunkt fel- s lesepert rajta szemeivel; úgy nézett azzal a sértően objektív tekintettel, mintha tárgyat nézne. Aztán vállat vont s szobája felé intve, beparancsolta őt maga előtt.

— Üljön le! — kiáltott rá gorombán, s Kasper most úgy érezte, hogy ez az a mumus-hang, mely ijesztőnek akar látszani, de azért nincsenek rossz szándékai. Az adjunkt is leült íróasztala elé, tárcájából cigarettát vett ki, egyet szájába vett s egy másikat hirtelen mozdulattal Kasper fogai közé dugott, anélkül hogy ránézne. Kasper elpirult a boldog örömtől. Ez a bizalmasság, hogy kérdés nélkül ad neki cigarettát, mellőzve az idegnek közt szokásos udvariasságot, éppen ez az udvariatlanság egész váratlan boldogsággal töltötte el őt. Az adjunkt hiába kiáltott rá oly durván, azért szívében mégsem haragszik rá! Úgy tesz, mint némely apák, akik erőltetik a nyers szigorúságot, de arcuk elárulja a rosszul rejtett gyöngédséget.

— Hát mondja meg végre, mit akar tőlem? — kiáltott most az adjunkt nyers indulattal. A leány ijedten figyelte kemény hang-súlyát, talán mégis csak valóságos harag ez! A helyzet mégis komolyabb és reménytelebb, mint előbb látszott!

— Tudom, hogy haragszik rám... Joggal elkergethetne! — kezdte halk hangon, s örömmel érezte, hogy könnyen oldódó szavakkal telt a torka. Mintha egy nehezen járó rozs-

dás ajtó indult volna meg hirtelen, olajos, puha akadálytalansággal.

— Ha el tudná felejtetni... azért jöttem, hogy megmondjam... — Kasper felsóhajtott, a könnyű szó most mégis elnehezült s elakadt egy pillanatra, — hogy megmondjam... tehet velem, amit akar...

Napok óta ezt a dolgot úgy fogalmazta magában, hogy: a magáé akarok lenni, a kedvese akarok lenni! — De valahogy így ezt képtelenség volt most kiejteni, nagyon színpadias szavak voltak.

Kívülről csengetés hallatszott; valaki bejött a szomszéd szobába, új beteg. Az adjunkt még nem felelhetett szavaira, egy pillanatig egymásra néztek. Aztán hirtelen megfogta Kasper kezét s az előbbi darabos bizalmassággal kihúzta őt a szobából, másik ajtót nyitva, egy ismeretlen szobába tolta őt.

— Várjon itt! — mondta, s választ se várva, rácsukta az ajtót.

Ebédlő volt ez, innen hallatszottak előbb a hangok. A leány gyámoltalanul nézett körül. Ételszag volt itt és kínosan kispolgári atmoszféra. A szoba közepén asztal állt, kopott lábain brunolin-javítások nyoma; vedlett, szőrekopott gyári szőnyegen állt, kirojtozódott, fakó mokett-takaróval leborítva, közepén nikkelezett, virágkehelyforma fémholmi, álezüst négy gömblábacsán lebegve, rózsaszín üvegtölcsér nyúlt ki belőle, bazári művirágot tartva büszkén. Fonott nádtámlás székek álltak körül pedáns rendben, siváran és nyomorúságosan. Az ajtóval szemközt kredenc bámult a váratlan idegenre; fája kopott és bizonytalanul világos, erezetében régi ételek emlékét őrizve láthatatlanul, két ajtaján hólyagos kék üveg, elrejtve belsejét; pa-

pírvékony rézveretdísz, behasadt szélekkel.

Két ablak volt a szobában, csüggedt, sötét függönyök alól pislogva, köztük dívány állt, régimódi, a szecesszió remeke, szőnyegtámlája fölött faragott etazsert emelve, a két etazsert boltíves kis fülke kötötte össze; itt egy nipp állt, miniatűr medence műmárványból, párkányán galambok, velencei tömegáru, de az időtől elmaradt dívány büszkén fitogtatott ékessége.

A falakat két nagy kép foglalta el, pompás vastag aranyrámában, háromszínnyomásos reprodukciók: egyik egy 'szép kastély kapujában csókolódzó szerelmes pár, mögöttük díszesen felkantározott harci mén. Kasper közelment a képhez: Búcsú! volt aláírva. A másik kép a viszontlátást 'ábrázolta, megint csókkal, az ifjú itt férfias szakállt hordott, s a hölgy kötényes szobalány kosztümje helyett dekoltált empire selyemruhát.

Kasper az ablakhoz lépett és szorongó szívvel nézett le az esőtől nedves szürke uccára. Láta a szemközti házat, ahol annyiszor állt, sóvárgó szemeit állhatatosan függesztve a zárt és titkolódzó ablakokra. Egész vízió volt ez, szinte sajátmagát is látta állni a kapu alatt, látta félénken meghúzódó alakját, esengő szomorú szemeit, látta magát önmagával szembenézve, rémülten lépett el az ablaktól, egy szék szélére ereszkedett, bátortalan s fárasztó mozdulattal.

Milyen hihetetlen, hogy ez itt az adjunkt otthona! S ő itt van, egy már kimondott szó rettenetes felelősségével. Szorongva gondolt az elkövetkezendő percekre, mit fog mondani, mit mondhat és mi történhetik vele?

Kasper már előszedte minden józan eszét, s

igyekezett úgy bánni önmagával, ahogy egészséges világnézetű orvosok kis hisztériákkal szoktak. A nyugtalanság már kibírhatatlan volt. Valamit tenni kell! Kár ezért a sok izgalomért! Hiába, a szerelem útjai egyformák! Ő nem terelheti új utakra, s nem változtathat évezredes dogmáin. Nincs itt szó szabad szépségekről! Végig kell vállalni előírás szerint. S az ellenszenv, az irtózat, a menekülési vágy? Igen, ezt minden szűz így érzi először! Azért mindegyik túlesik rajta. Nem lesz ilyesmiből tragédia! Utólag nevetni szoktak a dolgon. A szükséges nyugalomhoz nem kell más, mint most ezt az oktalan irtózatot legyőzni! Ha annyi nő kiállta, te sem fogsz belehalni! — mondta most magának idegenül nyers hangon.

Lelkiállapotában ez a gondolatsor már hetek töprengéseinek végeredménye volt. Az örület botrányos tettekre sugalmazó kísértései elől valami normális és szokásos cselekedet kívánságát szorították benne felszínre a létért küzdő ösztönök. A klinika folyosóin való izgatott futkozásai közben, az adjunkt felbukó és eltűnő arcával kergetőzve, e gondolat először így jelentkezett: ha a szeretője leszek, meg fog változni irántam! Ekkor a szerető szó nem jelentett semmi ijesztőt, a szó világos volt, egyszerű és erőteljes, s lényege egy kiváltságos helyzet jogát jelentette. Kicsit romantikus szó volt, versek emléke tapadt rajta, s szép, meleg fényekben ragyogott. Igazi varázsszó volt, csak ki kellett mondani, s a helyzet hirtelen megfordul, partok és torlaszok süllyednek recsegve a föld alá, s helyükbe paradicsomi táj emelkedik, napfényben borzolódó ezüst-lombos fákkal. Aztán később mégis gondolni kellett arra is, ami e jó-

hiszeműnek látszó szó mögött rejlik. Az emlék aggasztó dolgokkal színezte most e szót, visszataszító testi színek szennyezték már; szerető: ez a fejlődés újabb köreiben már áldozatot jelentett. De mégis egyetlen lehetséges út volt, az életnek és megmaradásnak egyetlen formája. Igen, az utak bezárultak és Kaspert gonosz hurkokkal fogták körül, csak egyfelé menekülhetett: az adjunkt ijesztő szerelme felé.

A másik szobából most az adjunkt nevetése csapódott be, egészen sajátos idegen hang, kemény és erőltetett — Kasper még sohasem hallotta nevetni őt! S e nevetéssel összekadva egy gyors női hang esendült föl, telt és lágy hang, nyugodt és nagyon fölényes. Kasper elszoruló szívvel hallgatta — ki lehet ez az idegen nő?

Most már csak odafigyelt, mitsem törődve a szobával, ablakokkal és ideges félelmeivel. De csönd volt a másik szobában, nem az üresség csöndje, hanem a cinkosan hallgatóké... A csönd takart valamit, valamit, ami megmérhetetlen és kiszámíthatatlan, olyan volt, mint egy sötétből közeledő, láthatatlan és alattomos veszedelem. Végre mint megoldott varázslat, a nő nevetése bugyborgott elő, hal-kan, kényeskedve, nagyon önhitten; a nevetés valami uralmat vett most át, de nyílt volt és egész világosan fenyegető. Utána gyors és vidám szavak hallatszottak, félszavak, felvilanva és lecsapva, fojtott és suttogott szavak, valami álnok puha fátyolba takartan.

Milyen nő lehet ez? Ki lehet ez? — vergődött Kasper egy egészen új és ismeretlen szörny szorításában. A láthatatlan ellenséget feketének képzelte, párdúcizmúnak, ragyogó sötét szemekkel, szemérmetlen rossz szemek-

kel. Az ellenség erős volt és ellenállhatatlan, nagyon jelentékeny ellenfél volt. Nő volt, felnőtt! gúnyos és bravúros fegyverekkel, egyéni illata volt, s beláthatatlan hatalma. Parfőmös volt, a felnőttek raffinált szédítő parfőmjét árasztotta, Kasper e percekben annyira érezte saját szánalmas jelentéktelenségét a másik szobában kacagó ismeretlen fontos jelentőségéhez képest, hogy hirtelen minden köd és vatta leszakadt róla, s nyilalló-élesen löködött arcáig a valóság. Igazán csak most rémült el merész szavain, melyeket félve, de mégis úgy ejtett ki, mintha adna vele valamit! Tegyen velem amit akar... mit akarhatna az adjunkt egy ilyen fejletlen félbolond lánytól? — s milyen különös kegy az, ha magát felajánlja neki! Az adjunkt bizonyára a szerelem és csodálat fénykévei közt jár, a legszebb asszonyok hódolnak előtte, s ha elfogadná őt, ez ajándék volna, ajándék neki, Kasper Irmának...

Összerázkódva pillantott az adjunktra, aki bejött érte, hogy kieressze fogságából. A nő elment! — gondolta álmélkodva, s féltősen tekintett körül. De illata itt maradt, valóságos nő volt, s azt a különös, átható, szédítő női illatot hagyta itt, ahogy Kasper a másik szobában előre elképzelte.

Szerette volna megkérdezni, ki volt ez a nő? Szerette volna a biztos veszélyt szemtől-szembe látni — ki volt? — kérdezte szemével, de az adjunkt nem felelt erre, egészen másutt jártak gondolatai, s Kasper hirtelen úgy érezte, hátha ellensége ideges agyrém volt csupán? nem is ellenség ez, csak közömbös páciens!

Szemben álltak egymással a szoba közepén, a lány leejtett pilláin égető nyomokkal járt

az adjunkt tekintete.

— Hát mit mondott nekem az előbb? halljuk csak! — az adjunkt hangja fölényes volt, energikus, mint följobbvalóé, aki leereszkedéssel kérdez valamit. Kaspert ez a kérdés örömmel töltötte el — hát nem feledte el! Akkor az a nő tényleg nem volt olyan fontos! Nem feledte el a naiv kis szavakat és hiába kérdez oly fölényesen! Hangjából kihallatszik, hogy nyugtalan, hogy a szó fülében maradt, hogy tovább dolgozik benne — utána kapott! — gondolta Kasper meglepő trivialitással. S még egy cseppnyi megvetés is felszínre birkózott most — hogyan lehet fontos neki ily jelentéktelen teremtés akármilyen ki-jelentése is!

Félénken fölpillantott, de ijedt rebbenéssel ejtette le újra pilláit. Az adjunkt valami nagyon kellemetlen kifejezéssel nézte őt, s a tilos irtózatot, mely ellenállhatatlanul elfogta, mindenáron el kellett rejteni. Már rémület kerülgette, szíve ijedt lökésekkel vert — az adjunkt arca éhes volt, a vágy egész szemérmetlenül ült rajta, tartózkodás és leplezés fékeit lazára ernyesztve. E vágy kifejezése gépies volt, egyéni sajátság nélkül, nem az adjunkt arca volt már, csak egy férfié, aki minden más férfihoz hasonlít. S az önuralom e teljes hiánya oly ijesztően hatott a lányra, mint örült arcán az értelem hiánya. E száj, szemek, s az egész arc vaskos önhittséggel ígért valamit, minden meglepetést nélkülöző szexuális feleletet ígért az elröppent szóra, — mely mély volt, és sejtelmes s telve váratlan lehetőségekkel.

Az adjunkt most karjaiba vette, gyenge csókokkal bódítva őt. Kicsit elszédült ebben és ideges könnyei megeredtek.

— Maga sír? Hát miért sír? — hangja jó volt, puha, s valami csendes boldogsággal takarta be a leányt. Ó, a szerelem oly törékeny! S annyi útja van! Talán becsukódnak a borzalom kapui s megindulhat az álmodott úton! Mennyi szenvedés van mögötte, mennyi fájdalom! Oly fáradtság lepte meg hirtelen, hogy megtántorodott az adjunkt karjaiban.

A karok emelték őt, ó, milyen törékeny minden! Egy pillanat s a világ más síkba csúszik, egy pillanat s recsegve dől össze a szépséges torony! A támogató karok szorosan befogták; már fájt és rossz volt és ellenséges volt! Már minden izom taszításra feszült benne, idegei felvonaglottak, a menekülés rémülete rázta, — de nem volt szabad! Túrni kellett, összetartott okos erőkkal, mert csak egyetlen meggondolatlan mozdulat s megint megbántja őt! Boldogság, az nincs, nincs! De a nyugalom reményét nem szabad eljátszani! Még mosolygott is, bágyadtan és könnyei közt, valahogy mégis hálából és gyöngédségből, legalább így vágyva viszonozni viszonzhatatlan kívánságait. És Kaspert most újra elfogta az a multkori érzés, hogy váratlanul megért egy sosem hallott idegen nyelvet: így értette ő most a vágy kis mozdulatait, értette parancsukat, ó, honnan veszi ezt? a simulás alacsony raffinementjait? Kasper tele volt megható igyekezettel, el volt szánva minden engedelmességre, de tudta, hogy ez nem elég. Nem elég engedelmeskedni, nem elég passzív tétlenséggel túrni, tudás is kell! S a tudás jött, ismeretlen mélységből, ijesztő dolgokat hurcolva fölszínre. Ó, ha legalább a vér öröme vezetné ezt a tudást! Ha legalább ösztön volna, természetes emberi erő! De az ő

tudása hideg volt, valami utálatos józan elmei tudás, és mégsem a tapasztalat mechanikájából jött, — Kasper tapasztalatain egy gyermek is túltett volna. Mégis mindent értett, érthetetlenül! E dolgok már régen éltek benne, rejtve, tudat alatt, s ez a vágy kábulata nélkül utálatos volt s mélységesen lealázó! Már úgy érezte magát, mint örömtelen uccalány únt mestersége közben, — de mindez, mindez a kín és utálat és megalázás hozzátartozott az áldozathoz! Az életért s a megmaradás reményéért minden érdemes volt! Kasper egyetlen pillanatra sem felejtette el, hogy az itt töltött idő dönti el egész életét! Itt dől el, hogy élhet-e tovább! S annvira kívánt még élni! Talán, ha hősiezen kiállja ezt, ezt a fojtogató borzalmat, akkor az adjunkt majd jó lesz hozzá! Talán beszélni is fog vele, majd elmondhat mindent. Egyszer csak megtörik ez a rossz varázs s ő oldottan sikolthat hozzá: hogy segítsen! Szánja meg! És mentse meg! Az adjunkt mindent tud, az ő halálos szorongatottságáról ne tudna? De talán még nincs itt a segítség ideje. Türelmesen bízni kell az ő bölcs erejében, s majd megjelen a fényes mosoly, akkor belekapaszkodik erős, nagy kezeibe, tenyerébe fekteti szegény kis arcát, jó meleg, védelmező tenyerébe! Ki kell tartani ezt, harag és gyűlölet nélkül, utálat nélkül, szelíd türelemmel, — erről senki sem tehet! Az élet ilyen! Ilvön szörnyű és alacsony! Az adjunkt sem tehet róla, ő is csak báb és ennek a sötétben ostoba szenvedélynek áldozata! És hinni kell, erős akarrattal hinni, hogy *ez azért ugyanaz az ember!* Ugyanaz, akit a klinikáról ismer, akit a csodálat fényei emelnek, s aki minden félynél erősebb! Azért, mert most e szörnyű állapot

úgy összetörte, oly fölismerhetetlenül megtörte hatalmát, azért ugyanaz! Nehezen lehető, de azért ugyanaz! Nincs fehér köpenye és csupa idegen holmit visel, még a kézelőgombja is más, és az arca is más, és egész lénye kétségbeeséjően más! De nem szabad ennek hinni, mert akkor lezuhan! Hinni semmitsem kell! Tudni kell! Tudni, hogy ez azért az adjunkt maga!

Dehát mégsem tud mindent, s mindig újabb rémületek jöhetnek. Az adjunkt hirtelen fölnyalabolta őt s egyetlen lépéssel a diványra vetette könnyű testét. Most minden gondolat megszakadt, minden okos elszántság, csak rémület maradt; nem a holnapi életért való rémület, csak e jelen percért. Felsikoltott az érintésre és felszökött helyéről, mint meglódított labda, s térdre csuklott a divány előtt.

Az adjunkt ijedten nézte, feldühödve sikolyán, megborzongva kissé, ahogy eszelős szemeit meglátta. Megfogta kezeit s felhúzta magához egészen megváltozott arccal, ölébe vette szelíden és kezeivel lassan simogatni kezdte szétkuszált haját. Kasper most megint sírt, puha könnyekkel, mint kiállt és elmúlt félelem után. Most repült, és súlya volt és mégsem volt nehéz! A drága, drága kezek fogták erősen, síró száját odaszorította e kezekre és erőtlenül átengedte magát a sodró szédületnek, mely csupa jóság volt, szelíd és veszélytelen szeretet.

Az adjunkt kijött vele az előszobába, ez váratlan volt és nagyon jó. Felvette szürkés köpenyét, az ismert kedves köpenyt és puha kalapját, együtt indultak le a lépcsőn, ki az uccára. A félelem után s a menekülés zsibbadt öröme után most vér és gyönyörűség lassú áramlással indult meg szívében, mint

akinek szorosra lekötött ereit váratlanul föl-szabadítják. Kasper az adjunkt mellett ment kint a forgalmas uccán, idegen emberek között, karjaik összeértek, s ez az érintés most *a jelenben volt* heves és megrázó gyönyör. Ez már nem az a kínos négyszemközti együtt-lét volt azzal az idegenre változó borzasztó emberrel, akivel Kasper most így bizalmas barátságban együtt ment az uccán, *ez maga az adjunkt volt!* Így, ebben a felöltőben, ugyanaz, aki bejött és elment a klinika kapuján, hívei alázatos kíséretében, kimért és szikrázó mondatokkal ajkán, hideg és megközelíthetetlen nagyság varázsában. S az adjunkt mindig kemény és szigorú arca most lágy mosollyal nézett le rá. Ő végre, végre! Kasper most úgy érezte, hogy az adjunkt kétféle arca e percben összeért, most pontosan fedték egymást, egyazon ember volt az adjunkt, s az ő kedvese! Nem vette le róla szemeit, valami álombeli édes ritmusban járt, karjának kicsi részével elválás nélkül tapadva az adjunkt karjához, valami szédítő és üdvözítő közös vérkeringés varázslatában. Az adjunkt arca profilban fordult feléje, de szemeit azzal a megdöbbentő és bálványyszerű természetellenességgel fordította a leány felé, mintha a szemei nem is a homlok alatt ülnének, hanem a halántékában; ez rettenetes volt és gyönyörű! és *ugyanaz! ugyanaz!* ahogy a betegágynál állt, s ígésző szemeit fejfordítás nélkül vetette szomszédja arcára. Ó, a boldogság oly törékeny! s útjai annyira kiszámíthatatlanok! Akármilyen volt is eddig, e percet mégis megérhette! S úgy érezte, hogy akárhová csalta és üldözte is eddig beteg képzelete, élete most beteljesedett.

16.

Kasper mostanában többször járt fent az adjunktnál. De nem sok jó származott ebből. A megnyugvás percei mind ritkábbak lettek, s a rossz, a tűrhetetlen mindtovább tartott, s nem szokta meg, minden ismétlés csak fokozta idegeinek lázongását. S amiről azt hitte, már megmenekült, hogy az adjunkt megszánta őt, s nem kívánja a lehetetlent, ez is csak ideiglenes száanalom volt, szokványos férfi-gyengédség az ijedős szűzecskével szemben. A harc megismétlődött, mindig idegesebben, s mindig rosszabb hangulat utóizével. Már nem használt semmi alázatos könyörgés és ijedt, kapkodó, apró kislány-csókok bocsánatesdése. Az adjunkt türelmetlen lett és haragudott rá. S talán a legrosszabb volt, hogy közben a klinikán nem változott semmi. Az adjunkt hatalma birodalmában elérhetetlen magasság maradt Kasper számára. Oly jól játszotta a közömböst és elfogulatlan fel-lebbvalót, hogy a leány lelkében megint megkezdte romboló munkáját a képzelődés; a két arc szétvált, élesen s minden összetartozás valószínűsége nélkül. Kasper csak úgy állt alázatos tisztelettel az adjunkt előtt, egy tömeget képezve a többi fehérköpenyessel, mint azelőtt. Az adjunkt soha egy kitüntető szóval, sem egy neki dobott szemvillantással nem jelezte, hogy Kasper más, vagy több előtte akármelyik alárendelt orvosnál. Igen, a rossz víziók megint megindultak, s a másik, a majdnem legyőzött *másik*, új erőre kapva, kezdte el örjítő sugdosásait. Egyszer a folyosón négy szemközt került az adjunkt elé, akkor a férfi szemeivel gyorsan rámosolygott. Kasper majdnem a karjába vetette magát, az

öröm szinte tombolva áradt el benne; az adjunkt sietve továbbment, azután Kasper néhány napig megint egész normális lélekkel élt, s valami viszonylagos nyugalomban. De aztán ez is elmúlt, s az ajándékmosoly emléke elkeveredett a képzelődések emlékeivel. Ha legalább beszélhetne neki egyszer! De beszélni nem lehetett az adjunkttal csók után sem. Hányszor megpróbálta! Beszélt neki erről a különös zavaros és fájdalmas érzésről, amely úgy összekuszálta őt. Az adjunkt hallgatta figyelmes akarattal, de ha negyedóraig is beszélt már, még mindig úgy nézett rá szótlanul, olyan üresen várakozó tekintettel, mintha még semmit sem szólt volna, mintha még csak *ezután* kezdene beszélni. És semmit, semmit nem segített neki, s nem látszott semmit sem észrevenni, hogy Kaspert milyen érzelmek kergetik hozzá és el tőle. Számára az egész egy egyszerű szerelmi viszony volt, kezdeti stádiumban, egy csinos és ártatlanságát bosszantó oktalansággal védelmező kis nővel, aki csak arra vár, hogy letörjék, de hisztériás túlzottságában ezt a letörést hoszszadalmas és színpadias szcénák hű-hója közt akarja megtörtéttetni. Két ember volt ez mégis és azonosítani őket lehetetlenebbnek látszott, mint mennyei csillagot füstös lámpával összezární. — Ha egyszer fölvenné a klinikai köpenyt itthon is! — kérlelte őt Kasper lázasán, mert úgy érezte, ez az egyszerű cselekedet mindent megoldana, vagy sok mindent, ezt a görcsös képzavart, e sok megoldhatatlan kint! — Van eszemben! — mondta az adjunkt — majd hazahurcolom a klinikai piszkot!

Kasper annyira hitt a szavak erejében, annyi tüzes és áradó és eleven szó készülő-

dött lelkében, s újra meg újra beléjük vetette reményét, hogy majd mindent megoldanak. De az adjunkt előtt megnémult; amit ő mondhatott, az oktalan költészet volt csak, s a realitás minden értéke nélkül való. De más se érdekelte az adjunktot. Azt se tudta, a leány hol lakik, mik a szülei, van-e testvére; semmit sem tudott róla; talán a keresztnévét se. És semmi nem is érdekelte. Magáról sem beszélt, Kasper sem tudta, hol, merre jár az adjunkt esténként, van-e valaki, akit szeret? Valami, amit szeret? Róla csak ellesni lehetett egyet-mást, megtudni semmit. Néha a kórágymellett, ha arcát közelről láthatta, Kaspert mégis elfogta pillanatnyi víziós emlék; nézte az arcot és gondolatban csókkal hajolt rá, — ez hirtelen valami tépő és vad édességgel rázta végig idegeit. De csak röpké pillanat volt, villanó rés a lélek sűrű redői közt, s az emlékezés oly megfeszített erőlködése, mintha ugró alak akarná magát megrögzíteni a híg levegőben.

17.

Az író felesége szaladva jött végig a hosszú folyosón, az adjunktot kereste egész kétségbeesetten. Egy apáca tipegett utána, s az arrajáró Kasper segítségét is igénybe véve, minden kórterembe benyitottak, végre felbukkant az adjunkt a lépcsőház felől.

— Az uram nagyon rosszul van! Kérem, nézze meg! — mondta az asszony izgatottan. — Azt mondta itt valaki, hogy a tejinjekció veszélyes. Hogy három halálesetről tud már ilyen injekció miatt.

— Ugyan! — az adjunkt bosszúsan legyintett. — Lázat fog kapni, megmondtam.

— Borzasztóan rázza a hideg! — Együtt mentek be a betegszobába, a beteg úgy rázkódott ágyában, hogy az ágy vasai hangosan csörögtek.

Az adjunkt megállt a beteg előtt, melegen nézte őt, — nem kell félni! — mondta megnyugtatóan. Leült az ágy szélére, arcán az erős jósnak valami utánozhatatlan kifejezésével, két nagy kezével átfogta a beteg rángatózó kezét. — Kasper elbűvölten nézte: az adjunkt mozdulatai oly puhák és gyengédek voltak, mint csecsemőjét őrző fiatal anyáé. — Melegvizes palackokat rendelt, az apáca szaladva ment elkészíteni, hogy megmelegítsék velük az ágyat.

— A 8-as szobában kezdjük — mondta az adjunkt Kaspernek és együtt jött ki vele a szobából. Kasper sietve ment a laboratóriumba, összehívni a kollégákat.

A vizit alatt, bent a kórágynál Kasper Hajdú doktor mellé került, akinek egymásután keletkező furunkulusai már elmúltak s megint úzte kiállhatatlan viceit.

— Mi baja ennek a betegnek? — kérdezte Hajdútól suttogva egy újonnan jött fiatal cselédkönyves, fontoskodó nagyképűséggel.

— Nescitis, akut nescitis — mondta Hajdú félhangosan.

— Érdekes. Még nem hallottam erről, furcsa neve van. Tényleg annyit jelent, hogy nem tudni?

— Eltalálta. Nemtudni betegség. Igen gyakori kór. Majd még meglátja, milyen gyakori!

— Csönd! — ordított fel az adjunkt rájuk tekintve, s szeme vágott, mint a kés.

Elhallgattak, az új gyakorló zavartan vi-gyorgott, Hajdú úgy tett, mintha nem neki szóltak volna.

Kasper bámuló szemekkel nézte az adjunktot, haragja mindig különösen megrázta őt. Tulajdonképpen ilyen percekben volt a legcsodálatosabb, fehér köpenyében fantasztikusan magasra nyúlva állt előtte, egész csodálatosan nagy volt, betöltve lényével az egész termet, mint méltóságos kupola. Kasper úgy nézett rá teljes bűvöletben, mint grandiózus pogány istenségre, s valami gyönyörű mély alázatban gondolta, hogy minden alacsony őhozzá képest! Minden csak por és salak, minden erőtlen és élettelen, s vak féregként csúszik a földön. Fény és erő, cél és irgalom mind ott van önála!

Már végigszorongták az összes ágyakat. Kifelé menet Köhler igyekezett Kasper mellé kerülni. De két orvos állt köztük, ezek lassan jöttek, beszélgetve. Az egyik kinevezés nélkül csak azért dolgozott a klinikán, mert cukorbetegségét ápolták.

— Tudja, azért jó klinikán lenni, mert a diabetikusok ingyen kapják az insulint. És nem is magyart, hanem az amerikai Lillyt. Tudja mibe kerül ez naponta? Még nem voltam cukorbeteg, mikor ez a Banting megkapta a Nobel-díjat, most minden évben neki adnám.

Kint a folyosón Köhler utólérte Kaspert, melléje állt az egyik ablakfülkébe.

— Kedves Irma, nem bánná, ha holnap eljönnék magukhoz? — kérdezte gyöngéden és alázatosan.

Kasper megértés nélkül nézett rá. — Miért akar eljönni? — kérdezte álomszerű öntudatlansággal.

Köhler nagyon elszomorodott, nullás géppel rövidre nyírt gömbölyű koponyáján oly furesán hatott ez a mélabú.

— Hát nézze, én nagyon-nagyon jó barátja vagyok magának... és valahogy azt reméltem, hogy talán több is lehetnék... — Megállt, válaszra várva, valami jelre, valami kicsiny reményre várt. De Kasper üres tekintettel állt mellette, nyugtalan szemeivel körülfutkosva a folyosót.

Köhler próbálta magát összeszedni. Kis idő múlva újra elkezdte:

— Maga nagyon ideges, kedves Irma. Erről szerettem volna beszélni. Talán adhatnék magának valami tanácsot? Nem hiszi? Azt gondolom, jó lenne, ha egyszer kipanaszkodná magát. Ha az ember beszélhet arról, ami nyugtalanítja, akkor könnyebb elviselni.

— Nincs miről beszélni — mondta Kasper, s szemei szünet nélkül futkostak.

— Nincs bizalma hozzám, látom már. De higgye el, itt komoly dolgokról van szó. A maga idegessége már aggasztó. El kellene mennie valahová pihenni kicsit, más körülmények közé...

— Nem akarok elmenni! — kiáltott fel Kasper felocsúdva.

— Legyen okos, hallgasson rám! Meg kell mondanom, hogy így nem mehet soká. Nézze, én igyekszem mindent megtenni, hogy ne vegyenek semmit észre, dehát mindenki látja ezt. S a végén elküldik innen magát. Tudja, orvosnak lenni nagyon felelősségteljes dolog. Én folyton nyomában vagyok, de lehet egy perc, amikor véletlenül nem látom, s maga tesz valamit. Kedves Irma, maga olyan, mint egy kisgyerek... nem ismeri a felelősségét... életek vannak itt a kezünkben... egy egészen kicsi tévedés tragédiát okozhat... s maga olyan, mintha nem volna eszméletnél...

— A gyógyszerszekrény kulcsát odaadtam

a nővérnek! — mondta Kasper gyorsan és izgatottan, mintha ezzel a cselekedetével mindent helyrehozott volna.

— Az sem jó. A nővér nem ismeri a gyógyszereket. És nemcsak ez a baj. Ne haragudjon, de maga a mulasztások egész tömegét követi el. Sokszor alig győzöm helyrepótolni, s folytonos hazudozásokkal takarom magát. Mi értelme van ennek? Magának nem jó itt lenni!

— Nekem nagyon rossz! — kiáltott fel Kasper s az arca csupa rémület volt.

— Úgy reszketek magáért, kedves! — kiáltott fel a doktor szenvedélyesen, s a lány kezéhez nyúlt.

Kasper elkapta ujjait. — Semmit sem csináltam, nem csináltam semmit! — mondta valami naiv csökönyösséggel.

— Miért gondolja, hogy engem innen elküldhetnek? — kérdezte hirtelen egészen józanul, s megdöbbenve a lehetőségtől.

— Istenem, hát hogy mondjam ezt magának? Itt mindenki dolgozik, még a léhák és lusták is kénytelenek. És maga, maga, kedves, egész nap kint szaladgál a folyosón, újabban már alig megy be a saját osztályára, az apáca egész nap morog és intrikál. Hát, tudja, hogy kisebb dolgokért is menesztettek már embereket. Istenem, ne izguljon úgy! Nem kell azt megvárni, míg elküldik! Kérhet szabadságot, aztán ha egészséges lesz, visszajön. Hiszen azért figyelmeztetem magát! Látja milyen ideges! Már holnap el kellene utaznia!

— Nem akarok elmenni! — kiáltott Kasper és egész testében reszketett.

Kasper az adjunkt szobájában állt és lehúnyt szemmel tűrte az ölelést. Hideg ajkait nedves és durva csókok marták, alattomos kezek csúszkáltak bőrén s a közeli test állati szaga tűrhetetlenül ingerelte. Émelyegve hánykódott a támadó kezekben, idegei pattanásig feszültek, alig bírta már önuralommal. Igyekvő és szelíd jóakarata elmúlt, düh áradt benne, toporzékoló kitörésre vágyva. Nem volt okos dolog eljönni ma, különösen izgatott és ingerült volt már reggel óta. De az adjunkt várta őt, legutóbbi ittlétékor megállapodtak ebben a napban. Ma senki nem volt a lakásban, amikor Kasper jött, maga az adjunkt nyitott ajtót neki.

Eltépte magát, undorral rázkódva. Az adjunkt rákiáltott:

— Meddig fogsz még játszani velem? — Lihegve állt előtte, véraláfutásos szemeiben alacsony düh. Kasper csodálkozott a tegezésen; az adjunkt sohasem tegezte őt. S ebben most nem volt semmi íz a bizalmasságból, a tegezést a harag sugallta és sértett, mint egy pofon.

Most hirtelen megragadta őt s egy lökéssel a diványra dobta. Kasper felhasadt pillái alól rémülettel nézett az adjunktra, akinek arcát a nyers és dühös állati vágy ijesztően eltorzította. Olyan volt, mint egy bálvány, de nem a nagy és szent bálvány, hanem egy szennyes és undorító és gonosz hatalom. Moloch volt, véres és iszonyú, mint pokolból föl szakadt szörny. Hatalmas állkapcsok s kitárt, borzalmas száj fenyegetett fölötte, csatogó fogakkal, mint kénköves sárkánytorok,

lihegve és fújtatva, vad étvággyal, hogy harapjon, faljon és elnyeljen.

Iszonyú rémülettel sikoltott föl, de szájára egy nagy kéz csapódott s leszorította, hogy csak nyöszörögni tudott. A veszedelem úgy elkapta, mint megbomlott gépezet; lábait kíméletlen térdek fogták, csak dereka vonaglott tehetetlenül. S már több volt ez, mint ijedtség, és egészen más. Düh volt, nekiszabadult vad fúriákkal. — Meg kellene ölni! — tombolt föl benne a gondolat. — Egy kést beletaszítani a mellébe! Szétszaggatni korbáccsal, pőröllyel! Le kellene lökni és dühödt cipőkkel halálra taposni!

S ez az undorító szörny már egészen rátapadt, mint gyilkos pióca, s lemeztelenített mellein mart. A halálfélelem kétségbeesett erejével lökött egyet rajta és dühödt fogait őrzöngve nyomta a száját szorító kézbe.

Mindketten a földre zuhantak. Kasper felszökött, menekülést keresve. Az adjunkt ülő helyzetben maradt a földön, bambán hordva körül véres szemeit. Haja össze volt kuszálva, gallérja kigombolódott, a felnyílt és félrecsúszott nyakkendő nevetségesen fityegett vállán.

Lassan föltápászkodott, erőtlen, nehézkes mozdulattal.

Megfogta a leány kabátját s az arcába dobta. Őt is megfogta a nyakánál fogva s dühödtén taszított rajta.

— Takarodj! — ordított rá.

Kasper a lökéstől az ajtónak esett, egyetlen ugrással kint volt a szobából.

Csak a lépcsőházban vette észre saját szörnyű külsejét. Blúza ki volt gombolva, szoknyája végighasadt, s haja mint tépett kőcgombolyag csüngött az arcába. Bebujt a ka-

bátba s megnyálazott ujjakkal próbálta haját rendbehozni.

Hazaérve, a fürdőszobába rohant. Egészen forró vízbe ült, s azzal az erős kefével, amivel kezeit kellett mindig megsúrolnia, hogy ne érezzék meg rajta a klinikaszagot, most egész testét végigdörzsölte; véraláfutásos piros csíkok maradtak a bőrén. Új meg új vizet eresztett, egész szappanhabtömeggel vonva be testét, de a piszok már csontjaiba szívódott és sem kefe, sem szappan, sem forró víz tisztító hulláma nem tudta kimosni belőle. Anyja kopogott be hozzá, kicsit aggódó hangon, hogy mit csinál annyi ideig a vízben? S mikor kijött, tetőtől talpig más ruhába öltözve, még mindig kínoztá az az elviselhetetlen érzés, hogy minden porcikája szennyes, menthetetlenül szennyes és undorító. Nem akart vacsorázni, egyenesen a szobájába ment s lefeküdt. Az ágy is piszkos volt és ragacsos; fölkelte és új lepedőt kért s friss hálóinget. De a tiszta ruha sem segített; minden, amihez ért, szennyes lett, nyálas és iszonyatos. Igen, a szenny belülről jött, belőle magából és mindent megmételyezett körülötte.

19.

Másnap azért bement a klinikára, noha rettenetesen fájt a feje. Arra nem is gondolt, hogy valami munkához fogjon; zavart arccal cirkált a folyosókon, megállás nélkül, föl és alá, mintha láncaikból szabadult fúriák kergetnék. Időnként be-benyitott egyik-másik kórterembe, noha senkit sem keresett, csak gépiessé vált szokásból. Mikor az egyik nagy terembe belépett, már néhány lépést is tett

előre, mikor észrevette, hogy éppen vizit van. Egy távolibb ágy körül nagy csomó fehérköpeny sürgölődött; most az adjunkt profilját is meglátta; rettenetesen megijedt s nem mert mozdulni se előre, se hátra. Lépteinek zajára mindenki feléje nézett, izgalom támadt, megbotránkozott és ijedt szemek integettek feléje, de nem értette, mit akarnak: közelednie kell, vagy fusson ki innen?

Most az adjunkt is fölnézett, kereste a zavar és megszakított figyelem okozóját; szemében egészen bőszen harag lángolt fel.

— Ki innen! — ordította Kasper felé, talán anélkül, hogy felismerte volna, s visszhangokat korbácsoló hangjára megrettent csend támadt a teremben.

Kasper megingott helyén, egy percig nem tudta, merre meneküljön. A hang úgy érte, mint arcába zuhant ököl. Hirtelen megfordult tengelye körül, s gyerekesen naiv mozdulattal, rémülten meglódulva futott az ajtó felé, egész testével nekiütődve.

Kint a folyosón lihegve támaszkodott a falnak, mint megkergetett gyenge vad. Nem érzett fájdalmat, a megalázást sem fogta fel, az ütés túlerős volt és nem tudta elrendezni magában. Csak szorongást érzett és fejében valami rettenetes nyomást; a falnak támaszkodva várt, várta, hogy rohamozó vad szívverése lecsillapodjék, mielőtt tovább megy. A feje fájt, iszonyúan, jeges pántokkal csavarodva homlokára, mint fojtogató kígyó.

Ez az ember el akar engem veszíteni! — gondolta, s most mintha valami kontrol kikapcsolódott volna, egy más dimenziójú világ fordult volna feléje, s ő valahol mélyen járt, mélyen a lélekben, süppedő puha úton, álomszerű és kontúrtales világban.

El akar engem veszíteni! — de ezt tulajdonképpen nem gondolta, csak úgy eszébe jutott váratlanul s egész idegenül, mintha nem is az ő agyában született volna, hanem valami különélő gépezet mondta volna, amely egészen független volt az ő akaratától. Kasper mingyárt izgatottan vitázni is kezdett vele, különösképp éppen az adjunkt szokott szavait használva: mi az, hogy el akar veszíteni? ez ostobaság! Nincs elvesztésről szó! Ez egy komisz, goromba ember, ki kell térni az útjából!

Borzasztó volt ez, mintha két ember élt volna benne egyforma erővel, s ezek valami vészjósló és elszánt harcban álltak egymással.

Hiába okoskodsz, mondom neked, hogy *el akar veszíteni!* — mondta a másik, s ez most ijesztő mód meggyőzően hatott. Csak nem fogod túrni, hogy eltaposson! Csinálj valamit! Már az életedre tör! Sürgősen tenned kell valamit!

Mit tehetek neki? — ellenkezett ijedt érvekkel. — Nincs semmi hatalmam fölötte!

A dolog egészen egyszerű. *Azonosítani kell őket!* Ő ravasz és kétféle időben él. Így szövik meg előled! Rajta kell ütni! Nincs más mód!

Kasper fejéhez nyúlt, valami súly nyomta, mintha a földre akarná kényszeríteni. Arcára konok akarat kifejezése ült ki, ez a kifejezés sötét volt és gyanakvó és sajátságosan csökönyös.

Hirtelen kicsapódott a közeli ajtó, s a kórteremből zsibongva tódultak ki az orvosok. Kasper a rémülettől egész testében megvonaglott, amikor az adjunktot meglátta. A menet élén jött, óriás magosra nyúlva, fejét leszegezte, mint nagyszerű dühös bika, a komor, nagy léptekkel rohant végig a visszhangos folyo-

són. A fehérköpenyesek tempóba illeszkedve igyekeztek lépést tartani vele, s rohantak utána, mint engedelmes nyáj. A menet végén néhány ápolónővér sietett utánuk sűrű tipegésekkel, fejükön a kikeményített bretón főkötő fülei szárnyakként verdestek lépteik szelében.

Fontoskodó gyorsasággal nyomultak be a következő ajtón. Kasper hirtelen ötletből hozzájuk csatlakozott s a lökdösőkkel besodortatta magát a terembe. Váratlan az jutott eszébe, hogy nem látta Köhlert, ettől egy kicsi megijedt. Úgy érezte, hogy jó lenne, ha Köhler most vigyázna rá. Később, mikor már elhelyezkedtek egyik ágy körül, megkönnyebbüléssel látta, hogy Köhler mégis itt van, utolsó percben csatlakozott a menethez.

Az adjunkt háttal állt hozzá, a kitakart mellű beteg fölé hajolva, legközelebb Soltész doktor állt mellette, s mögöttük szorult Kasper. De Soltész, ahogy lábain váltogatta testsúlyát, kis rést engedett maga s az adjunkt közt. Kasper lassú és óvatos mozdulatokkal ékelte magát e részbe, egyre közelebb férkőzve az adjunkthoz. Karja és oldala már érintette őt, de az nem nézett rá egyszer sem, szemeit mereven szegezte a betegre. Kasper lábai egészen zsibbadtak voltak, talpai elváltak a padlóról, súlyát nem szorította vissza a föld vonzása, nehézkedés nélkül állt, s a lebegés kellemetlen víziója kínoztta. Noha egészen be volt szorítva a kollégák közé, mégis úgy érezte, hogy minden élő távol van tőle, elhagyatott volt, iszonyú magányban. A szavak víz alól jöttek, nagyon messziről, nem volt hangjuk; émelygő kúpformákban, fehéren s szédítően kígyózva jöttek, halotti csend volt. Kasper hirtelen elvesztette időérzékét

s ez valósággal fizikai ijedtség volt, mintha egyensúlyát veszítette volna el. Nem tudta, reggel van-e vagy késő este, melyre hosszú, öntudatlan álomból ébredt, nem tudta, mi történt közben? Valami ür émelygett a jelen és az előző percek között. De minden puha volt és fulladt, kontúrtalanul vibráló, csak a betegágy fölé ráházott névtábla hasított szemébe egészen meztelenül, éles és baljós szögletekkel. Kasper időnként, mint aki butító mély álomból ébred, hordta körül gyanakodó tekintetét, valami ébredő vagy elsüllyedő eszmélet gyenge fényében. Hirtelen úgy érezte, hogy senkit sem ismer itt, ezek idegenek voltak, érthetetlen figurák valami homályos történetből, amelynek elejére már nem emlékezett. Vajjon miért álldogálnak itt? Igen, ez egy nagy kép, nem is kép, hanem álom, többször álmodott már ilyen képet; ha felébred majd, nem akar ezekre többé gondolni, mert nagyon szorongó, rosszízű álom ez!

Az adjunkt most mélyen előrehajolt, s fejeik egyvonalba kerültek. Kasper felsóhajtott: hiszen ez az adjunkt! Végre ilyen közel van hozzá! Most elérheti! Vigyázni kell, hogy észre ne vegyen valamit. Még semmit sem sejt. Nagyon óvatosan kell mozogni, egészen hangtalanul.

Új, nagyon mély sóhaj járta át mellét, úgy érezte, hogy valami elvált benne. Elvált és leesett, valami egészen kegyetlenül szorító kapocs nyílt most ki, s nagy megkönnyebbüléssel ejtett le valamit, kis puffanást is érzett s újra mélyen sóhajtott. Hiszen nem vagyok magamnál! — gondolta hirtelen felvacogva; eszelős rémület fogta el, sikoltani szeretett volna, hogy vigyék ki innen, fektessék le, zárják be. De ez egy villanás volt csak, s már

inkább nevetni kellett volna, olyan furcsa és hülye volt minden. Az adjunkt most hirtelen feléje fordult és ijesztő váratlanul rátűzte tekintetét. Egészen különösen és hipnotizálva nézett, borzasztó közel taszítva kegyetlen szemgolyóit. Már gyanakszik! — gondolta Kasper, s ez vad öröm volt, de ugyanakkor düh is, váratlan és heves düh.

Egyetlen lökéssel rádobta magát az adjunkt mellére, rángatódzó arcát arcához szorítva.

Voltakép nagyon fáradt volt és sírni szeretett volna. Az adjunkt lassan fölemelte fehérköpenyes karját, iszonyú nagy karja volt, s hihetetlenül lassan mozgott. Most valami irtózatosszorítást érzett, felsikoltott a fájdalomtól. Hangja ijesztő volt, iszonyú! de hisz csak álmomban sikoltok! — nyugtatta magát. Egyszerre nagy zúgás támadt, a centrifúgagép zúg csak! De egyre sebesebb zúgás és pörgés kapta el súlytalan tagjait, úgy érezte, hogy zuhan, valami megvadult, gonosz körforgás kivetíti őt a szobából. Hiszen csak szánkázok! — gondolta, s a következő pillanatban feje összeütközött valami irtózatossan éles és kemény tárggyal.

— Elájult! — kiáltotta Köhler rémülten, mire a többiek is hozzásiettek és izgatott és kivörösödött arccal lökdösődtek körülötte.

Az adjunkt nem nézett oda, állt tovább az ágynál, rámeredve a rémülten pislogó betegre; csak a nyakán kigyúlt vörös folt mutatta izgalmát. Így várt, nyugalmat s közönyt szimulálva; várta, hogy kivigyék innen a leányt, vigyék ki ezt a kellemetlen incidenst. Minden szem rátapadt e percben, rosszhiszemű és ítélkező szemek: mit fog most csinálni? Az adjunkt nyugodtan állt, s a nyuga-

lom és erő kevéske fölénye, melyeknek e percekben semmi jelentőségük sem volt, hirtelen úgy hatottak, mint szórakozottságból fentfelejtett lárva. Kínosan leleplező pillanat volt ez. Céltudatos izmokkal magasra nyúlt szálfalakja most hiába mutatott elementáris erőt s megingathatatlan közönyt. Izmainak gépies vadsága és haragossága mögött e percekben világosan látszott, hogy meg van ijedve és halálosan tanácstalan.

Köhler az ájult leányt hóna alatt megfogva, felnyalábolta s kihurcolta a teremből, mint összecsuklott zsákok. De a betegágyak közé behúzódtott botrány fojtó, sűrű levegője nem akart tisztulni. Mindenki az adjunktot bámulta, tátott szájak és vetkőztető tekintetek tapadtak rá szemérmetlenül. Az adjunkt mereven állta a támadást, háborogva tűrte magán a tiszteletlen szemeket; valósággal veszélyt érzett e néma harcban. Érezte, hogy a tekintély és fegyelem szoros gyeplői meglazulnak kezében s valami forradalmi hangulat bontó csirái ütik fel fejüket a föld alól. Most úgy érezte, hogy senki sem szereti őt s az állandó és általános rajongást csak a félelem kényszerítette alárendeltjeire. Úgy érezte, hogy ezek itt mind gyűlölik őt, s ha nem vigyáz magára, ráugranak, mint sebesült vadra.

Hirtelen heves mozdulattal fordult meg, dühödten tépve ki magát merev helyzete bénító kapcsaiból, és döngő, óriás léptekkel kivágtatott a teremből. A becsapódott ajtó úgy robbant utána, mint elsütött puská.

Kasper Irmát az elkülönítő szobába vitték. Ezt fekete szobának hívták a benfentesek, mert ide olyan betegeket helyeztek, akiknek már csak pár órájuk volt hátra, hogy hangos

haldoklásukkal ne ijesszék és nyugtalanítsák a többi beteget.

Az adjunkt távozása után az orvosok valamennyien kijöttek a kórteremből s egymásután nyitottak be Kasperhez, részvétüket és kíváncsiságukat kielégítendő.

Ruhástól feküdt az ágyon, blúza és öve kibontva; nagy halom ecetes borogatás takarta fejét és keblét. Az ájulásból már fölocsúdott; tágra nyitott szemekkel feküdt, oly fehér arcú, mint a papiros.

Köhler ott ült az ágya szélén s fogta életelen kezeit. Senki nem mert szólani.

Már nyolcan-tízen ácsorogtak a kis szobában, mikor Kaszab Sári nyitott be, hangosan csapva le a kilincset. Tapintatlanul zajos léptekkel közeledett az ágyhoz, felháborodott szavakat dobálva maga előtt:

— Mondja, kedves, hát megőrült maga? Ha olyan nagy gusztusa van az adjunktra, hát mért nem ment el a lakására? Hogy lehet ilyen marhaságot csinálni? Az embernek igazán megáll az esze...

Köhler ijesztő dühvel kapta el a kezét:

— Rögtön menjen ki! — kiáltott rá. — Semmi keresnivalója itt! Rögtön menjen ki!

Kaszab Sári megütközve nézett körül. Nemcsak Köhler fenyegető magatartása érte váratlanul, de a körülállók komoly arca is, amit csak e percben vett észre.

— Mi az? Hát annyira rosszul van? — kérdezte tájékozatlanul, aztán vállát vonogatva, kicsit csöndesebb léptekkel kiment.

— Kérem, kedves Irma — kezdte Köhler közelhajolva, könnyörgő hangon —, kérem, ne hallgasson senkire! Higgye el, nincsen semmi baj! Higgye el, minden rendbejön. Kicsit ápolni fogjuk az idegeit. Már telefonáltam a

kedves mamának, mingyárt itt lesznek. Gondolja, hogy volna ereje kijönni az uccára? Autóval mingyárt hazamehetne!

Kasper nem felelt semmit, tág és merev szeme meg se rezdült, úgy látszott nem is érti, amit mondanak neki. Nem reagált semmire, tűrte a borogatást, tűrte, hogy kezét fogják, tűrte a mellén feltépett ruhákat. — Köhler észbekapva, hirtelen egy zsebkendőt borított rá.

— Egyáltalában nem beszél? — kérdezte Hajdú hangosan, mint egy hulláról, kinek jelenléte már nem feszélyez. — Nem valami barátságos látvány!

— Kérem uraim — szólt Köhler idegesen —, menjenek ki valamennyien! A betegnek nem kellemes ilyen csoportos érdeklődés!

A doktorok egymás után kiszállingóztak.

— Nem tetszik nekem a szeme — mondta Soltész doktor elmenőben.

Ugyanekkor maga a professzor lépett be, már híre futott a kínos esetnek, s valaki szólt neki, hogy nézze meg a lányt, mi baja lehet? Kövér testét, mint tekintélyt gördítette be a szobába, megállt az ágy előtt, s egy darabig mélázva nézte a beteget. Aztán megfogta pulzusát, kis zseblámpáját többször belevillantotta a lány szemébe, de az nem húnnya le a fény előtt pilláit. A reflexkalapáccsal most térdeit ütötte meg, a térd ezt is tűrte mozdulatlan. A professzor pár percig még álldogált az ágy előtt, rendezgetve láthatatlan gondolatait, aztán kiment ünnepélyes lassúsággal, Köhlerhez nem is szólt.

Hogy egyedül maradtak, Köhler ismét kezébe vette a hideg kis kezét, s beszélni kezdett — ijedtségtől elfogódott hangjába könnyed vidámságot erőltetve.

— Kedves kis Irma, nézze, nem kell ám nyugtalankodnia. Szavamra mondhatom, hogy minden rendbe fog jönni! Semmi, de semmi baj nincs. Ez biztos, higgye el. Eddig sok minden rossz volt, de most minden meg fog javulni. Az adjunktus úr ma egy kicsit ideges volt, de az semmi! tudja maga, hogy az semmi se nála! Én több esetben tapasztaltam, hogy ő nagy szimpátiát érez maga iránt, igen, feltűnő szimpátiát! Tudja, a férfiak sokszor beszélgetnek nőkről maguk közt, hát én tudom, hogy ő magát tartja itt a legszebb leánynak! Ez a mai kis kellemetlenség az semmi! meglátja, eszébe se fog többé jutni! Az adjunktus úr nagyon kedveli magát, higgye el...

Sidló doktor jött be, tanársegéd az elmeklinikáról. Halk léptekkel jött s még hallotta Köhler utolsó szavait. Megállt ő is az ágy előtt s figyelmesen nézegette a beteget.

— Nincsen eszméletnél, miért beszél hozzá? — kérdezte kicsit megütődve orvoskollégája viselkedésén. — El kell innen szállíttatni, hogy valami rendes kezelést kapjon. Legjobb lesz mentőkkel vitetni.

Elhallgatott, kényelmetlenül csavarva nyakát a szoros gallérban. A kolléga is olyan különös. Milyen kellemetlen bolondságok ezek!

— Hallom, a szülők mingyárt itt lesznek. Hát majd ők intézkedhetnek, hová vigyék. Maga kolléga úr menjen haza, pihenje ki magát. Nem kell engedni az ilyen dolgoknak!

— Hisztéria? — kérdezte Köhler fulladt hangon.

— Á, dehogy! — Sidló nagyot legyintett hosszúujjú kezével. — Dehát maga úgy kérdez, mint egy laikus. Mit kell itt kérdezni!

Köhler reménykedő szemeiben elaludt a

fény, némán ült az ágy szélén, fejét lehor-
gasztva.

Egy lihegő orvos lökte be az ajtót:

— Itt vannak a szülők!

Köhler felugrott az ágy mellől, kiejtve kezéből a lány kezét.

20.

A laboratóriumban ma még két órákor is lázasan folyt a munka, a Kasper-hecc miatt senki sem készült el idejében. A boszorkánykonyha zúgott és pöfögött, villódzó sűrű gőzzel vattázva a levegőt, pörgött a centrifugagép, s lihegve köpködte magasra kék nyelvét a Bunsen-lámpa.

— Azért mégis csak borzasztó volt, ahogy az adjunkt ellökte azt a szegény leányt! — mondta Kovács doktornő elérzékenyülve.

— Nem lökte olyan nagyon! — védelmezte az adjunktot Polgár doktor. — Nem azért esett el! Csak éppen eltolta magától, s a Kasper azért zuhant el, mert közben elájult. Fatális véletlen az egész.

— Én pontosan láttam, hogy történt a dolog — mondta Soltész doktor —, éppen ott álltam mellettük. — Az adjunkt tényleg ellökte, de attól még nem esett el, hanem egy percig egyhelyben tántorgott. Még a kezét is fölemeite, már azt hittem, hogy meg akarja ütni. Akkor zuhant el.

— Azt én is láttam, de nem ütni akart szegény, hanem biztosan csak úgy kapaszkodni próbált a levegőben — mondta Kovács Mancsi.

— Pedig természetes lett volna, ha megüti! — ezt Birkman Józsa mondta egészen felháborodva.

— De hogy ennek a Köhler doktornak ilyen nyavalyás nők képeznek szexepilt! — sóhaj-

tott Kaszab Sári, s hangjában méltatlankodás és melankólia keveredett.

— Mégis csak nem ügyes ember ez az adjunkt! — monológizált egyik doktor. — Micsoda jó reklámot csinálhatott volna magának ilyen jóképű nő hódolatából! Dehát ezzel a modorral! Hiába tud ez, sosem lesz belőle divatos ember!

— Hogy lehet a dolgot így felfogni! — dühösködött Polgár doktor. — Nem mozisztár az adjunkt! Nem bár-fiú! Különben is helytelen dolog vitázni afölött, hogy ellökte, vagy nem lökte el. Mi a csudát csinálhatott volna? Talán azt kívánták tőle, hogy udvariasan ölelje vissza ott a betegágynál? Ilyen kínos szituációban azt sem lehet csodálni, ha első pillanatban nem tudta, mitevő legyen. Ilyesmi társadalmi ügyesség kérdése, de éppenséggel nem érinti az ő karakterét és semmit nem von le az ő nagyszerű orvosi eredményeiből! Az orvostudomány terén azért ő mégis egyik legkiválóbb elme hazánkban. Szalónba talán nem való, finom nőügyekhez sem ért. Hajdú kolléga például ily helyzetben bizonyára sokkal stílusosabban és talpraesettebben viselkedett volna!

Hajdú eleresztette az epét fülei mellett.

— Biztos lehet benne, kolléga úr! — mondta, gumitalpas cipőin hintázva magát. — De micsoda mázlija volt az adjunktnak, mit szólnak? Mert képzeljék csak, ha az a leány nem bolondul itt meg hirtelenében! Így tiszta ügy! Azért még senkit sem lehet megszólalni, mert egy őrült a nyakába ugrott!

TÖRÖK SOHINTZ TANÁRSÉDÜR